

የኤክስፐርት ማስረጃ በኢትዮጵያ ሕግ- በማነፃፀር የቀረበ

በዓለማዊው ኃይል ፤

I

የዚህ ጽሑፍ ዓላማ የኤክስፐርት ግስረጃ ምን ግለት እንደሆነ፣ የኤክስፐርት ግስረጃ በኢትዮጵያ ፍርድ ቤቶች በምን ሙሉ እንደሚታይና በምን ሙሉ መታየት እንዳለበት፣ በሌሎች አገሮች ያለው ሁኔታ ምን እንደሆነና በሰላማዊነት ነጥቦች እንዳንድ ሕጎችን በመግለጽ በሕግ ሙያና ከዚህ ጋር በተያያዙ ሥራዎች ላይ ለተሰማሩ አንባቢያን መጠነኛ ለስተያየቶችን ለማትረብ ነው።

በኤክስፐርት ግስረጃና ሕጉ ለስተያየት ከመስጠቱ ለስተደግግ ግስረጃ ራሱ ምንድነው? የግስረጃ ሕግ? የሚለውን ሙሉ በሙሉ ለርዕዩን ይዘት ሙሉ ከምንድርድር ሊሆንልን ይችላል።

በፍትሕ ብሔር ሆነ በወንጀል ክርክር ከላሸፍ ሆነ ተከላሽ፣ ለክርክሩ መረት ሆነው ለውሳኔ የሚያበቁትን ፍሬ ነገሮች መኖር አለመኖር ለፍርድ ቤቱ በሚያጠግብ ሁኔታ ግስረጃ ይኖርበታል። በሕግ፣ አግባብ ግስረጃ (Evidence...) የሚባለው ለፍርድ ቤት ገምት መረት በመሆን ውሳኔ ሊያሰጡ ከሚችሉት ከእነዚህ ፍሬ ነገሮች በመነጣት ገምት የሚወሰድበት ነጥብ ላይ የሚደረሰበት ሥርዓት ነው። የግስረጃን ትርጉም ለመረዳት እዚህ ላይ ለብሮ መታየት የአለበት የፍሬ ነገር ትርጉም ነው። የታሉን ምንነት ለመረዳት እን

ባቡን ብንመለከት በትርጉም ላይ ከምንተለው የበለጠ የሚችል የሚከተለውን ያሳያል።

አበበ የተባለ ከላሽ፣ ወርሳሽ፣ በድንጋይ ጥርሲን ሕይወት ረሰብኝ ይካብኝ የሚል ክስ ፍርድ ቤቱ ተከላሽ ሙሉን የለበትም የሚለው ገምት ላይ

- 1- የአበበ ጥርስ የተሸፈነ መሆኑ፤
- 2- ተሰብሯል ከተባለው መሆኑ አለመሆኑ፤
- 3- ጥርስ በመሰበሩ በአዲስ መድረስ አለመድረሱ፤
- 4- ጥርስ ሰብሮ ጉዳት ያደረገ መካከ ያለበት መሆኑ፤

መረጋገጥ አለባቸው። ይህን ምስት ተራ ቁጥር ላይ የሚሮች ፍሬ ነገሮች ተብለው ራሳችን ተራ ቁጥር ላይ የሚደግፍ የሕግ ጥያቄ ተብሎ ይጠራል።

በአንድ ክርክር ላይ መረቶች ምንምን ፍሬ ነገሮች ፍሬ ነገሮች በምን ሙሉ ያለባቸው? ለግስረጃዎቻቸው ሰጣቸዋለን? እነዚህንና የሙሉን የሚመለከተው የሕግ ረጃ ሕግ ተብሎ ይጠራል። ይህ ረታዊ ጥያቄዎች እኳን ሕግ ምንድን ነው? በሕይወት ግስ? የሚለውን ደግሞ ቁጥሩን ያሳያል።

ኢትዮጵያ እንደ ፍትሕ ግንጽ ሕግ መታየት ሕጉ፣ እንደ

* በተለመደው አጠራር ግስረጃ የምንለው ግናቸውንም በግስረጃነት ለፍርድ ቤት የሚተርቡትን ነገሮች ግለትም የምስክር ቃል፣ በነድን፣ ኢግዚቢትን ሲሆን፣ እነዚህ በሕግ አጠራር በእንግሊዝኛ "Proof" እንጂ "Evidence" ለይባሉም። ሆኖም ለሁለቱም ቃል የሚሰጠው የአግሮኛ ትርጉም «ግስረጃ» በመሆኑ አንባቢያን ይህ ግስረጃ የሚለው ቃል ባጋጠማቸው ቁጥር እንደሚገባቸው እንዲጠቀሙበት አላስባለሁ።

* ለአንዳንድ የአገጣጠሙ በኋላ የአግሮኛው ሉገም ማለት ሕይወት ቃል ጉን እንግዲህ

ገምት እንዲወሰድ የተፈለገውን ፍሬ ነገር መኖር አለመኖር እናውቃለን በማለት የሚሰጡት የምስክርነት ቃል ሲሆን የአካባቢ ማስረጃ ደግሞ የሌሎች ፍሬ ነገሮችን መኖር ወይም አለመኖር በማስረጃት ለክርክሩ ገምት መውሰዱ መሠረት የሆነውን ፍሬ ነገር መኖር ወይም አለመኖር በተዘዋዋሪ መንገድ ለማስረጃት የሚቀርብ ማስረጃ ማለት ነው።⁹ አንድ ምሳሌ እንወሰድ። አንድ ቤት ውስጥ የተይት ድምፅ ተሰማ፤ ከቤቱ አንድ ሰው ሽጉጥ ይዞ ሲወጣ ታየ፤ ቤቱ ውስጥ አንድ ሰው አልጋው ላይ እንዳለ ተገኝሎ ተገኘ፤ በቤቱ ውስጥ ሌላ ሰው አልተገኘም፤ አስከፊን ሲመረመር በጥይት ለመዋቱ ተረጋገጠ፤ ከቤት የወጣው ሰው ሽጉጥ ተተክሶበት ተገኘ፤ ጧች የተገደለ በት ጥይትም በዚሁ ሽጉጥ የተተከሰ መሆኑ ታወቀ፤ በሽጉጡ ምላጭ ላይ ከዚሁ ከቤት ከወጣው ሰው የጣት አሻራ በስተ ቀር ሌላ አልተገኘም እንበል። እነዚህ የተረጋገጡ ፍሬ ነገሮች እርስ በርሳቸው ሲያያዙ ጧች ከቤት በወጣው ሰው ተገደለ የሚለው ገምት ላይ ያደርሱናል። ከቤት የወጣው ሰው ጧችን ለመግደሉ በቀጥታ የአየ ሰው በማስረጃነት ባለመቅረቡ የተሰጠው ማስረጃ ተጥተኛ ያልሆነ ማስረጃ ወይም የአካባቢ ማስረጃ ተብሎ ይታወቃል።

የሰነድ ማስረጃዎችና ኤግዚቢቶችም ራሳቸውን እንደቻሉ ማስረጃ ዓይነቶች ተደርገው መወሰድ አለባቸው የሚል አስተያየት በአንድ በኩል ሲኖር ሰነዶችና ኤግዚቢቶች ማስረጃ ሊሰግቡት የሚገባው ፍሬ ነገር አካሎች እንጂ የማስረጃ ዓይነቶች ተብለው ሊጠቀሱ አይገባም የሚል አስተያየትም በሌላ በኩል ይሠነዘራል።¹⁰

በሌላ ማስረጃ ዓይነቶችና ክፍፍሎች ራሱን የቻለ ሰፊ ምርምርን የሚጠይቅ በመሆኑ ራሳችንን እዚሁ ላይ ወስነን ለርእሳችን መነሻ የሆነው የኤክስፐርት ማስረጃ ምን እንደሆነና በየትኛው የማስረጃ ዓይነት ውስጥም እንደሚመደብ እንመልከት።

II

ኤክስፐርት የሚለው የእንግሊዝኛው ቃል በአንድ የላቲን ስራ የተከናወነ ሲሆን

ጥበብ ወይም ሌላ የሙያ መስክ ጠለቅ ያለ ምርምርን ያከናውነ ወይም ትምህርት የተሰማን ሰው የሚያመለክት ነው።¹¹ ኤክስፐርት ለሚለው ቃል ትርጉም ተለያየ የአግርኛ ቃል ሲሰጠው ቆይቷል። አንዳንድ ሕጎችንን ኤክስፐርት የሚለውን ቃል ልዩ አዋቂ፤¹² ልዩ ዕውቀት ያላቸው ሰዎች፤¹³ አዋቂ፤¹⁴ ይሉታል። ጠቢብ፤ ሥልጡን ብስል፤ ምሁር፤ ባለሙያ፤ የተካነና የመሳሰሉትም ቃላት ይህንን ኤክስፐርት የሚለውን ቃል ለመግለጽ ሲገቡ ይታያሉ። አንዳንድ ጊዜም ኤክስፐርት የሚለው ቃል እንደ አግርኛ ቃል ተወስዶ በንግግርና በጽሑፍም ይጠቀሙበታል። የትኛው የአግርኛ ቃል ይህን ግብር በሚገባ ይገልጻል? የሚለውን ለጊዜው ወደጉን በመተው እልባት እስኪያገኝ በዚህ ጽሑፍ ውስጥ ኤክስፐርት በሚለው ቃል መጠቀም ተመርጧል።

ኤክስፐርት የምንለው በግናቸውም የሙያ ዘርፍ ጠለቅ ያለ ዕውቀት የገበየን ሰው ለማመልከት እስከታደደ ድረስ የኤክስፐርት ማስረጃም በዚሁ ባለሙያ አማካይነት የሚሰጠውን የማስረጃ ዓይነት ለማመልከት እንደሆነ ግልጽ ይመስላል። ሆኖም ይህ የጠቀሰው የኤክስፐርት ማስረጃ ትርጉም በሕግ በኩል ለሚነሱ በርካታ ጥያቄዎች መልስ የሚሰጠን ሆኖ አይገኝም። የኤክስፐርት ማስረጃ መሰማት ያለበት ምን ጊዜ ነው? አንድን ማስረጃ የኤክስፐርት ማስረጃ ነው ብሎ መቀበል የሚቻለው ምን ዕኔታዎች ሲግሉ ነው? አንድ ሰው በኤክስፐርትነት ማስረጃ ለመስጠት ምን ዕኔታዎችን ማሟላት አለበት? የኤክስፐርት ማስረጃ ሊሰግባቸው የሚገባ መስኮች ምን ምን ናቸው? የኤክስፐርት ማስረጃን ፍርድ ቤት በምን መልክ ይመለከተዋል? ኤክስፐርቱንስ? እነዚህና የመሳሰሉት ሊነሱ ከሚችሉ ጥያቄዎች ከፊሎቹ ናቸው።

አንድ ኤክስፐርት በፍርድ ቤት እንዲረጋገጥ የተፈለገውን ጉዳይ በቀጥታ አይቼ አለሁ፤ ወይም ጉዳዩ በቀጥታ ሊረጋገጥ በሚችልበት በማንኛውም የሰሚት አካሎች

አማካይነት ተረድሎ ስረዳ አይደለም። የሙያ ንድ ወትት በሚገባ፤¹⁵ የኤክስፐርቱ ድርጅት የሚችሉትን ነገራትን እንዲገልጽና ውሳኔ እንዲሰጥ የሚችል አለመኖር ሊታይ ይችላል። ማስረጃ ነው። ስፐርት ማስረጃ የሚለውን እንደሆነ ተደርጎ ይታያል።

ስያሚው እንደሚሆን ከስፐርት ማስረጃ ይታያል። ተቀባይነትም የሚኖረው አስተያየት በፍርድ ቤት የተፈለገውን ፍሬ ነገር ማረጋገጥ ሳይቻል ከተገለጹት ፍሬ ነገሮች ተፈልፍለው በሚመዘገቡ በመመርኮዝ አስተያየት ሥረት ወይም ሙያዊ ላይ ለመድረስና ፍርድ ይቻላል ሆኖ ሲገኝ ነው። እንዲረጋገጥ የተፈለገው ይወት ልዩ ውሳኔ ገኘ ስለዚሁ ጉዳይ የኤክስፐርት አስተርጓሚ ይሆናል።¹⁶ ግንም በፍርድ እንዲረጋገጥ ርዕዩ ከዚሁ ሊከተል ትም (Inference) ወይ ብ (Conclusion) የኤክስፐርት ማስረጃ ለም።¹⁷

የከፍተኛው ፍርድ ታዲ መርህ በሙከራ መቀጣጠል ላይ ለሚገኝ ጉዳይ የገገድ ነት ለማስረጃት የሚችሉትን ጥያቄዎች ጥሪ ተከትሎ የሽቶ ጠርሞሶችን ድነት የሚያስረዳ እንዲሰግሉት ያቀርባል።

ብሉ ለክርክሩ መሠረት የሆነውን ፍሪነገር መኖር ወይም አለመኖር ለማስረዳትና ፍ/ቤቱ እንዲደርስበት የተፈለገው ግምት ላይ ሊያደርስ የሚችል ግንዛቤ መፍጠር አለበት። ይህ በማስረጃውና በዳኛ ገቢና ላይ እንዲያሳድር የተፈለገው ውጤት መካከል ያለው ግንኙነትና ማስረጃው ግምት ለመፍጠር ያለው አስተዋጽኦ አግባብነት ይባላል።²¹ የተቆጠረው ማስረጃና ፍርድ ቤቱ እንዲወስድ የተፈለገው ግምት የማይገናኙ ከሆነ ማስረጃው ለክርክሩ አግባብነት የለውም።

የኤክስፐርት ማስረጃም ለተፈለገበት ጉዳይ አግባብነት ሊኖረው ይገባል የሚባለው ጠቅላላ ባለ መልኩ በዚህ መንፈስ ነው። ይሁን እንጂ አንድ የኤክስፐርት ማስረጃ ከክርክሩ ጋር ይገናከባል ወይም አይገናከብም? ማስረጃውና ክርክሩ ግንኙነት አላቸው ወይስ የላቸውም? የሚለው ጥያቄም ቢሆን አንዳንድ ጊዜ በቀላሉ መልስ መስጠት የሚቻልበት አይደለም።

በሁለተኛ ደረጃ ማናቸውም የኤክስፐርት ማስረጃ በሕግ ውጤት ያገኘ ዘንድ ማስረጃው የተፈቀደ (Admissible) መሆን አለበት። መሠረታዊ ሕጎች አንዳንድ ጊዜ የአንዳንድ ጉዳዮችን መፈጸም ወይም አለመፈጸም ማስረዳት የሚቻለው በተወሰነ መንገድ ብቻ እንዲሆን ይደነግጋሉ። ለምሳሌ በተራ አደራ መኖር አለመኖር ላይ ሊሰማ የሚገባው ማስረጃ የተወሰነ ብቻ ሲሆን፣ ከዚህ ውጭ ሌላ ማስረጃ ማሰማት እንደማይቻል ሕጉ ይደነግጋል።²² በዚህ መልኩ የኤክስፐርት ማስረጃንም ማሰማት የሚቻለው ሕጉ ያልከለከለ ወይም የፈቀደ ሆኖ ሲገኝ ብቻ ነው።

አንድ የኤክስፐርት ማስረጃ በማስረጃ ነት ለመቅረብ በሕግ ያልተከለከለ ወይም የተፈቀደ መሆኑ ብቻ አይበቃም። ይህም በሕግ የተፈቀደው ማስረጃ የተጠናቀረው በሕጋዊ መንገድ መሆን አለበት። ለምሳሌ አንድ በወንጀል የተከሰሰ ሰው በነፃ ፈቃድ በፖሊስ ጣቢያ የሚሰጠው ቃል በማስረጃ

ነት ሊቀርብበት እንደሚችል በሕጋችን የተደነገገ ሲሆን²³ ተከላኹን በመጠጥ ወይም በዕል ጋይል እደንዝዞ ምሥጢር የመጠበቅ ተፈጥሮአዊ ስሜቱን ወይም ቁልፉን አላልቶ ቃሉን እንዲሰጥ ቢደረግበን፣ ፈቃድ የተገኘ የእምነት ቃል ባለመሆኑ ሕጋዊ ማስረጃ ተብሎ አይወሰድም። ማስረጃን በሕጋዊ መንገድ ማጠናቀር አስፈላጊ መሆኑን በመረዳት አንዳንድ አገሮች ለፍርድ ቤት የሚቀርቡ ማስረጃዎች በሕግ የተፈቀዱና በሕጋዊ መንገድም የተሰበሰቡ መሆን አለባቸው በማለት ደንገገዋል።²⁴

ሌላ የኤክስፐርት ማስረጃን ተቀባይነት የሚወስን ከዚህ ከኤክስፐርት ማስረጃ ልዩ ባሕርይ ጋር የተያያዘ ጉዳይ ነው። አንድ ኤክስፐርት እንዲያስረዳ የተጠየቀው ከተራ የኑሮ ልምድ ውጭ ስላለ ጉዳይ መሆኑና እርሱም ለመስጠት ብቃት አለኝ ብሎ መቅረቡ ብቻውን የሚሰጠውን ምስክርነት የኤክስፐርት ማስረጃነት ጥጋ አያሰጠውም። ኤክስፐርቱ በሳይንሳዊ እውነታ የተረጋገጠ ነው በማለት የሚሠነዝረው አስተያየት በሌሎች በዚህ መያዘር በተሠማሩ ኤክስፐርቶችም የተደገፈ መሆን አለበት።²⁵ በዘመናዊ ሳይንስ፣ ቴክኖሎጂ፣ ኪነጥበብና መያያዝ ምርምር ዘዴ ነጥሮ የወጣ ግኝት እንደሳይንሳዊ እውነታ ስለሚወሰድ በዚህ ዘርፍ የተሠማሩ ጠበብት በዚህ ላይ ተመርኩዘው የሚሰጡት ማስረጃ እንደኤክስፐርት ማስረጃ ይወሰዳል። ተከላከለኛነቱ ለበርካታ ጊዜ በተለያዩ ሁኔታዎች ተፈትና ያልተረጋገጠ፣ በርካታ ምሁራንም ድጋፋቸውን ያልሰጡትን ግኝት እንደሳይንሳዊ እውነታ መውሰድና በዚህ ላይ የተመሠረተውን ማስረጃ መስማት የፍትሕ አስተዳደርን ያቃውሳል።

በአንድ የመያዘር የተገኘውን ውጤት እንደሳይንሳዊ እውነታ ለመውሰድ በዘርፉ በተሠማሩ ባለሙያዎች ተቀባይነት ያገኘ መሆን አለበት ሲባል ለአንድ ግኝት ይህን ለመቀዳጀት ቀላል እንዳልሆነ ግን ሊታወቅ ይገባል። እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ እንደሳይንሳዊ እውነታዎች የተወሰዱ ጉዳዮች

በአዲስ የምርምር ዘዴ ነት ተከላከለኛ አልመዘገበችውን ሲለቁ ይታያል። ምና ምሁር ስለመያዝ ሲያስረዳ ተደግፎ የኤክስፐርት አስተያየት ይህን ለምን እንደተያባኙ «ሕክምና ከጊዜ ሙዳል፣ እኒያ ከእድገት ለተከከለ እጥረቱ መልስ እንትሰቃል። ርምር መስኮች ያሉ መሆናቸውን ያመለክታል። ነታዎች እንኳን ሲገመገሙና በአንድ ገድ ግኝት ሳይንሳዊ የሚቀርቡ ደጋፊዎች የሚዎችም እንዳሉት አይሁን እንጂ በግን የአስተያየት ልዩነት ሆኖ ማናቸውም በአጠራጣሪ ገድረው ነው የሚል አመለካከት አስተያየት እስካልቀረ ከተከሰቱልን መጠነ ፈጽሞ የማይገናኝ እኩን እንደሳይንሳዊ ጠላት አግራጭ የልጁ

የኤክስፐርት ማስረጃ ረው ዘንድ ሦስተኛ ነጥብ ኤክስፐርቱ ብቁነት (Competency) አለበት። ብቁነት የሚለው ስለሰው ስለሚኖር ስለተጠራበት ቀት ሁኔታ የሚያመኛው ትርጉም ደግሞ ማናቸውንም ጻይነት በምስክርነት ተርፎ በሕግ የተፈቀደላት የሚያመለክት ይሆናል ብቁነት የሚለውን

ሆን ለማስረጃነቱ ክብደት ሊሰጠው የማይችል በመሆኑ ብቻ ነው ይላሉ።

በኢትዮጵያ ብቁነትን በሚመለከት ያለው ግልጽ ሕግ በወንጀለኛ መቅጫ ሕግ ቁጥር 122 (1) ላይ ፡—

«የጥፋቱ ዓይነትና ሁኔታ በቂ ምክንያት የሚያስገኝ ሲሆንና ወንጀለኛው የሚገባውን ባለማድረጉ ፣ የማይገባውን በማድረጉ በመብቱ ሊሠራባቸው ያልተገባ ሰው መሆኑ ሲታወቅ ፍርድ ቤቱ ፡—
ሀ- ከሕዝባዊ መብቶቹ ይልቁንም...
ለምስክርነት ከመቆጠር... መብት ሊሸረው ይችላል»

በግለት የሚደነግገው ነው።

ምን ዓይነት ወንጀሎች ለዚህ እንደሚያደርሱ በሕጋችን ያልተገለጹ ቢሆንም ታማኝነቱን ወይም የሞራል ንጽሕናውን አጠራጣሪ የሚያደርጉ ወንጀሎችን³³ የፈጸመ ተከላሽ ይህን መሳይ እርምጃ ሊወሰድበት እንደሚገባ የሚያከራክር አይመስልም። የዚህ ዓይነቱ ውሳኔ የተላለፈበት ተከላሽ የቱን ያህል ኤክስፐርት ቢሆንም ሙያውን በሚመለከትም ሆነ በሌላ በማናቸውም ጉዳይ ላይ በምስክርነት ለመቅረብ አይፈቀድለትም። የኤክስፐርቱን ብቁነት በማስመልከት በሚቀርቡ መቃወሚያዎች ላይም ፍርድ ቤቱ በማንኛውም ማስረጃ ተቀባይነት ላይ ለሚነሱ መቃወሚያዎች የሚሰጠውን ውሳኔ መሰጠት አለበት።³⁴

V

ስለ ኤክስፐርት ማስረጃ ምንነት ሲወሳ አንዱ መታየት የሚገባው ሕግ ለዚህ ማስረጃ የሚሰጠው ክብደት ጉዳይ ነው። የኤክስፐርት ማስረጃ ለፍርድ ቤት ሲቀርብ ፍርድ ቤቱ ይህን ማስረጃ ሳይጠረጥረው ፣ ሳይነትፈው እንዳለ ሊቀበለው ይገባል ወይስ እንደሌላ ግናቸውም ማስረጃ ሁሉ ሊመዝነው ይገባል? የሚለው ጥያቄ የማስረጃ ክብደት (Weight) ጥያቄ ነው። በአገራችን በዚህ ነጥብ ላይ ያለው ሕግ ምን እንደሆነ ከመመልከታችን በፊት ለኤክስፐርት ማስ

ረጃ ሊሰጠው ስለሚገባው ክብደት ፍንጭ የሚሰጠውንን አንዳንድ ነጥቦች እንመልከት።

የኤክስፐርት ማስረጃ የሚመሠረተው ሳይንሳዊ እውነታነቱ በተረጋገጠ ንድፈ ሐሳብ ላይ መሆኑ ቢታወቅም ይህንን ማስረጃ የሚሰጠው ምስክር በዚሁ የሙያ ዘርፍ በቂ ሥልጠና ወይም ልምድ የቀሰው ካልሆነ ማስረጃው የፈራጁን ሕሊና በማሳመን ረገድ የሚጫወተው ሚና እምብዛም ይሆናል። በመሆኑም አንድ ሰው በኤክስፐርት ነት ማስረጃ ለመስጠት ሲቀርብ በመጀመሪያ ደረጃ መጣራት የሚገባው ጉዳይ ምስክሩ ኤክስፐርት ሊያሰኘው የሚችለውን ዕውቀት በመደበኛ ትምህርት ወይም ከልምድ ተጉናጽኛል ወይስ አልተጉናጸፈም? የሚለው ነው። ሥልጠናም ቢሆን እንደተማሩበት ትምህርት ቤት ፣ እንደ ሥልጠናው በመን ርዝመት እንደ አስተማሪው ፣ እንደ ተማሩበት መካሪያ ፣ ትምህርቱን ከተግባር ጋር ለማዛመድ እንደነበረው ዕድል ፣ ትምህርቱ ሲሰጥ እንደነበረው የቴክኖሎጂ ግኝቶችና የመሳሰሉት ይለያያል። ምስክሩ ስለ ኤክስፐርትነቱ ለሚቀርብለት ጥያቄ ማስረጃ አድርጎ የሚቀርበው የተሰጠውን የትምህርት መረጃና የሥራ ልምድ ምስክር ወረቀት በመሆኑ ከዚህ በላይ ከተጠቀሱት ነጥቦች አንፃር ማስረጃ ሰውን አካል መገምገም የኤክስፐርትነት ደረጃውን ለመገምገም አስተዋጽኦ ያደርጋል።

የኤክስፐርት ማስረጃውን የሚያቀርበው ኤክስፐርትም ሰው እንደመሆኑ መጠን ፍርድ ቤቱ ስለማንኛውም ተራ ምስክር (Layman) ግድረገ የሚገባውን ጥንቃቄ ግድረግ አለበት።

ኤክስፐርቱን ማን ጠራው? ኤክስፐርቱን ተከራካሪው ወገን እንዴት ሊያገኘውቻል? ኤክስፐርቱ በክርክሩ ውጤት ምን ይሰማዋል? አመለካከቱ አድላዊነቱን ወይስ ሐቀኝነቱን ያሳያል? ምስክርነቱ በማንም ሰው ሕይወት ውስጥ ሊከሰቱ ከሚችሉ ገጠመኞች ጋር ይጣጣማል ወይስ አይጣጣም? እነዚህና የመሳሰሉት ስለኤክስፐርቱ ማንነት መለኪያ ሊሆኑ ይችላሉ።

አንድ ኤክስፐርት ማስረጃ ሕግ ስለተላለፈ ወይም ሆኖ ያገኘው ውጤትም ደጋግሞ ማረጋገጥ (confirmation) በት = ለምርመራው መቼው የሚገባቸው መረጃ ሁሉ ከመግለጻቸው ወይም ማከናወን የለበትም = ኤክስፐርት የሚጠቀሙበት መግሪያ መስክ ተቀባይነትን ያገኘው ደረሰበት መሆን አለበት። ፐርቱ ውጤቱን ያተረጎሙ ይቀውን ሥነ ምግባር ሁሉ ፈጽሞ ለመሆኑ ሊረጋገጥ

እያንዳንዱን ኤክስፐርት ማስረጃ ከእነዚህ መለኪያ መለከተው ኤክስፐርት የፐርት እንዳልሆነ ፣ የኤክስፐርት እንደሰሙ የከበረ ደስታለን። ኤክስፐርቱ ምር ያደረገ ፣ በሥራ ግልጽ ያሳለፈ ፣ አመለካከቱ አድላዊ የሚል ግምት በፍርድ ቤት ለማስረጃው ከፍተኛ ከሆነ በዚሁ መልኩ ሲታይ ፣ ክር ብቻ ሳይሆን ሳናምነው ሥልጠና እምብዛም ነው ከሌሎች ማስረጃዎች ጋር ሰነ ውጤት ይሰጠዋል። ጠና ደረጃና ሐቀኝነቱም ወይም የምርምር ሥራ ሙያው የሚጠይቀውን የተሟላ መካሪያ የሌለው እንዳትኖ ከባድነት ላል።

ከእነዚህ በርካታ መለኪያ በርካታ አገሮች አንድ ማስተባረብ ሰው በመሰጠቱ ረጃዎች የበለጠ ተደርጎ ለበት ሕጎቻቸው ላይ ድረስ ሶጃየት ጎብረት ረጥሞ ሥነ ሥርዓት ሕግ ፍርድ ትክክል ነው ብለው ይሚ

ውጤት በግሰመልክት የተደነገገው ሲሆን⁴² ከዚህ ዘርፍ ውጭ ያሉ ሙያዎች በምን ሁኔታ መመራት እንዳለባቸው የተደነገገ ነገር የለም። ሆኖም ከርከር በፍርድ ቤቶች በየዕለቱ የሚከሰት በመሆኑ የግሰረጃ ክብ ደት ሚዛን ጥያቄ በተነሣ ቁጥር ፍርድ ቤቶች ሕግ የለንም በማለት እጃቸውን አጣ ጥፈው አልተቀመጡም። ቀደም ሲል ከገለ ጽናቸው መመዘኛዎች አንፃር የታዩ፣ የበ ርካታ አገር ልምዶችንና ደንቦችን አወራር የተከተሉ ለወደፊትም ሊኖረን የሚገባንን የግሰረጃ ደንብ ዓይነት የሚጠቁሙን ውሳኔዎችን ሲሰጡ ቆይተዋል።

ጠቅላይ ፍርድ ቤት፣ ጥይት ተተኩሰበ ታል በማለት በኤክስፐርት ስለተሰጠው የጠመንጃ ምርመራ ሪፖርትና ስለኤክስፐርትም በሰጠው ትችት ኤክስፐርቱ «የሚ ደርስበት መደምደሚያ ዓጥቂ ነው በሚባ ለው ሰው የዕውቀት ጥልቀትና የችሎታ ብስለት፣ በሚተርቡለት የፍራ ነገር መረጃዎች ትክክለኛነት፣ በሚጠቀሙባቸው የምርመራ መሣሪያዎች ዘመናዊነትና ጥራት፣ ሌላም ይህን በመሳሰሉት ሁኔታዎች የሚ ወሰን ነው» በማለት ከገለጸ በኋላ ይህም በመሆኑ የዓጥቂ አስተያየት ፍጹምነት የሌለው ነው በማለት⁴³ ተችተ የኤክስፐርት ግሰረጃም እንደግንኛውም ግሰረጃ ሁሉ መገምገም እንዳለበት አሳይቷል።

የጠቅላይ ፍርድ ቤት ፓርላ ችሎትም ስለኤክስፐርት ግሰረጃ አመዛዝን በሰጠው ትችት፡—

«ምንም እንኳን በአገራችን በተግላሁኔታ ራሱን ችሎ የወጣ የግሰረጃ ሕግ ባይኖርም አንድ ልዩ ዓጥቂ ወይም ኤክስፐርት ስለአንድ ጉዳይ በምስክርነት ወይም በልዩ ዓጥቂነቱ ነው ወይም እይደለም በማለት የሚሰጠው ምስክርነትም ቢሆን ፍርድ ቤት ያለ አንዳች ጥያቄ ሊከተለው የሚገባ ነው የሚባል አይደለም። የኤክስፐርት ግሰረጃም እንደግንኛውም ግሰረጃ ሁሉ ይመዘናል፤ ለነተፈታ ይቀርባል፤ ይቀበሉታል፤ ይጥሉት ግል።

ልዩ ዓጥቂ የሚጠቀሙበት የምርመራ ዘዴም ሆነ የመመርመሪያ መሣሪያ በእኩልነት ደረጃ ላይ የአለ ነው ለማለት ስለግይቻል እንደ አመጣጡ ይገመገማል። የሳይንስ ግኝቶች ከፍ እያሉ በሌላ ቁጥር የውስብስብ ነገሮች ምንነትም እየተለለ ይሠራል። በዚህ መላይ ግኝቶች የሚገለገሉ ሊቃውንትም ከእነዚህ መሰሰተኛ በሆኑ ግኝቶች ከሚጠቀሙ ሊቃውንት ነገሩን ጠለት ብለው ለማየት ስለሚችሉ የተቀዳሚያቸው ግሰረጃነት ከተከታተሩ ግሰረጃነት የበለጠ ያረካል።»⁴⁴

በማለት የኤክስፐርት ግሰረጃ ፍጹም አለመሆኑን፣ የኤክስፐርት ግሰረጃን ጥጋ ሊያሳጡትም ሆነ ሊያሰጡት የሚችሉ በርካታ ጉዳዮች መኖራቸውን በመተንተን የኤክስፐርት ግሰረጃም እንደየሁኔታው መመዘን ያለበት መሆኑን ገልጿል።

ዳኞች የኤክስፐርት ግሰረጃን ከመቀበል እስከ መጣል ድረስ ሥልጣን ሊኖራቸው ይገባል ግለት ግን፣ ይህን ሥልጣን እንደፈለጉ ይጠቀሙበታል ግለት እንዳልሆነ መታወቅ ይኖርበታል። አንድን የኤክስፐርት ግሰረጃ ሲቀበሉትም ሆነ ሲጥሉት የተቀበሉበትን ምክንያትም ሆነ የጣሉበትን ምክንያት በውሳኔ ውስጥ በግልጽ ግላዩት የዳኛ ሕጋዊ ግዴታ ለመሆኑ በሕጋችን ውስጥ የተደነገገ ነው።⁴⁵

ከልምድ እንደሚታየው የኤክስፐርት ግሰረጃን በመመዘን ረገድ ዳኞች ያለምክንያት የኤክስፐርት ግሰረጃን ከመጣል ይልቅ ወደ መቀበሉ እንደሚያመጡ ይነገራል። ይህ ለኤክስፐርት ግሰረጃ ከሚገባው በላይ ሥፍራ የመስጠት አዝማሚያ የሚፈጠረውም በተለያዩ ምክንያቶች እንደሆነ ይነገራል። ኤክስፐርቱ ስለችሎታው የሚያቀርበው የግሰረጃ ብዛትና ዓይነት (Credential) የምርመራው ውጤት ከዳኛው ዕውቀት አድግሰው ውጭ መሆን ወይንም ይህ እንዲሆን እድርጎ የግትረብ አዝማሚያ፣ የኤክስፐርቱ አንደበት ርቂዕ ሆኖ ከቆም ነገሩ የግዛናጋት ችሎታ፣ ኤክስፐርቱ

ርቂታ ቃሉን ወይንም ሪፖርት በቃል መሐላ ወይም በግረጌ በመሆኑ ለመጠራጠር ምክርና፣ የመሳሰሉት በዳኛ ሕግ በማላደር ግሰረጃውን ጭንዝግሎ ያሳድራል። ዳኛው ሀርት ያልገፋ ከሆነ ደግሞ ያባብሰዋል በማለት ምሁራኑ

በዚህ መልክ የሚከሰተው ቋቋምና በአንድ ኤክስፐርት ረጃን እውነተኛነት ለግረጌ ካታ አማራጭ መፍትሔዎች ተዋል።

ከእነዚህም ተከራካሪዎቹ መስቀለኛ ጥያቄ ለማቅረብ ቲን ለማስተባበል እንዲችሉ ምርመራው እንደገና በሌላ ካይነት እንዲካሄድና የግረጌ ርት እንዲገመገም ግድረግ ይተሠማሩት ሌሎች ባለሙያቸው የቆሙ እስከሆነ ድረስ ይሉኝታና ግመንታት በሙያ ፈጽሞ ስሕተት ሥራዎችን ባበር ይኖርባቸዋል። አንድ ለጣለበትን ኃላፊነት ባለሙያ ሆነ በግዴላሽነት ወይም ውጭ ለሚያደርሰው ጥፋት በዲስፕሊን ይጠየቃል፤ ላይ በፍትሐ ብሔር እንዲከሰስ ላል፤⁴⁶ በወንጀልም በሕግነት በእሥራት እንዲቀጣ ላል።⁴⁷

ችግሩ ከመሠረቱም እንዲላ በማለት አንዳንድ አገሮች በአንድ ተከራካሪ ወገን በሚረታውን ወገናዊነት ሌላው ተከራካሪ ወገን ከሚቀርርት ጋር የሚፈጠረውን የኤክስፐርት ግሰረጃ አመቺ ነው በማለት ተቀባይነት መርጠው የሚረከቡ ሳይሆኑ ፍርድ ጉዳይ ከተመደቡ ኤክስፐርቱ

ባለ-ያዎች በሚመለከት ደንብ-ላይ ይህ ስያል የሚል እምነት አለ።

ፍርድ ቤቱ እንደ ኤክስፐርት የሙያ ውን መስክ በሚመለከት እንዳንድ ምርምርችን አካሊዶ ውጤቱን እንዲገልጽ በሚያዘበት ወቅት ኤክስፐርቱ ሊያደርግ የሚገባውን የሥራ ድርሻ በሚገባ ዘርዘር ግስታዊት አለበት።⁵⁴ ፍርድ ቤቱ ኤክስፐርት የተባለው ሰው የተወሰኑ ፍሬ ነገሮችን መኖር አለመኖር አጣርቶ እንዲያቀርብ ለይቶ ለማዘዝ ይችላል። ፍርድ ቤቱም ከዚህ የምርመራ ውጤት በመነሣት የራሱ ግምት ወይም መደምደሚያ ላይ ሊደርስ ይችላል። እንዳንድ ጊዜ ኤክስፐርቱ ምርምሩን አከናውኖ ከዚህ የምርመራ ውጤትም ምን መደምደሚያ ላይ ለመድረስ እንደሚችል የኤክስፐርት አስተያየት ጭምር እንዲሰጥ ለማዘዝ ይችላል።⁵⁵ እንዳንድ ጊዜ ደግሞ የተወሰኑ ፍሬ ነገሮች እንደተረጋገጡ ተቆጥረው እነዚህ ፍሬ ነገሮች ቢከሰቱላህ ምን ግንዛቤ ትወስዳለህ ወይም ምን አስተያየት (inference...) ትመረታለህ? የሚል ጥያቄ (Hypothetical Question) እንዲቀርብለት ተደርጎ ኤክስፐርቱ ምን አስተያየት ሊመሠርት እንደሚችልም ሊጠየቅ ይችላል።⁵⁶

ኤክስፐርቱ ከፍርድ ቤቱ የሚሰጠውን መረጃ በዚህ መልክ ከተተበለ በኋላ ምርመራውን አከናውኖ ውጤቱን የሚገልጽ በት ሥርዓትም እንደየአገሩ ሕጎችና እንደ የሁኔታው ሊለያይ ይችላል።

በረገዳላይና በምዕራብ ጀርመን ሪፖርቱ በጽሑፍ ተደርጎ ለፍርድ ቤቱ ከተላከ በኋላ ኤክስፐርቱ በተወጣጠረ ተርቦ በቃልም ግስረት ይጠበቅበታል። በኢጣሊያ ደግሞ የጽሑፍ ሪፖርት ግቅረብ ብቻ ሲበቃ በቃል ግስረት የሚሰጠው ሪፖርቱ ግብራሪያ የሚያስፈልገው ሆኖ ሲገኝ ብቻ ነው።⁵⁷ የኤክስፐርት ግብረጃ ውጤት ለጉዳዩ አወሳሰን ወሳኝ ሆኖ ሲገኝ ወይም መስተላለፍ ጥያቄ ሊቀርብለት የሚያስፈልገው ሲገኝ ኤክስፐርቱ በግንባር ተርቦ እንዲያስረዳ

የሚደረግበት ሁኔታም አለ።⁵⁸ በአገራችን ያለው ሕግም እንደኢጣሊያ ሕግ ሁሉ ሪፖርቱን በጽሑፍ መላኩ ብቻ የሚበቃና ፍርድ ቤት ተርቦ ግስረት የሚያስፈልገው ለኤክስፐርቱ ጥያቄ ሊደረግበት የሚገባ ሆኖ ሲገኝ ብቻ እንደሆነ ይመስላል።⁵⁹

ስለ ኤክስፐርት ግስረጃ ሲወላ አብሮ መነሣት የሚገባው ለኤክስፐርቶች ሊሰጥ ስለሚገባው ክብርና የመብት መጠበቅ ጉዳይ ነው። ኤክስፐርቱ ፍርድ ቤት ሲጠራ የመጀመሪያ ጊዜው ሆኖ የፍርሃትና የመደናገጥ ስሜትን ሊያሳይ ስለሚችል ግረጋጋት ያስፈልጋል። በከላሽና በተከላሽ ወይም በጠበቆቻቸው መካከል አንዳንድ ጊዜ የሚፈጸመው ፍትረያ በኤክስፐርቶቹ ላይ ዞር ሲገኝ ኤክስፐርቶቹ ያልለመዱት ሁኔታ በመፈጠሩ እነርሱን ለማንገጠጥ ወይም ለማቀረድ የተሠነዘረ መስሎ ስለሚታያቸው የመቆጣትና ከቁጥጥር ውጭ የመሆን ዝንባሌ ወይም የመርበትበት ሁኔታን ሊያስከትል ስለሚችል ፍርድ ቤቱ ኤክስፐርቱ የመጣበትን ጉዳይ ለማስረዳት የሚያስችለው የአካባቢ ሁኔታ እንዲፈጠር ተገቢውን አመራር መስጠት ይኖርበታል። በአገራችን በግናቸውም መስክ ቢሆን ያሉት ምሁራን ወይም ኤክስፐርቶች ቁጥራቸው እነስተኛ፣ የሥራ ድርሻቸው ደግሞ ከፍተኛ መሆኑን ፍርድ ቤቶች ተገንዝበው ኤክስፐርቶቹ የተጠሩበትን ጉዳይ ቅድሚያ በመስጠት ሪፖርታቸውን አቅርበው በወቅቱ ወደመደበኛ ሥራቸው እንዲመለሱ ግድረግ አለባቸው። በፍርድ ቤቶችና በተለያዩ ባለ-ያዎች መካከል ያለው ግንኙነት እንዲሠምር፣ የፍትሕ አስተዳደርም የተቃና እንዲሆን ዳኞችም ሆኑ ተከራካሪ ወገኖች ወይም ጠበቆቻቸው ለባለ-ያዎቹ ተገቢውን ክብር መስጠት ያስፈልጋቸዋል። ኤክስፐርቱ ግስረጃውን በሚያጠናቅርበት ወይም ሪፖርቱን ፍርድ ቤት በሚያቀርብበት ጊዜ በግሉ ለሚደርስበት ኪግራ ተገቢ ከፍኖ ሊደረግለት እንደሚገባም ሕጋችን ስለሚደነግግ⁶⁰ ይህም እንደተገቢነቱ እየታየ መፈጸም ያለበት ነው።

ስለኤክስፐርቱ ግስረጃ መስክ ያለው ሕግ ምን ያህል ከትን በኋላ የኤክስፐርት ቸው ስለሚገባ አንዳንድ በኤክስፐርት ሊረጋገጡ ነገሮች ዓይነት በመጨረሻ ግስረጃን ምንነት አስተዋጽኦ ሊያደርግ ስለሚችል ምሳሌዎችን ጠቃቀሰን አራለን።

በፍርድ ቤት ዘንድ ሊባቸው ጉዳዮች ለግስረጃ የሳይንስ ዘርፍ ርራገሲክ (sic Scien.e) ተብሎ ይጠራል። አጠቃላይ ስያሜ ሥርዓቱ ፍች አገልግሎታቸውን አክታሎ። ስለሰው የደም ግድግዳና የሕክምና ስያሜ ክር ላይ።⁶² በግድያ መንጃ ስለእጅ ጽሑፍ ያጠኑ ፍን በመካድ፣ ሰነድ በመሠረዝና በመለወጥ ፎቶ ላይ።⁶⁴ ስለጣት እንደ በስርቆት፣ በዘረፋ፣ በውጥ ሉት ወንጀሎች ላይ፣ ስለ ያጠኑ ኤክስፐርቶች በመሆኑ ው በሚበተኑ ወይም ለው ያስተላልፉ ወንጀለኞች ላይ ዝና ስለመድጋኒት ያጠኑ ኤርዝ አግካይነት ወንጀል ላይ።⁶⁶ በሥነ አእምሮና ጠኑ ሰዎች የአእምሮን ዕኔታ ጥያቄ ላይ።⁶⁷ በሕክምና ሰዎች በወራተኛ ጉዳይ ከውል ውጭ ለሚደርስ ነት ላይ የሚደርስን ጉዳት ቋሚነቱን፣ ጉዳቱን ለግታትን መንገድ የሕይወት expectancy) በመሳሰሉት ኪና ፍጥነት፣ ስለግጭት መኪና አንዳንድ ጠባዮች ርቶች በመኪና አግካይነት ጀሎችና አደጋዎች ላይ።

ሆኑ ፍንጭ ለመስጠት ያህል የሚከተሉትን ሦስት ምሳሌዎች በመውሰድ በጣም አጠቃላይ የሆነ አስተያየት ልናቀርብባቸው እንሞክራለን። የዚህ አስተያየት መቅረብ ግን በተጠቀሱት የሙያ ዘርፎች የተሠማሩ ምሁራን በሙያቸው መስክ ስላለው ወቅታዊ ሁኔታ ሊሰጡን የሚችሉትን የተሟላ ሳይንሳዊ መግለጫ እንዲሰጡን ለመገፋፋት ያህል እንጂ የእነርሱን አስተያየት እስከ ፈላጊነት ያስተራል ወይም ይተካል በሚል አመለካከት የተሠነዘረ አይደለም።

አንደኛ ምሳሌ፡— በጣት አሻራ አግካይነት ሰውን ለመለየት (Identification) እንዴት እንደሚቻል እንመልከት። ግንኛውም ሰው ቢሆን ከተፀነሰበት ስድስት ወር ጀምሮ ተወልዶ፣ ኖሮና ጥቶ አካሉ እስኪፈርስ ድረስ ከሌላ ከግንባሩ ሰው የግዴገጥ የግሉ የሆነ አሻራ አለው።⁷⁰ ይህ በተለያዩ አጠራር የጣት አሻራ እየተባለ የሚጠራው ከእጃችን መጻፍ ጫፍ እስከ እጅጣታችን ጫፍ፣ ከተረከባችን ጫፍ እስከ እግር ጣታችን ጫፍ ድረስ የአለ ሲሆን ከመጣዎች በስተቀር በሌሎች እንስሳዎች ላይ አይገኝም።⁷¹ የውስጥ እጃችን ወይም የውስጥ እግራችን አንድን ነገር በተላሉ በሚቀበል (receptive Surface) አካል ላይ በሚያርፍበት ወቅት በዚህ ሰውነት ከፍላጎት ላይ በአሉ ጥቃቅን ተጻፋዎች እርጥበት ወይም ላቦት ይወጣና የአሻራችንን ቅርፅ ለመለየት የሚያስችል ምልክት ወይም ገትመት (Print) በተነካው አካል ላይ ይተዋል።

የተወሰኑ ዓይነት ቅመሞች (Chemicals) በአካሉ ላይ ሲበተኑ አሻራው የተወጠ ገትመት ጉልቶ በአጭረጣ ይህንኑ በርቀጥራ በግንግት ከተጠርጣሪው ሰው አሻራ ወይም ቀድሞ ተጠራቅመው ከነበሩት አሻራዎች ጋር ተወዳድሮ ተመርግራው አሻራ የግን እንደሆነ ይለያል። አንድን ሰው ከሌላው በአሻራ መለየቱ እርግጠኛና አስተማማኝ የሆነ ሳይንሳዊ እውነታ ሲሆን ይህን ሰይፋ ግውጣቱ ግን በኤክስፐርቱ ችሎታ፣ በመመርመሪያ መግ

ሪያው፣ ለምርመራው መሠረት ባደረገው መረጃ (Scene of crime) መግለጻት ላይ የሚመሠረት በመሆኑ፤⁷² እንደግንኛውም ግስረጃ ይመዘናል።

ሁለተኛ ምሳሌ፡— አንድ ወላጅ ነህ የተባለ ሰው ልጄ አይደለም በግለት የመከድ ክርክር ሲያቀርብ በደም ምርመራ ውጤት አግካይነት የሚደረገውን የሰው መለየት (Identification) ተግባር እንመልከት።

የግንኛውም ሰው ሕዋስ (cell) እያንዳንዱ ስብስብ (Set) ሁለት ጥንድ ክርፍ ዘጥኝን የያዘ ሐያ ሦስት የክርፍዎች ስብስቦች (Sets) አለው። በእያንዳንዱ ውስጥ የሚገኘው ክርፍዎች አንደኛው ከአባት የሚገኝ ሲሆን፣ ሌላው ደግሞ ከእናት የሚገኝ ነው።⁷³ ወላጆች በእነዚህ ክርፍዎች አግካይነት ለልጆቻቸው ሊያስተላልፉ ከሚችሉትና እነዚህም ልጆች ሊኖራቸው ከሚችሉው ባሕርያት በመነጣት ልጅ ነው የተባለው ደም ዓይነት (Blood Group) አባት ነው ከተባለው ሰው ደም ዓይነት ጋር የማይገናኝ ሲሆን ይህ ልጅ አብዛኛውን ጊዜ ከዚህ አባት ነው ከተባለው ሰው የተገኘ አይደለም ለግለት ያስችላል የሚል ሳይንሳዊ እውነታ አለ።⁷⁴

በደም አግካይነት ሰውን ለመለየት የሚያስችለው ሳይንስ ገደፈ ሐሳባዊ መሠረቱ በጥቅሉና በግርድቱ ይህን ሲመለከት ምርመራው በምን መልክ እንደሚካሄድና ከመለየቱ ውጤት ላይ እንዴት እንደሚደረስ ለመመልከት እንሞክር። የሰው ደም በተለያዩ የደም ዓይነቶች ወይም መደቦች (Blood Group) ይመደባል። ከእነዚህ መደቦች ጥንቻ፡—

- ግሩፕ ለ . . . Group O
- » ለ . . . Group A
- » ቢ . . . Group B
- » ለ ቢ . . . Group A B

የሚባሉት ሲሆኑ፤⁷⁵ ሌዎ፣ ሌን፣ ሌስ (M.N.S. Blood Group System) ፈሰስ (Rhesus System) ወይም CDE System የሚባሉ የደም መደቦችም⁷⁶ እንዳሉና

ሌሎች በርካታ መደቦች እንደሌሉ ምሁራን ይገኛሉ። እንደግን ሰው ደም በከዚህ በላይ ከተገለጹት በየትኛው የደም መደብ ታለል ለማረጋገጥ የሚችል ንባዊ እውነታ ሆኖ ቆይቷል።

እያንዳንዱ እናትና አባት አንድ ባሕርያትን ያስተላልፉ መሠረትና ልጁ ሊኖራው ጀጭ የተላለፉትን ባሕርያት ባልነው መሠረት ለምሳሌ ችው ወይም ዓይነታቸው

ሀ— MM እና MM ሊወልዱ የሚችሉት የደም የሆነ ልጅ፤

ለ— MM እና MN የሆኑ የሚችሉት የደም ዓይነት የሆነ ልጅ፤

ሐ— MM እና NN የሆኑ ልጁ የሚችሉት የደም የሆነ ልጅ፤

መ— MN እና NN የሆኑ የሚችሉት የደም ዓይነት ልጅ፤

ሠ— NN እና NN የሆኑ ልጁ የሚችሉት የደም የሆነ ልጅ፤

ብቻ ሲሆን፣ የደም

በ (ሀ) ላይ የተገለጹት ነቱ MN እና NN

በ (ለ) ላይ የተገለጹት ነቱ NN የሆነ ልጅ

በ (ሐ) ላይ የተገለጹት ነቱ MM እና NN

በ (መ) ላይ የተገለጹት ነቱ MM የሆነ ልጅ

በ(ሀ) ላይ የተገለጹት ወላጆች የደም ሳይ
ነቱ MM እና MN የሆነ ልጅ 1
ለወልዱ አይቻሉም 78 የሚል አስተያ
የት አለ። ሆኖም አንዳንድ ጊዜ ከርሞዘ
ሞት ባሕሪያቸውን ቀይረው በወላጆች
ወብቶ የሚያገኙ የደም ሳይነት በልጆች
የደም ሳይነት ላይ ሊከሰት የሚችል መሆ
ነም (Mutation) በላባንስ ተደርሶታል። 79
ይህን እንጂ ይህ ከስተት ሊያጋጥም
የሚችለው በአንድ ሚሊዮን የጀን ትው
ዳር (Gene Generation) ... ውስጥ አንድ
ጊዜ ብቻ በመሆኑ 80 ቀደም ሲል የተገለ
ጸውን ሳይገባዊ አሠራር እንደሚያፋልስ
ወይም መሠረት እንደሚያሳጥ ተደርጎ አይ
ወሰድም።
በሌሎች ተወሳካ የደም መደቦች አማ
ካይነት ሊካሄድ የሚችለውን የሰው መላ
የት ተግባር (Identification...) ሳይወጥር
ከዚህ በላይ በተገለጹት ሦስት የደም መደ
ቦች (Blood groups) አማካይነት ብቻ ያለ
አግባብ አባትነት የተሰጠው ሰው አባት
ላለመሆኑ ከመቶ በአምሳ ዘመን (59%) ማረ
ጋገብ እንደሚቻል ታውቋል። 81

በአንዳንድ አገሮች በደም ምርመራ ው
ጤት ላይ የተመሠረተ የአክብሮት ማሰራ
ጀን ለማሰርነት አንዳንድ ሁኔታዎች በቀ
ደማቸውን ለማሳተፍ መገኘት እንደሚቻል
አንድ ያስገድዳል። ለምርመራ የሚቀርብው
ደም ልጅነቱ የአክብራት ወላጅ ደም የላይ
አናት ደምና አባት ነው የተባለው ሰው
ደም ለመሆኑ ለክርክር የቀረቡት ወገኖች
ወይም ወኪሎች ማረጋገጥ አለባቸው። 82
በመሠረት ደረጃም ደሙ የሚመረመረው
ለጅ ዕድሜ ቢቻል ከመገንጠል ታላላቅ
መሆን አለበት። 82

በዚህ መቶ ዘርፍ ያለው ሁኔታ እጅግ
ውስብስብና ከባድ ከመሆኑ የተነሣ በደም

ለሎች በርካታ መደቦችም እየተፈጠሩ
እንደሌላ ምሁራን ይገልጻሉ። 77 የእያ
ንዳንዱን ሰው ደም በመመርመር ደሙ
ከዚህ በላይ ከተገለጹት መደቦች ውስጥ
በየትኛው የደም መደብ ሥር እንደሚገጥ
ቃላት ለማረጋገጥ የሚችል መሆኑም ሳይ
ገባዊ እውነት ሆኖ ቆይቷል።
እያንዳንዱ አናትና አባት ለልጆቹው አን
ዳንድ ባሕርያትን ያስተላልፋሉ ባላነው
መሠረትና ልጁ ሊኖረው የሚችለው ከወላ
ጆቹ የተላለፉትን ባሕርያት በማግመር ነው
ባላነው መሠረት ለምሳሌ የደም መደብ
ቸው ወይም ሳይነታቸው።
ሀ— MM እና MM የሆነ ወላጆች
ለወልዱ የሚችሉት የደም ሳይነት MM
የሆነ ልጅ 1
ለ— MM እና MN የሆነ ወላጆች ሊወልዱ
የሚችሉት የደም ሳይነት MM, MN
የሆነ ልጅ 1
ለ— MM እና NN የሆነ ወላጆች ሊወ
ልዱ የሚችሉት የደም ሳይነት MN
የሆነ ልጅ
ለ— NN እና NN የሆነ ወላጆች ሊወ
ልዱ የሚችሉት የደም ሳይነት NN
የሆነ ልጅ 1
ብቻ ሊሆን የደም መደባቸው።
በ(ሀ) ላይ የተገለጹት ወላጆች የደም ሳይ
ነቱ MN እና NN የሆነ ልጅ 1
በ(ላ) ላይ የተገለጹት ወላጆች የደም ሳይ
ነቱ NN የሆነ ልጅ 1
በ(ሐ) ላይ የተገለጹት ወላጆች የደም ሳይ
ነቱ MM እና NN የሆነ ልጅ 1
በ(መ) ላይ የተገለጹት ወላጆች የደም ሳይ
ነቱ MM የሆነ ልጅ 1

የሰው መረት ባይገኝም
የሰው (time) መገባት ላይ
መገንጠል 1 77 እንደሚገኝ
መገንጠል።
— እንደ ወላጅ ነህ የተ
ለደላል በግልጽ የመካከ
1 ደም ምርመራ ውጤት
ባይገኝም የሰው መላከት
ተግባር እንደሚከተል።
መደብ (cell) እያን
ደርሶ ሁለት ተገድ ከርሞ
የሆነ ተገድ ከርሞዎች ስፋ
ላው = በእያንዳንዱ ውስጥ
የሆነ እንደሚከተል ከአባት የሚ
ው ደም ከአናት የሚገኝ
የት በእነዚህ ከርሞዎች
ላይ የተከተሉ ሊያስተላልፉ
ሚችሉ ልጆች ሊኖሩት
ሚችሉት በመገኘት ልጅ
የሆነ ሳይነት (Blood
የሆነ ሳይነት ሰው
የሆነ እንደሚቻል ለግልጽ
ባይገኝም እውነት አለ። 76
ይነት ስላውን ለመላከት የሚ
ላይ እንደ አባባይ መሠረት
የሚችሉት የደም ሳይነት MN, NN የሆነ
ልጅ 1
ለ— NN እና NN የሆነ ወላጆች ሊወ
ልዱ የሚችሉት የደም ሳይነት NN
የሆነ ልጅ 1
ብቻ ሊሆን የደም መደባቸው።
በ(ሀ) ላይ የተገለጹት ወላጆች የደም ሳይ
ነቱ MN እና NN የሆነ ልጅ 1
በ(ላ) ላይ የተገለጹት ወላጆች የደም ሳይ
ነቱ NN የሆነ ልጅ 1
በ(ሐ) ላይ የተገለጹት ወላጆች የደም ሳይ
ነቱ MM እና NN የሆነ ልጅ 1
በ(መ) ላይ የተገለጹት ወላጆች የደም ሳይ
ነቱ MM የሆነ ልጅ 1

አመዳደብ ላይ የተመሠረተ ማሰራጀት ለማ በርከትም እጅግ ከፍተኛ ችሎታና ጥንቃቄን ይጠይቃል። ኤክስፐርቲክ ሥራውን ሊያከናውንበት የሚችለው የተግላ መሣሪያና ሥፍራ (Laboratory) እንዲያገኝ ያስፈልጋል። የአሜሪካን ሕክምና ማኅበር በዚህ የሙያ መስክ ብቃትን ተቀዳጅቶ በመስኩ በተገኘው ሳይንሳዊ እውነታ ላይ የተመሠረተ የኤክስፐርት ማሰራጀት ለመስጠት ባለሙያው በሕክምና ትምህርት የዶክተርነት ማዕርግ (M.D.) የተቀበለ ወይም ፒ.ኤች.ዲ. P.H.D. ኖሮት በደም መደቦች መካከል ስላሉት ልዩነቶች ጥናት ያካሄደ መሆን እንዳለበትና በተጨማሪም እነዚህ ባለሙያዎች በዘር ስለሚተላለፉ ባሕርያት (Genetics) ጥናት ያደረጉ መሆን እንዳለባቸው ደንግሳ ነበር።⁸³ የመመዘኛዎቹን ከባድነት ስንመለከት የምያውንም ከባድነት በመጠኑ የሚጠቁመን ነው።

ከዚህ በላይ በተገለጸው በደም መደቦች ላይ በተመሠረተ ምርመራ አማካይነት አከራካሪ ልጅ አባትነቱ ከተሰጠው ሰው ያልተወለደ ለመሆኑ ማረጋገጫ የሆነውን አባት ነው የተባለው ሰው የደም መደብና ልጅ ነው የተባለው ሰው የደም መደብ ግንኙነት የማጣቱ ሁኔታ ሲሆን አባት ነው የተባለው ሰው የደም መደብና ልጅ ነው የተባለው ሰው የደም መደብ ተመሳሳይነት ወይም ግንኙነት ያለው ሆኖ መታየት ግን በሁለቱ መካከል የአባትነትና የልጅነት ግንኙነት መኖሩን በቁርጥ አያሳየንም።

ይህም በመሆኑ የእስክ አሁኑ አሠራር ያስገኘው ጥቅም በመጠኑም ቢሆን የተገደበ እንደሆነ እንመለከታለን።

በዚህ የምርመራ ውጤት ላይ የተከበተውን ደክመት ምናልባትም ያስወግዳል የሚባለው በቅርቡ በእንግሊዝ አገር በሊስተር ዩኒቨርሲቲ (Leicester University ...) በዶክተር አሌክ ጂ ፈሪስና በሥራ ጓዶቹ አማካይነት የተገኘው የምርመራ

ውጤት ነው።⁸⁴ ይህ በዘር በሚተላለፉ ባህሪያት ጥናት (Genetics...) ላይ የተመሠረተ ማይንግዊ ግኝት እንደሚያስረዳው አንድን ሰው በሰውነቱ ውስጥ የሚገኙት የዲ.ኤን.ኤ. (D.N.A.) የተወሰኑ አካሎች ወይም ክፍሎች ከሌላው ሰው ያለ ፍታል። እነዚህ ሚኒሳቲላይትስ (Minisatellites) ተብለው የሚታወቁት የዲ.ኤን.ኤ. (D.N.A.) የተወሰኑ ክፍሎች ቁመት አንዳንዶቹ አጫጭር አንዳንዶቹ ረጃጅም ሲሆኑ ይኸው መጠናቸውም ከሰው ሰው ብዙ ልዩነት እንደሚኖረውም ተገልጿል። ከደም ውስጥ የሚወሰዱ የዲ.ኤን.ኤ. (D.N.A.) ሚኒሳቲላይቶችን የተለዩ ቁመት በሚገባ በመለካት የአንድን ሰው ጂን (Gene...) ከሌላ ሰው ጂን (Gene) የተለየ የሚያደርገውን የዲ.ኤን.ኤ. «ጣት አሻራ» ወይም መለያ ማጎተም ማግኘት ይቻላል።

አባት እናት ለልጃቸው በሚያበረክቱት ክርምሶሞች አማካይነት የባሕሪይ አስተዋፅኦ ያደርጋሉ ባልነው መሠረት ይህ አባትንም ሆነ እናትን ልዩ የሚያደርገው የጂን «ጣት አሻራ» ባህሪም ለልጁ የሚተላለፍ በመሆኑ እነዚህ ባህሪያት በልጅ ውስጥ ስለመኖር አለመኖራቸው ተመርምሮ የአባትነትና የልጅነት ግንኙነት መኖር አለመኖር መወሰን እንደሚቻልም ተገልጿል።

ይህ ማይንግዊ ግኝት በሚገባ ተፈትኖ በመስኩ ባሉ ሌሎች ባለሙያዎችም ተቀባይነትን አግኝቶ ማይንግዊ ዕውነታ መሆኑ ከተረጋገጠ በደም መደቦች ላይ የተመሠረተ የደም ምርመራ ውጤት ምናልባትም ቦታውን ለአዲሱ የደም ምርመራ ውጤት በመልቀቅ አባት ነው በተባለውና ልጅ ነው በተባለው መካከል የአባትነትና የልጅነት ግንኙነት መኖር አለመኖርም በትክክል ስንት መረጋገጥ የሚቻልበት ደረጃ ላይ ሊደረስ ይቻላል። ይህ በሊስተር ዩኒቨር

ስቲ የተገኘው ውጤት ውስጥ በአሁኑም ወቅት ይህ ባይነትን ያገኘ ለመሆኑ ይገልጻል።⁸⁵

አንድ ዓይነት የእጅ ጫውን ሁለት ሰዎች ለማጥፋት ሁኔታ (Possibility ...) አራት በሊዮን (1964) ሆነ ጋልተን የሚባል ተሰባሚ ሲሆን፣⁸⁶ ተመሳሳይ የሆኑ እሻራ ያላቸውን ሁለት የሚቻልበት ሁኔታ (Possibility) አንድ ለአንድ መቶ ትርጓሜ ሊሆን በመሆኑ፣⁸⁷ ለጥንቱ ነቱ የጂን «ጣት አሻራ» ሕራም የበለጠ አስተማማኝ እንደሆነ ይቻላል።

ሶስተኛ ምሳሌ:—የእጅ ደመሳሰላል በማለት ስለሚገኝ ርት ማሰራጀት እንመለከት። ላይ ምስክርነት መስጠት ያስፈልጋል ስፕርቶች ብቻ ሳይሆኑ Layman—) ለመመስከር ይገባል።

አንድ ኤክስፐርት አንድ የአንድ ሰው ደመሳሳል ወይም በማለት አስተያየት ለመስጠት አንድ የጎለበተን (development) ስልት የተለያዩ ባህሪያት ይገኛሉ የእጅ ጽሑፍ ያልበቅርብ ጊዜ መጽፍና መረጃ ከሆነ ወይም ብዙ ጊዜ የማይደረር ከሆነ አጻጻፉ ወይም ባህሪን ያልፈጠረ በመሆኑ ሆነ ኢፐክስቲክ ጽሑፍ ደመሳሳል ወይም አይመስል ክርነት ሊሰጡበት የሚቻል

አንድን የጎለበተ የእጅ ጽሑፍ ለመለየት የሚያስችል 1000 የሚደርሱ መለያ

የግርጌ ማስታወሻዎች

1. James Bradley Thayer, *A Preliminary Treatise on Evidence at Common Law*, Augustus M. Kelly Publishers, New York, (1969) P. 264.
2. ስለፍሬ ነገርና ሕግ ትርጉም
Thayer, Ibid. ገጽ 183—93 ይመለከታል ።
3. G.D. Nokes, *An Introduction to Evidence*, London, Sweet and Maxwell, 4th ed., (1967) P. 10.
4. John Henry Wigmore *A Treatise on the Anglo-American System of Evidence*, 3rd ed., Vol. I, (1940); Lyman Ray Patterson, *The Types of Evidence — An Analysis*, Vanderbilt Law Review, Vol. 19, No. 1, (1965), P. 2.
6. Wigmore, op. cit., P. 396.
7. Id.
8. Patterson, op. cit.
9. Rogers, *Expert Testimony*, 2nd ed., (1891), P. 2.
10. አንቀጽ 136 ፍ-ሥ-ሥ-ሕግ ፣ አንቀጽ 142/2 ው-ሥ-ሥ-ሕግ ፣ አንቀጽ 407 የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ ።
11. አንቀጽ 124 (1) ፣ 136 (2) ው-ሥ-ሥ-ሕግ ።
12. አንቀጽ 423 (2) የው-ሥ-ሕግ ።
13. አባተ ፈለቀና ዓቃቤ ሕግ ፣ የው-ይ-ሥ-ሕግ 13/70 ፣ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ፣ አዲስ አበባ ።
14. H. J. Walls. *Forensic Science*, London, Sweet and Maxwell, (1974) P. V.
15. Kenneth M. Wormwood, *Expert Witness*, University of Colorado, Rocky Mountain Law Review, Vol. 24, No. 4 (1952), P. 418-19.
16. Loyd L. Rosenthal, *The Development of the Use of Expert Testimony*, Law and Contemporary Problems, Vol. 2, (1935), P. 404.
17. ዓቃቤ ሕግና እነአህመድ መሐመድ አሞሪ ፣ የው-ሥ-ሕግ 183/53 ፣ ከፍተኛ ፍ/ቤት ፣ አዲስ አበባ ከ Robert Arthur Mellin, *Evidence in Ethiopia*, Unpublished, Law Library, ገጽ 278 የተወሰደ ።
18. አንቀጽ 124 ፣ 136 (2) ፣ 152 (2) የው-ሥ-ሥ-ሕግ ።
19. አንቀጽ 136 ፣ 264 (2) የፍ-ሥ-ሥ-ሕግ ፣ አንቀጽ 51 ፣ 55 (2)(3) ፣ 100 የው-ሥ-ሕግ ፣ አንቀጽ 601 የንግድ ሕግ ፣ አንቀጽ 143/1 የው-ሥ-ሥ-ሕግ ።
20. አንቀጽ 137/1 የው-ሥ-ሥ-ሕግ ፣ አንቀጽ 261/1 የፍ-ሥ-ሥ-ሕግ (የእንግሊዝኛው ቅጅ) ። የአማርኛው ቅጅ “relevant” የሚለውን ቃል «ሞብጦን የሚመለከት» ይለዋል ።
21. Thayer, Op. Cit., ገጽ 468-69 ። አንዳንድ የማስረጃ ሕግ ምሁራን አግባብነት (relevancy) የሚለው ጽንሰ ሐሳብ ማስረጃው ለማሳመን የሚያደርገውን አስተዋጽኦ ብቻ የሚመለከት እንጂ በማስረጃነት የተጠቀሰው ፍሬ ነገር ሊወሰድ ከሚገባው ግምት ጋር ያለውን ግንኙነት አይመለከትም ። ግንኙነቱ relevancy ሳይሆን materiality ነው ይላሉ ። ስለዚህ ጉዳይ F.W. Cleary and J.W. Strong, *Evidence — Cases Materials — Problems*, (1969), PP. 169-170.
22. አንቀጽ 2782 እና 2472 ፣ የፍትሕ ብሔር ሕግ ።
23. አንቀጽ 27 ፣ የግንኙነት ሥርዓት ሕግ ።
24. *The Application of Evidence in G.D. R. Courts and Legislation in G.D. R. Courts*, Association of Lawyers, P. II
25. Fred C. Inbau, *Scientific Criminal Cases, Legal and Forensic Problems*, Vol. 2, (1935); H. J. Walls, Op. Cit.
26. H.J. Walls, Op. Cit.
27. Ruth A. Yerman, *Testimony in Courts*, Law and Contemporary Problems, Vol. 2, (1935); H. J. Walls, Op. Cit.
28. ስለ ምስክር ብቁነት ያለው ሕግ ምን ዓይነት ሲሆን G.D. Nokes, የግርጌ ገጽ 377—381 ይመለከታል ።
29. በተረፈ ተከናዊ የው-ይ-ሥ-ሕግ 296/7 ቤት ፣ ፓርላማ ።
30. አንቀጽ 1729 (1) የፍ-ሥ-ሕግ ።
31. አንቀጽ 198 ፣ 329 ፣ ሕር ሕግ ።
32. አንቀጽ 341 ፣ 351 ፣ ሕር ሕግ ።
33. አንቀጽ 393 ፣ 395 ፣ የመሳሰሉት የወንጀል ሕጎች ።
34. አንቀጽ 134 የፍትሕ ሕግ ፣ አንቀጽ 134 መቅጫ ሥነ ሥርዓት ።
35. Art. 56 *The Code of Criminal Procedure of the RSFSR*, II
36. Art. 78, Ibid.
37. Art. 80, *The Code of Criminal Procedure of the RSFSR*

38. The Application of the Law of Evidence: *የግርግሥት ፍ-2418 II*
39. Directive of the Plenum of the Supreme Court of GDR on issues of Taking Evidence of March 16, 1978, Law and Legislation in the GDR, *Ibid.* P. 137.
40. James Bradley Thayer, *Op. Cit.*, pp. 183-187.
41. Kenneth M. Wormwood, *Op. Cit.* pp. 418-19; James R. Richardson, *Modern Scientific Evidence-Civil and Criminal* (Cincinnati, W.H. Anderson) 1961, p. 109.
42. *አንቀጽ 51/31 የወንጀል ምርጫ ስርዓት*
43. *አባተ ረሳየ ግሥት ስርዓት*
44. *አንድ ወርሃ ወደ ግርግሥት ስርዓት*
45. *አንቀጽ 149/1* : የወንጀል ምርጫ ስርዓት
46. *Expert Legal Testimony*, Harvard Law Review, (1984), No. 3, pp. 808-9
47. *አንቀጽ 133/3* እና *አንቀጽ 136/2* የፍትሕ ብሔር ሥነ ምርጫ ስርዓት
48. *አንቀጽ 2061* : የፍትሕ ብሔር ስርዓት
49. *አንቀጽ 447* : የወንጀል ምርጫ ስርዓት
50. Morris Ploscowe, *The Expert in France, Germany and Italy: Law and Contemporary Problems*, Vol. 2, (1935), p. 508.
51. Fredric E. Elliot and Ramsay Spillman, *Medical Testimony in Personal Injury Cases, Law and Contemporary Problems* Vol. 2, (1935), p. 474.
52. Art. 39, GDR Criminal Procedure Code, 1968, as Amended.
53. *አንቀጽ 51/245* የፍትሕ ስርዓት

23. *አንቀጽ 27* : የወንጀል ምርጫ ስርዓት
24. The Application of the Law of Evidence in G.D.R. Court Practices, Law and Legislation in GDR, 1-2/80, Lawyers Association of the GDR, Berlin, P. II
25. Fred C. Inbau, *Scientific Evidence in Criminal Cases, Law and Contemporary Problems*, Vol. 2 (1935), p. 501.
26. H.J. Walls, *Op. Cit.* p. 226.
27. Ruth A. Yerton, *Expert Medical Testimony in Compensation Proceedings, Law and Contemporary Problems*, Vol. 2, (1935); H. J. Walls, *የግርግሥት ስርዓት* ፍ-26
28. *አንቀጽ 113* : የወንጀል ምርጫ ስርዓት
29. *በፍትሕ ስርዓት* ፍ-296/75, ማሳሪያ ፍርድ ቤት, ፓርላማንታር ስርዓት
30. *አንቀጽ 1729 (1)* : የፍትሕ ብሔር ስርዓት
31. *አንቀጽ 198* : 329, 330 የፍትሕ ብሔር ስርዓት
32. *አንቀጽ 341* : 351, 380 የፍትሕ ብሔር ስርዓት
33. *አንቀጽ 393* : 395, 447, 658 እና የፍትሕ ስርዓት
34. *አንቀጽ 134* የፍትሕ ብሔር ሥነ ምርጫ ስርዓት
35. Art. 56 The Code of Civil Procedure of the RSFSR, II June 1964.
36. Art. 78, *Ibid.*
37. Art. 80, The Code of Criminal Procedure of the RSFSR, 27 Oct. 1960.

38. *አንቀጽ 27* : የወንጀል ምርጫ ስርዓት
39. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
40. *አንቀጽ 133/3* እና *አንቀጽ 136/2* የፍትሕ ብሔር ሥነ ምርጫ ስርዓት
41. *አንቀጽ 149/1* : የወንጀል ምርጫ ስርዓት
42. *አንቀጽ 2061* : የፍትሕ ብሔር ስርዓት
43. *አንቀጽ 447* : የወንጀል ምርጫ ስርዓት
44. *አንቀጽ 51/245* የፍትሕ ስርዓት
45. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
46. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
47. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
48. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
49. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
50. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
51. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
52. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
53. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
54. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
55. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
56. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
57. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
58. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
59. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
60. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
61. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
62. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
63. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
64. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
65. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
66. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
67. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
68. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
69. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
70. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
71. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
72. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
73. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
74. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
75. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
76. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
77. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
78. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
79. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
80. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
81. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
82. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
83. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
84. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
85. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
86. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
87. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
88. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
89. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
90. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
91. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
92. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
93. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
94. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
95. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
96. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
97. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
98. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
99. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት
100. *አንቀጽ 51/31* የወንጀል ምርጫ ስርዓት

"(2) The expert or expert shall be appointed by the court under the ordinary rules of procedure." ይላል ።

54. አንቀጽ 136/2፣ 134/3፣ የፍትሕ ብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ፣ አንቀጽ 51 (2) የወንጀለኛ መትጫ ሕግ ።

55. Lloyd Rosenthal, *op. cit.*, P. 404.
56. Ibid. P. 414; Charles McCormic, *Handbook of the Law of Evidence*, St. Paul, Western Publishing Company, P. 30.

57. Morris Ploscowe, *op. cit.*, PP. 507-8.
58. H.J. Walls, *op. cit.*, P. 226.

59. አንቀጽ 133/1፣ 3፣ እና አንቀጽ 136/2፣ የፍትሕ ብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ።

60. አንቀጽ 112/2 የፍትሕ ብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ፣ አንቀጽ 220—222 የወንጀለኛ መትጫ ሕግ ።

61. H.J. Walls, *op. cit.*, P. I.
62. James R. Richardson, *op. cit.*, P. 324.
63. Charles McCormic, *op. cit.*, P. 377.
64. Ibid. P. 364.
65. Ibid. P. 364.
66. H.J. Walls, *op. cit.*, P. 226.
67. James R. Richardson, *op. cit.*, P. 223, 246.

68. Fredric E. Elliot and Ramsay Spillman, *op. cit.* P. 467, 472.

69. William J. Fryer, *Selected Writings on Evidence and Trial*, St. Paul, Western Publishing Company, (1957), P. 476.

70. James R. Richardson, *op. cit.*, P. 441.

71. Donald Chambers, *Finger Prints: A Review*, The Criminal Law Review, April (1985), P. 195.

72. Ibid. P. 196.

73. J.K. Mason, *Forensic Medicine for Lawyers*, Bristol, John Wright and Sons Ltd, (1978), P. 211.

74. James R. Richardson, *op. cit.*, P. 321., Charles McCormic, *op. cit.*, P. 378.

75. H.J. Walls, *op. cit.*, P. 133.

76. J.K. Mason, *op. cit.*, P. 216.

77. Ibid. PP. 216-20.

78. Ibid. P. 217.

79. Ibid. P. 214.

80. Id.

81. Ibid. P. 216.

82. Ibid., P. 815.

83. James R. Richardson, *op. cit.*, P. 324.

84. *Probing the Mysteries of DNA*, Newsweek, February 10, 1986, P. 3.

85. Ibid.

86. Donald Campbell, *op. cit.*, P. 196.

87. Newsweek, *op. cit.*

88. G.D. Nokes, *op. cit.*, P. 168-169.

89. እነ ሕይወት መንግሥቱና ትብለፅ ተመልሶ፣ የፍ-ይ-መ-ቱ 1067/64፣ ከፍተኛ ፍርድ ቤት፣ አዲስ አበባ ።

90. James R. Richardson, *op. cit.*, P. 465.

91. Id.

92. Charles McCormic, *op. cit.*, P. 366.

93. H.J. Walls, *op. cit.*, P. 214.

ወቅታዊ የሕ

የዕምነት ግጥ

በሕዝብ ሐብትና ገንዘብ የሚሆኑ ምክንያቶች አያል፡፡ በተለያዩ ጊዜያት በተደጋጋሚ በርካቶች የሆነው ዋናው የገንዘብ አጠባበቅጥ ወጭ ሂሳብ በየዕለቱ እየጨመረ መዝገቡ በሚያሳየው የገቢና ወጭ መዝገብ ካዊ መዘከር ለግብርና ወጭ ለማመዛዘን እንዲረዳ ገንዘብ ለመቆጣጠር ዌታር የተፈለገውም የገንዘብ ጉዳት በተሰራ ሊታወቅ ስለሚችል ላገውን እርምጃ ወዲያው

ለልዩ ፍርድ ቤት የሚላኩ ልም የተጠቀሰው ጥናት ይደርጅታል፡፡ የደረሰው የገንዘብ ብቻ ነው ። ይህም የሚያሳይ ስታረቁ ሥራ በየቀኑ ተርቶ ይባላል ብለው ሂሳባቸውን ይያስመረጥሩ መሥሪያ ቤቶች ይህ ዓይነቱ ሥርዓት ሆኑም በላይ በሂሳብ መታገን ገንዘብ ያልታሰበ ዕዳን ልጅ ትም ሆነ በክሱም ሂደት ሲታይ ብኩንነትን ለማስወገድ ከዚህ በታች ከምናቀርብላቸው ለን ። ስለሆነም የሂሳብ ምረቃ ለዲት ከፍሎችና የቁጥጥር ሂሳብ ለያያዝ ሥርዓት ለግንባረ አበርካት የሚወጡ ነጣ ጥያቄ ነው ። በወንጀል አበርካት ወንጀል ተጠያቂ ለት ጥያቄዎች ከላይ ከፍርድ በመጠኑም ቢሆን አወቅተለን ፍርዱን እናቀርባለን

* በገንዘብ አስተዳደር ምክንያት በግድረ ሪፖርት አደራጅ ኮሚቴ

ፍ ር ድ

ዳኞች፡—ታምሩ ወንድም አገኘሁ ፣
የሐንሰ ጎሩይ ፣ እስማኤል ሐጂ ማሕሙድ።

የልዩ ፍርድ ቤት አቃቤ ሕግ ሰኔ 21 ቀን 1975 በተጻፈ የክስ ማመልከቻ በ1ኛ እና በ2ኛ ይግባኝ ባዮች ላይ እንዲሁም ይግባኝ ባልጠየቀው በ3ኛው ተከላሽ በአቶ በቀለ ጣሰው ገብረ ላይ የሚከተለውን ክስ አቅርቦባቸው ነበር።

1ኛ- ክስ በ፩ኛ ተከላሽ ላይ ብቻ በማለት ተከላሻ ወ/ሮ ሐረገወይን ሸዋዬ ተሰማ የደብረ ዘይት ከተማና አካባቢው መሠረታዊ ዕቃዎች አቅራቢ ድርጅት የግዥ ክፍል ኃላፊ ሆኖ ከሚያዝያ ወር 1969 እስከ ሚያዝያ 21 ቀን 1974 ድረስ ስትሰራ ተገቢ ያልሆነ ብልጽግና ለራሷ ለማግኘት አስባ በሥራዋ አጋጣሚና ምክንያት በእጁዋ ሊገባ ከቻለው የሕዝብ ገንዘብ ውስጥ ብር 59,462 53 አጉድላ ለግል ሀብት ማካበቻ ሰላደረገች በተሻሻለው ልዩ ወንጀለኛ መቅጫ ሕግ አዋጅ ቁጥር 214/74 በአንቀጽ 13/2/ የተመለከተውን በመተላለፍ የእምነት ማጉደል ወንጀል ፈጽማለች።

2ኛ- ክስ በ2ኛና 3ኛ ተከላሾች ላይ በዚሁ በደብረ ዘይት ከተማና አካባቢዋ መሠረታዊ ዕቃ አቅራቢ ድርጅት ውስጥ 2ኛው ተከላሽ ገንዘብ ያኹና የሽያጭ ክፍል ኃላፊ ፣ 3ኛው ተከላሽ ደግሞ የዕቃ ግምጃ ቤት ኃላፊ ፣ በመሆን ተመድበው ከሚያዝያ ወር 1969 ጀምሮ እስከ ሚያዝያ 21 ቀን 1974 ድረስ ሲሠሩ ተገቢ ያልሆነና ሕገ ወጥ የሆነ ብልጽግና ለራሳቸው ለማግኘት አስበው በሥራቸው አጋጣ

ሚና ምክንያት በእጃቸው ንብረቶች ዋጋቸው ሕሳብ ማንቲም በግብረ አጭ ለጋራ ጥቅማቸው አውሎ በ1949 በወጣው የወንጀል ቁጥር 32/1-ሀ/እና በተሻሻለኛ መቅጫ ሕግ አዋጅ አንቀጽ 13/2/ የተመለከተ የእምነት ማጉደል ወንጀል ለት የወንጀል ክስ መሥር ዲሁም ፡—

3ኛ ክስ በማለት 1ኛ ወንጀል ክስ ውስጥ በተጠቀሱ ኃላፊነት ስትሠራ ለግል ውን የሕዝብ ገንዘብ ከሚያዝያ 1/75 ጀምሮ ወለድ ጋር ዋናውን ግል ልዩ ልዩ ወጭዎች 2ኛና 3ኛ ተከላሾች በ2ኛው ውስጥ በተጠቀሰው ጊዜ ሲሰሩ በግብረ አጭነት ያዋሉትን የሕዝብ ገንዘብ በጋራ መጠቀማቸው ከሚያዝያ 22 ቀን 1975 ጀምሮ ሕጋዊ ወለድ ፣ ዳኝነት ዎችን ጨምረው በነጠላ ልሰው ለባለ መብቱ እንዲከሰት ክስ ጋር በአንድ ላይ አመለከታለሁ ሲል የፍ አቅርቧል።

ተከላሾች የተመወረዱ ዲደርሳቸው ተደርጎ በችከተረዱት በኋላ የእምነት ውን እንዲሰጡ ተጠይቀው አይደለንም ስላሉ አቃቤ ሸች ላይ የመሠረተውን ትሐ ብሔር ክስ በግብረ ፍትሰትና የክሱን ጭኔ ጊዜ ተከላሾች በደብረ ሥር የተቀጠሩ ላይሆን ሕዝብ ማለትም በቀጭ በሕዝብ ሱቃቸው በኩል

- ይግባኝ ባዮች ፡ 1- ሐረገወይን ሸዋዬ።
- 2- አሰራት ቢወጣ ደስታ።
- መልስ ሰጭ፡ የልዩ ፍርድ ቤት አቃቤ ሕግ።
- የመዝገብ ቁጥር ፳፫/፳፮

ሚያዝያ ፳፱ ዓ.ም ስላልተመዘገበ ልኝ ብር 8770.45 በጉድለት ይታያል፤ 5- በ19/10/71 በቼክ ቁጥር ኤስ ኤስ 330053 ከወጣው ብር 10,000 ውስጥ በወጭነት የተያዘልኝ በድራፍት ቁጥር 135682 በደረሰኝ ቁጥር 132355 እና 132356 የተከፈለው ብር 3753.60 እንዲሁም ብር 1.98 የባንክ ክፍያ በጠቅላላው ብር 3755.58 ብቻ ነው የቀረበው የሂሳብ መተማመኛ ከላይ በተመለከተው ቀንና የቼክ ቁጥር የወጣው የገንዘብ የተከፈለበትን የድራፍት ቁጥርም ሆነ የባንክ ክፍያ አይገልጽም። ቢሆንም ከመተማመኛ ቁጥር 3 ተራ ቁጥር 202 እና 203 ጋር በቼክ ቁጥሩ አማካይነት የፃቃቢ ሕግ የወጣ ገንዘብና የግዢ ሰነድ ሲገናዘብ በወጭነት የተያዘልኝ ከላይ የተመለከተው ገንዘብ መሆኑ በግልጽ ስለሚታይ ከባንክ ወጭ በሆነውና በተያዘልኝ ግዥ መካከል ያለው የብር 6244.42 ልዩነት ከኢትዮጵያ አገር ውስጥ ማከፋፈያ ድርጅት ዕቃ ተገዝቶበት ሳይታሰብ ልኝ የቀረ ነው።

6. ስለሆነም እነዚህ ወጭዎች መደረጋቸውን የሚያረጋግጡልኝ ማስረጃዎች በተጠቀሱት ድርጅቶች ስለሚገኙ በተመለከቱት ቀናትና የድራፍት ቁጥሮች መሠረት ግዥ የተፈጸመባቸው መሆኑን የሚያረጋግጡትን እነዚህን ሰነዶች ለማግኘት እንዲቻል ለሚመለከታቸው ድርጅቶች ትእዛዝ ይተላለፋል።

የሚል ስለሆነ የእነዚህ የተባሉት ማስረጃዎች መቅረብ ለትክክለኛ ፍትሕ አስጣጥ የሚረዳ በመሆኑ፡-

1. ከላይ በተራ ቁጥር 2 የተገለጸውን በሚመለከት ማስረጃው የሚገኘው ኢትዮ ሲደር ድርጅት መሆኑ ስለተገለጸ ይግባኝ ባይኖሩ ጠበቃቸው በተገኙበት ማስረጃው ተፈልጎ የሚገኝ ከሆነ ስለጉዳዩ ሊያስረዳ በሚችል

የድርጅቱ ሥራ አስኪያጅ በጽሑፍ በሚወክሉት ሰው አማካይነት ዋናው (አሪጅናል) በቀን ቀጠሮ ለፍርድ ቤቱ እንዲቀርብ፤

፪- ከላይ በተራ ቁጥር 1፡3፡4 እና 5 የተመለከቱት ማስረጃዎች የሚገኙት በኢትዮጵያ አገር ውስጥ ማከፋፈያ ድርጅት መሆኑ ስለተገለጸ ይግባኝ ባይኖሩ ጠበቃቸው በተገኙበት ማስረጃዎች ተፈልገው የሚገኙ ከሆነ ስለጉዳዩ ሊያስረዳ በሚችል የድርጅቱ ሥራ አስኪያጅ በጽሑፍ በሚወክሉት ሰው አማካይነት ዋናዎች (አሪጅናል) ለቀን ቀጠሮው ለፍርድ ቤቱ እንዲቀርቡ ታዟል የሚል ነበር።

በተለዋወጡ ቀጠሮ በፍርድ ቤቱ ትእዛዝ መሠረት የኢትዮጵያ ሀገር ውስጥ ማከፋፈያ ድርጅትና የኢትዮ ሲደር ድርጅት ተወካዮች ቀርበው አስረድተዋል። በመጀመሪያ የኢትዮጵያ ሀገር ውስጥ ማከፋፈያ ድርጅት ከፍተኛ የሂሳብ ሠራተኛ የሆኑት ቀርበው እንደሚከተለው ቃላቸውን ሰጥተዋል። በተራ ቁጥር 1 እና 5 ላይ የተመለከቱት ሰነዶች ጊዜው የራቀ በመሆኑ አልተገኙም፤ እየተፈለጉ ናቸው። በተራ ቁጥር 3 በተጠቀሰው ትእዛዝ ላይ ግልሰቧ በድራፍት ቁጥር 202793 ደረሰኝ ቁጥር 163383 የተያዘላቸው ሂሳብ ብር 17173.23 ብቻ መሆኑ ተገልጿል። ከላይ የተጠቀሰው ድራፍት ቁጥር ማለትም 202793 ለድርጅቱ ገቢ የተደረገበት ሌላ ሰነድ ተገኝቷል። የዚህም ፋክቲር ቁጥር 163385 ሲሆን ለሂሳብ ክፍሉ የሚደርሰው ዋናው ቀርቧል። በድራፍት ቁጥር 202793 ብር 10,398.60 በካሻ ብር 1,001.95 በጠቅላላው ብር 11,400.55 ገቢ አድርገዋል።

በተራ ቁጥር 4 ላይ በድራፍት ቁጥር 135613 መሠረት ድርጅቱ ብር 714 እና 8769.55 የተረከበበት ማስረጃ ተገኝቷል። ከዚህ ውስጥ ብር 714ቴ እንደተያዘላቸው ትእዛዙ ይገልጻል። ድርጅቱ ብር 8769.55 የተረከበበት ማስረጃ ቀርቧል። በተራ ቁጥር 3 ላይ

የተጠቀሰው የአቀናጃል ልት ካስረዱ በኋላ ያቀረቡ ከመዝገቡ ጋር ተያይዟል።

እንዲሁም የሽያጭ ክፍያ የኢትዮ ሲደር ተወካይ ቃል፣ የፍርድ ቤቱ ትእዛዝ ጃውን ይገራ ተርቢኦለው ቁጥር 68958 ብር 18883.5 ከዚህ ውስጥ ብር 1.50 በሂሳብ ላሽ ሲሆን ሌላው በ— ደው ሰነዱ ከመዝገቡ ጋር

ከዚህ በኋላ ፍርድ ቤቱ መሪያ ደረጃ ልዩ ፍርድ ረዳት መርማሪዎች ለተኩበው በሂሳቡ ላይ ማረጋገጫው መሠረት በተለዋወጡ መርማሪዎች ቀርበው የተገኙትን ለሁለቱም ተርቢኦለቶች በኋላ በአቃቤ ሕግ መተማመኛ እየተመለከትን ገሰጥ ይፈቀድልን ስላሉት ውስጥ ተመልክተው አስረድተዋል።

1ኛ- ደረሰኝ 163383 የተሰጠው ማዕረግ ዝግቧ፣ በወጭነት ነው። ይህ በ— ተራ ቁጥር 344

2ኛ- ከኢ-ዲ-ዲ ሲ- 198925 የተገኘው በወጭነት ተያይዟል። ቁጥር 3 ተራ ቁጥር ተጠቅሷል።

3ኛ- በደረሰኝ ቁ/ 163385

4ኛ- » » 19331

5ኛ- » » 68958

እነዚህ በመተማመኛው ገጽም ሂሳቡ ሲሠራ እነዚህ ጨረሻ ሰነዶች በወ/ር ሕግ አልቀረቡም፤ አሁንም የ

አንድ ቁጥር 163385 እና 199331 የሆኑ መሆናቸውን ሲገልጹ ይገባል። በሌላ በኩል የሚገኘው የተደረገው ልዩ ልዩ የሆኑ ሰነዶች በዚያው ወቅት ላይ

አቅርቦታ = በግልጽ ሲታይ የሚገኝ የርድ ቤቅ እንደሆነው ከቀዳሚው ተረዝ ጋር ተያይዞ ተገኝቷል። ቁጥር 68958 ሲሆን የሚገኝ ሰነድ የሌላው በደረሰበት የሌላው መሆናቸውን ገልጾ በደረሰበት 68958 ሲሆን ሰነዱ በግልጽ የተገኘው ቁጥር 163385፣ 199331 እና ቀጠሮ ሁለቱ መርግሪያ ቀርቦ የተጠበቀው ሰነድ በተዘጋጀው መረት በተለየው ቀን ላይ፣ በግልጽ አይደለም።

3- በሰነዱ መረት ሂሳብ መስተካከል ከሚታይ አንድነት፣

ላይክ ሆኖ ወርቅ አደረ ቁጥር ሲገኝ ሲሆን ግልጽ የሆኑ ሰነዶች ከሆነ ደርጅቱ ከቀጠሮው በረታ የግልጽ ተባባሪ ብር 3500 ገንዘብ ተከፍሎ በገንዘብ ቁጥር እና 317606 ተክል ስለሆነ

2- ለአ-ሀ-ው-ግ-ደ-አ-አ-አ- /19/12/69

በደረሰበት ቁጥር 199331 እና በደረሰበት ቁጥር 68958 ሲሆን የተመለከቱት ወጪዎች ይገባሉ። በዚህም ስላት ላይ የሚገኝ ሰነድ አልተያዘም ስለሆነ በዚህ ሰነድ ፍርድ ቤቅ፣

1- ለሰነዱ ስላት ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

እነዚህ በመተግበራቸው ውስጥ አልተገኘም። ሂሳብ ሲመረጥ እነዚህ ሰነዶች በሌላው ሰነድ ላይ

57- " " " 68958 ሲባር 18,883.58

47- " " " 19331 ብር 8,769.55

37- በደረሰበት ቁጥር / 163385 ብር 11,400.55

ተጨማሪ =

ቁጥር 3 ተረ ቁጥር 172 ላይ

በመሆኑ ተይዟል። በመተግበራቸው

198925 የተገኘው ብር 714 ይሆን

25- ከአ-ደ-ደ-አ-አ- በደረሰበት ቁጥር

ተረ ቁጥር 344 ላይ ይገኛል።

ሂው = ይህ በመተግበራቸው ቁጥር 3

ገንዘብ፣ በመሆኑ ተይዟል። ግልጽ

የተሰጠው ግራሬው ቀርቦ ተመረጠ

15- ደረሰበት 163383 ሲባር 17,173.23

አስረድተዋል።

ተወስዶ ተመለከተው እንደሚከተለው

ገንዘብ ይገኛል። በሰነዱ ላይ በግልጽ ተረ

በመተግበራቸው እየተመለከቱት መሆኑን እንደ

ተረው በሰነዱ ላይ እንደ የሚገኘውን

ሂሳብ ለሁሉም ቀርቦ ላቸው ከተመለከቱት

መርግሪያ ቀርቦ የተረቡት የሂሳብ ስላት

በዚህ መረት በተለየው ቀጠሮ ሁለቱ

በው በሂሳብ ላይ መግለጫ እንደሰጡ

ረዳት መርግሪያ ላትከታታይ ቀጠሮ ቀር

መሪያ ደረጃ ላይ ፍርድ ቤት ቀርቦ ያለ

ከዚህ በኋላ ፍርድ ቤቱ በሂሳብ በመጀመሪያ

አው ሰነዱ ከመገኘቱ ጋር ተያይዟል።

ላሽ ሲሆን ለላው በሙሉ ገቢ መሆኑን ገልጾ

ከዚህ ውስጥ ብር 1,500 ሂሳብ ስላት ተመረጠ

ቁጥር 68958 ብር 18883.58 ገቢ ሆኗል።

ደውን ይዘው ቀርቦ ለሁሉም ከሰነዱ በካርድ

ቃል፣ የፍርድ ቤቱ ትእዛዝ ደርሶና ማስረጃ

የአቶ ሲደር ተወካይ ቀርቦ በሰጡት

አንድ ወቅት የሆኑ ክፍል ጋላ የሆኑት

ከመገኘቱ ጋር ተያይዟል።

የተጨማሪው የአቶ ሲደር ስላት አለው በግልጽ ሲታይ የሚገኝ የርድ ቤቅ እንደሆነው ከቀዳሚው ተረዝ ጋር ተያይዞ ተገኝቷል።

ቁጥር 68958 ሲሆን የሚገኝ ሰነድ የሌላው በደረሰበት የሌላው መሆናቸውን ገልጾ በደረሰበት 68958 ሲሆን ሰነዱ በግልጽ የተገኘው

ቁጥር 163385፣ 199331 እና ቀጠሮ ሁለቱ መርግሪያ ቀርቦ የተጠበቀው ሰነድ በተዘጋጀው መረት በተለየው ቀን ላይ፣ በግልጽ አይደለም።

3- በሰነዱ መረት ሂሳብ መስተካከል ከሚታይ አንድነት፣

ላይክ ሆኖ ወርቅ አደረ ቁጥር ሲገኝ ሲሆን ግልጽ የሆኑ ሰነዶች ከሆነ ደርጅቱ ከቀጠሮው በረታ የግልጽ ተባባሪ ብር 3500 ገንዘብ ተከፍሎ

በገንዘብ ቁጥር እና 317606 ተክል ስለሆነ

2- ለአ-ሀ-ው-ግ-ደ-አ-አ-አ- /19/12/69

በደረሰበት ቁጥር 199331 እና በደረሰበት ቁጥር 68958 ሲሆን የተመለከቱት ወጪዎች ይገባሉ። በዚህም ስላት ላይ የሚገኝ ሰነድ አልተያዘም ስለሆነ

በዚህ ሰነድ ፍርድ ቤቅ፣

1- ለሰነዱ ስላት ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ከሆነ በሰነዱ ፍርድ ቤቅ፣

ተገዝቶበት ዕቃው ገቢ የሆነበት ደርሰኝ ቀርቧል አለች፤ መርማሪዎችም ይህንን ሰነድ ተመልክተው ለአቶ አሥራት በወጭነት የተያዘለት መሆኑንና ለዚህም በጀርባው በ23/3/75 ምልክት ያደረገበት መሆኑን ገልጹ። ስለሰነድ ቁጥር 163385 ደግሞ ሂሳብ የተያዘ መሆኑን ገልጾው ለይግባኝ ባይ ትክክለኛ ማወራረጃ ነው ለማለት እንደማይቻል አስረድተዋል።

ከዚህም በኋላ 1ኛ ይግባኝ ባይ ቀደም ሲል ከአቃቤ ሕግ በደረሰኝ ትጂ ስህተት ምክንያት የአቀረብኩት ሂሳብ ትክክል አልነበረም፤ አሁን ግን ፍርድ ቤቱ ፈቅዶልኝ ከዋናው ጋር ከአናበብኩ በኋላ ከማናበቡ በመነሳት ሂሳቡን በተጨማሪ አስመርምራ በቼክ ቁጥር 257757 ብር 16,500 ማውጣቱ ይታያል፤ ስለወጭው ግን የተያዘልኝ ነገር የለም፤ ሆኖም እሽጉ ሲከፈት ባንክ እስኬትመንት ላይ ብር 5486.84 በድራፍት የሸገን ቤት ወረቀት መገኘቱ ታውቋል፤ ቀሪው 11013.16 በዚያ ቀን ተመላሽ ሆኖ ባንክ ለማስገባቱ ፎቶ ኮፒ አቅርቤ አዲተርቼም ተመልክተውታል። ስለሆነም ያለፈው ሂሳብ በዚህ እንዲተካልኝ በማለት አመለከተኝ።

አዲተርቼም ይህ ሰነድ በወትሮ ያልቀረበላቸው መሆኑን ገልጾው ማጣራት ያለብን ገንዘቡ በእርሷ ስም መውጣቱን ሳይሆን ምናልባት ሂሳቡ በ2ኛ ይግባኝ ባይ ስም ተይዞ እንደሆነ ነው በማለት ስለአስረዱ ይኸው ሁኔታ ተጣርቶ እንዲቀርብለትና በተጨማሪም 1ኛዋ ይግባኝ ባይ አለኝ የምትላቸውን ተጨማሪ ማስረጃዎች ከተለዋጩ ቀጠር በፊት እንድታቀርብ ትዕዛዝ ሰጥቷል።

በተለዋጩም ቀጠር በትዕዛዙ መሠረት ከየረርና ከረዩ አውራጃ የሠርቶ አደሩ ቁጥር ኮሚቴ የተላከው የሂሳብ ውጤት በግልጽ ችሎት ከተነበበ በኋላ አቃቤ ሕግ እንዲመለከተው ተደርጎ ብር 5486.48 በ2ኛ ይግባኝ ባይ ሂሳብ የተያዘ ስለሆነ ይኸው እንዲታወቅ ብር 11013.86 በሁለቱም ዕዳ

በማወራረጃነት ያልተያዘ ስለሆነ፤ ተገቢው ማስረጃ ከቀረበ ሂሳቡ ቢቀናነስ አልቃወምም ብሏል።

ከዚህ በኋላ ፍርድ ቤቱ መዝገቡን ሲመረምር እንዳንድ መጣራት ያለባቸው ነጥቦች ስላጋጠመው ሚያዝያ 18 ቀን 1977 በዋለው ችሎት የሚከተሉትን ነጥቦች አንስቶ፡

1. የሸያጭ ፋክቲር 0 6727 ከነአባሪው በማን እንደተፈረመ፤
2. የንግድ ማተሚያ ቤት የሸያጭ ፋክቲር ቁጥር 2317 አባሪው ምን ለማስረዳት እንደተረበ፤
3. በ1/11/69 ደመወዝ የተከፈለበት 4 ገጽ በእጅ የተሠራ ሠንጠረዥ በማን እንደተሰራና እንዲሁም በማን እንደተከፈለ፤
4. ለኢትዮጵያ ንግድ ባንክ በቁጥር 349 በ11/12/79 ብር 1217 ገቢ የሆነበት ሰነድ ከነአባሪው ምን ለማስረዳት እንዳቀረበ፤
5. አቶ አየናቸው እንዳሻው ቁጥር ከ119—125 ዕቃ ፈርሞ የተረከበባቸው ሰነዶች በማን እንደተጻፉና እንደተፈረሙ አጣርቷል።

በዚህም መሠረት፡

1. የእጅ በእጅ ሸያጭ ፋክቲር 096727 ትን በሚመለከት ተረካቢ በሚለው ሥር የሠራረው ፈርማ የ1ኛ ይግባኝ ባይ መሆኑ ያልተካደ ሲሆን አባሪ ሆኖ በቀረበው ቁጥር 0268 በሆነ የዕቃ መቀበያ ሰነድ ዕቃው ገቢ መሆኑንና ተረካቢውም አቶ በቀለ ጣሰው መሆኑ አልተካደም።
- ከዚህም በላይ ከፍያው ለ2ኛው ይግባኝ ባይ ተይዟል ይባል እንጂ በስነዱ ጀርባ ላይ የፈረመበት የለም።
2. የንግድ ማተሚያ ቤት የሸያጭ ፋክቲር አባሪ ለምን ተያያዘ ለተባለው

በዚሁ ሰነድ በሕግ ለምን እንደተፈረመ በማለት አቃቤ ሕግ

3. በ1/11/69 በሚያዝያ ወዝ የተከፈለበትን መለከት ጽሑፉን ባይ መሆኑና ገንዘብ ያዥ ሳይሆን ባይ ወጭ እድርጋ ይግባኝ ባዮች ተግባር
4. በቁጥር 399 በዚህ ለኢትዮጵያ ንግድ በት ሰነድ 1ኛ ይግባኝ የተሰጠኝ ሽልማት በት ነው በማለት
5. አቶ አየናቸው እንደ ከበባቸውን ሰነዶች ከት ዓቃቤ ሕግ ቀው ነገር የለም በቃ በበኩሉ ደግሞ ከር የቆየው አቶ አየናቸው በማለት ከሥልጣኑና ከሕጉ መሆኑን ገልጾ ተከራክሮ

ፍርድ ቤቱም በእነዚህ ክራክሪዎችን ወገኖች በኋላ 1ኛዋ ይግባኝ ባይ ቁጥር ኤፍ- 317 602 ብር በቼክ ቁጥር ኤፍ- 95827 ሆኖ የተከፈለው ደመወዝ በእኔ ስም ነው በማለት ትዮጵያ ንግድ ባንክ ቼኩ ላይ ላልከና ገንዘቡንም ጭምር እንዲገልጽ ትዕዛዝ

በትዕዛዙም መሠረት ባንክ ደብረ ዘይት ትርጉሙ በተጻፈ ደብዳቤ አግካይነት ኮች የተከፈሉት ለ1ኛ ይግባኝ አረጋግጦ ቼኩን አያይዞ 7 ቀን በዋለውም ችሎት ረጃዎች ሁለቱም ተከራክሮ

ለኢትዮጵያ ሀገር ውስጥ ማከፋፈያ ድርጅት 5486.84 የተከፈለ መሆኑን የሚያረጋግጥ ሰነድና እንዲሁም ለዚሁ ክፍያ ብር 5484 በተባለው ተን ከባ ንክ የወጣ መሆኑን የሚያሳይ የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ድራፍት ቁጥር 159430ፎቶ ኮፒዎች ተርበው ከመዝገቡ ጋር የተያያዙ ሲሆን በተጨማሪም በ11/4/80 ብር 11013.16 ንግድ ባንክ የገባ መሆኑን የሚያሳይ የካሽ ገንዘብ ማስቀመጫ ደረሰኝ ቀርቦ ከመዝገቡ ጋር ተያይዟል።

አዲተርፔ ለዚሁ የካቲት 18 ቀን 1977 በጽሑፍ የሰጡት መልስ ብር 11013.16ን በሚመለከት ይግባኝ ባይዋረድ ሂሳቡ በሚመረመርበት ወቅት በወቅቱ ማስረጃውን አቅርቦ ከሂሳቧ እንዲቀነስ አላደረገችም የሚል ሲሆን አቃቤ ሕት ደግሞ በበኩሉ የሰጠው መልስ ተገቢው ማስረጃ ከቀረበ ከ1ኛዋ ይግባኝ ባይሂሳቡ ቢቀነስ አልቃወምም የሚል ነው። ቀሪውን ብር 5486.84 በሚመለከት ደግሞ አዲተርፔ የሰጡት መልስ 1ኛና 2ኛ መልስ ሰውዎች ሰነዶቻቸውን ለይተው እንዲያቀርቡ በተደረገበት ወቅት ማስረጃውን 2ኛ ይግባኝ ባይሂሳቡ ማወራረጃ አቅርቦ ያስመዘገበው ስለሆነ ለ1ኛ ይግባኝ ባይ አልተያዘም የሚል ሲሆን አቃቤ ሕግ ደግሞ በበኩሉ ይህ ሂሳብ ለ1ኛ ይግባኝ ባይ የሚያዝ ከሆነ ዕዳው በ2ኛ ይግባኝ ባይ ላይ መያዝ አለበት በማለት አስረድቷል።

በዚህ ፍርድ ቤት አስተያየት ብር 11013.16 ኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ለመግባቱ በማያወላውል ማስረጃ ስለተረጋገጠና በአዲተርፔና በአቃቤ ሕግ በኩል የታመነበት በመሆኑም ይኸው ገንዘብ ከ1ኛ ይግባኝ ባይ ዕዳ ላይ ሊቀነስላት ይገባል ብለን ወስነናል። ቀሪውን 5486.84 በሚመለከት ለየትኛው ይግባኝ ባይ ሊያዝ ይገባል የሚለው ነጥብ ከርክርን ስላስከተለ ወደፊት እንመለከታለን። ስለሆነም ይህ ገንዘብ ከይግባኝ ባይ ዕዳ ላይ ሊቀነስ ዕዳዋን ወደ 48449.37 ዝቅያደርገዋል።

2- በ11/11/69 እና በሚያዝያ ወር 1971 ደግሞ የተከፈለባቸውን 4 ገጽ ሰነዶች በሚመለከት ጽሑፉን የጻፈው 2ኛ ይግባኝ ባይ መሆኑንና ገንዘቡ የተከፈለው በ1ኛ ይግባኝ ባይ በቼክ ከባንክ ወጭ ሆኖ መሆኑን ሁለቱም ይግባኝ ባዮች በችሎት ተሰማምተዋል። ፍርድ ቤቱም የተባሉት ችኮች ከባንክ እንዲላኩለት አድርጎ የተመለከታቸው ከመሆኑም በላይ ባንኩም ለ1ኛ ይግባኝ ባይ የተከፈሉ መሆናቸውን አረጋግጧል። እነዚህንም ችኮች ፍርድ ቤቱ ሲመረምራቸው እንደተባለው በ30/8/71 በቼክ ቁጥር ኢች 958279 ለወር ሐረገወይን ሸዋዬ ብር 1217.00 የተከፈለ መሆኑንና በሐምሌ 14ኛ 1969 በቼክ ቁጥር ኤፍ317602 ብር 517 ለወ/ር ሐረገወይን ሸዋዬ የተከፈለ መሆኑን የሚያረጋግጡ ሆነው አግኝተዋል። ይግባኝ ባይዋረድ ብሩን ለመቀበል ከቼኩ በስተቸርባ ፈርማባ ጥያቄች።

ስለሆነም ይህ ለደግሞ ክፍያ የተደረገው ወጭ በ1ኛ ይግባኝ ባይ ከባንክ ወጭ መደረጉ የተረጋገጠ ከመሆኑም በላይ ሁለቱም ይግባኝ ባዮች በችሎት ስለተማመኑበት በዚህ ፍርድ ቤት አስተያየት ከ1ኛ ይግባኝ ባይ ዕዳ ሊቀነስ ይገባል ብለን ወስነናል። በመሆኑም ይኸው ሂሳብ ሲቀነስ የይግባኝ ባይን ዕዳ እንደገና ወደ ብር 46715.37 ዝቅያደርገዋል። ይኸው ሂሳብ በ2ኛ ይግባኝ ባይ ላይ በዕዳ ሊያዝበት ይገባል ወይስ አይገባም ስለተባለው ከርክር በኋላ እንመለከታለን።

ከዚህ ቀጥለን ደግሞ ማስረጃው በቀረበበት ወቅት ከርክር ያስከተሉትን ነጥቦችና ፍርድ ቤቱ ስለነዚሁ ያለውን አስተያየት እናቀርባለን።

1. ይግባኝ ባይዋረድ ከኢትዮ ሲደር ድርጅት ዕቃ የገዛሁበት ሰነድ ስላለ ይኸው እንዲቀርብ እንዲታዘዝልኝ ብላ ለፍርድ ቤቱ ባመለከተችው መሠረት ድርጅቱ የተባለውን ማስረጃ ይዞ እንዲቀርብ በተደረገው መሠረት

የድርጅቱ ተወካይ ማስረጃውን በቃል እንዳስረዳው በሲብር 18883.58 ከባንኩ የተባረት ሕት መሆኑን ከዚህ ውስጥ 1.50 ተመላሽ ሲሆን ገልጾ ማስረጃው ከውጭ ተደርጓል።

ፍርድ ቤቱ ይህን ማስረጃ ይኸው ማስረጃ የተሰጠው ገዝ አሥር ልዩ ልዩ ልዩ ልዩ በወ/ር ሐረገወይን መሆኑን የሚያስረዳ ሆኖ ከፈለውም ገንዘብ ነው።

አቃቤ ሕግ ስለዚሁ ተያየት በመፋረጃ ሀላፊ ስረዳ ይግባኝ ባይ ከኢትዮጵያ ቢረጋገጥም ዕቃው አካባቢው መሠረታዊ ጅት ለማስረከቧ ማስረጃ የዚህ ደረሰኝ ቁጥር ተሰነድ ቁጥር 0363 በውጭ ጋጂና ከተፈረመ በኋላ ተገኝቷል። ደረሰኝ ቁጥር አለመገኘቱና ቁጥር ቢያ ሰነድ ከፓዱ ጋር ውን የመጋዘን ጋላፊው ጋግባል። በተመሳሳይ ከፓዱ ጋር የተያያዙ የእንዳሉና በነሱ ለማወቅ ማረጋገጥ ይቻላል።

በዚህ ፍርድ ቤት ሪፖርት በፍርድ ቤቱ ትዕዛዝ ረበው ደረሰኝ ኦሪጂናል ለማለት አይቻልም። ስረጃ ሕግ መሠረት እንኮ ኮፒ አማካይነት በውጭ ጃዎች (ዱፒኬት) መተዘጋጅቱ እንደሆነ እያኮፒ እንደላረጁናል ነው። ስለሆነም አንዱ

[illegible]

ጊዜው ላይ ባሉት የብርሃን ፎቶኖች መብራቅ ይታያል። በተለይም የቀይ ብርሃን ፎቶኖች ከቆይታ አስተማማኝነት አንስቶ እስከ ሰማያዊ ብርሃን ፎቶኖች ድረስ ይመዘገባል።

[illegible]

አፋቢ ሕግ በአዚሁ ሰነድ የሰው ጎሳ
 ተቀባይ በመረጋገጥ ላይ አጠቃላይ ሲያ
 ሰፊ የግንኙነት ስህተት ሲፈጥር ይመስ
 ባቸው ሁኔታዎች ላይ ሲገኝ ለፍትህ ስር
 ይገባል፡፡ በሀገሪቱ ለሰነድ ስህተት ሲፈጥር
 ይመስላል፡፡

[illegible][illegible][illegible]

ለው ነው ። አቃቤ ሕግ እንዳለው በእርግጥ ሌሎች አረጋግጥሎ በነዶች ከቀሪዎቹ ጋር ተያይዘው መገኘታቸውን ፍርድ ቤቱ ተመልክቷል ። ሆኖም ግን እነዚህንና አሁን ዘግቶ የቀረበውን ሰነድ ልዩ የሚያደርጋቸው እንደ መሠረታዊ ምክንያት አለ ። ይኸውም የሂግብ አሠራር ደንብ በሚፈት ደሙ መሠረት ሌሎች ሰነዶችና ኮፒዎች በሙሉ «ተሠርዟል» የሚል ምልክትና ሁለት አገዳም ሰረዞች የተደረገባቸው ሲሆን በእዚህኛው ላይና በቅጂዎቹ ላይ ግን ይኸው አልተደረገም ። በእዚህም ይህ ሁኔታ እንዲያውም በተደራረሙ ዕቃዎቹ ገቢ ለመሆናቸውና ሂሳቡም ለመወራረዱ ተጨማሪ ግስረጃ ነው ። ከዚህም በላይ ይኸው ሰነድ በግብረ ሰው ስር ለግስቀመጥ እንዲቻል ከግርጌ ሁለት ሰፍራ ላይ ተሰበሷል ። ይኸውም ሁኔታ ከሌላ ግብረ ሰው ወጥቶ ከፓጁ ጋር እንዲያያዝ የተደረገ መሆኑን ሊያመለክት ይችላል ።

በእነዚህ ሁሉ ምክንያቶች ብር 18,883.58 በይግባኝ ባይ ስም ከኢትዮ ሲደር ዕቃ የተገነባበት መሆኑ ስለተረጋገጠና ዕቃዎቹም ግምጃ ቤት ገቢ መሆናቸው በተጨማሪ በሚገባ ስለተረጋገጠ ይኸው ሂሳብ ከይግባኝ ባይ ዕዳ ተቀናሽ ይሆናል ብለናል ። በዚህም መሠረት ከይግባኝ ባይ ላይ የሚፈለገው ዕዳ ወደ 27,331.79 ብር ዝት ይላል ።

2. በደረሰኝ ቁጥር 19331 የተደረገውን የብር 8769.55 ክፍያ በሚመለከት ይግባኝ ባይዋ ቀደም ሲል ከአገር ውስጥ ግዝፋፊያ ድርጅት ዕቃ ለመግዛት ይህንኑ ገንዘብ ከከፈለች በኋላ ዕቃው ባለመገኘቱ እንደገና በዱቢ ሽያጭ ፋክቲር ቁጥር 006712 ተጨማሪ ብር 91.90 ክፍያ አድርጋ በ20/3/79ባሙና መገዛቷ ተረጋግጧል ። በእዚህም ቀደም ሲል የተገዛው የልብስ ገጽሕና ግሙና ተመልሶ ገቢ የሆነ በት በ19/3/79 በቁጥር 036507 የተጻፈ የአገር ውስጥ ግዝፋፊያ ድርጅት የዕቃ መረከቢያ ደረሰኝ የተሰጠ ሲሆን ድርጅቱም ብር 8769.55 በክሬዲት

የተያዘላቸው መሆኑን በመግለጽ ለደብረ ዘይትና አካባቢው መሠረታዊ ዕቃ አቅራቢ ድርጅት የሰጠው ቁጥር ጁ-ጁ 184 የሆነ ክሬዲት ኖት ቀርቦ ከመዝገቡ ጋር ተያይዟል ። በዕቃ መረከቢያው ደረሰኝ ላይ ያስረካቢው ስም በሚለው አኳያ የተጻፈው የ1ኛ ይግባኝ ባይ ስም ነው ። ከእነዚህም በተጨማሪ ብዛቱ 375 የሆነ የራግንያ ባሙና በብር 8861.45 ሂግብ የተሸጠላቸው መሆኑን የሚገልጽ ቁጥር 006712 የሆነ የዱቢ ሽያጭ ፋክቲርና የተጠቀሰው ግሙና በሙሉ ቁጥሩና ምጋው ተጠቅሶ ለደብረ ዘይትና አካባቢው ዕቃ ግዝፋፊያ ድርጅት ገቢ መሆኑን የሚያሳይ የዕቃ መቀበያ ሰነድ ቀርቧል ። ተረካቢውም አቶ በቀለ ጣሰው የተባለው ሲሆን ለመረከቡም ስሙንና ፈርግውን በመቀበያው ሰነድ ላይ አስፍሯል ።

ፍርድ ቤቱ እነዚህን ሰነዶች ሲመረምር አንደኛ ቁጥር 006712 የሆነ የሽያጭ ፋክቲር በይግባኝ ባይ ስም የተዘጋጀ መሆኑንና የገዥው ፊርማ በሚለውም ስም የሠፈረው ፊርማ የይግባኝ ባይ መሆኑ ያልተካደ መሆኑን አረጋግጧል ። ሁለተኛ የተገዛው ዕቃ በሙሉ በሙሉ ገቢ መሆኑንና የተገዛበትና ገቢ የሆነበትም ቀን እንደ መሆኑን ለግረጋገጥ ችሏል ። ከአሁን በፊትም እንደገለጽ ነው አንድ የጽሑፍ ግስረጃ በውስጡ ስለያዘቸው ነገሮች ወላኝ ግስረጃ በመሆኑ ከላይ በዝርዝር የገለጽናቸውን ምክንያቶች በማገናኘብ ይኸውም ሂግብ ግለትም ብር 8861.45 ከይግባኝ ባይ ዕዳ ላይ ተቀናሽ ይሆናል በማለት ወሰነናል ። ስለሆነም ይኸው ሁኔታ ከይግባኝ ባይ ላይ የሚፈለገውን ዕዳ ወደ ብር 18970.34 ዝት ያደርገዋል ። አቃቤ ሕግ ይህ ዕዳ ከይግባኝ ባይ ሂግብ ተቀናሽ ከሆነ በ2ኛው ይግባኝ ባይ ላይ ሊያዝበት ይገባል በማለት ያቀረበውን ክርክር ወደፊት የምንመዝነው ይሆናል ።

3. ከአሁን በፊት ይግባኝ ባይዋ በብር 16,500 አሙኒብር 5486.84 በድረውረቀት ሲገዛበት ግን በዚያው ቀን ለመግባቱ ግስረጃ በእነዚህም ግስረጃ 11013.16 ከይግባኝ ቀንስ ቀደም ሲል የብር 5486.84 ቲት አከራካሪ ነጥቦች እንመለስበታለን ነበር ። ስለሆነም ላይ ፍርድ ቤቱ ያለናቀርባለን ።

ይህ ነጥብ ሊያከራክር ይግባኝ ባይዋ የሂግብ ውን ለይተው እንዲያቀርቡ ተጠየቁ ጊዜ ጊዜ ይገባቸዋል ። ግድግዳው ለድርጅቱ ፈረም ለአዲተርች በግብረ ሰው ሕግም አስተያየት ሆኑ የተነሳ ሂግብ ለገኝ ያዝ ከሆነ በሁለተኛው ዕዳ መያዝ አለበት የሚል

ቀደም ሲል እንደተረጋገጠ ከባንክ ወጭ ያደረገችው መሆኗን የባንኩን ድረ ለአገር ውስጥ ግዝፋፊያ ፍት እንዲከፈል የሚያጻፈ የንግድ ባንክ ሐዋላ በሐዋላው ወረቀት ግርጌ የሚለው ፈርማ የርቢ ንድ የጽሑፍ ሰነድ ደግሞ ያዘው ጉዳይ ወላኝነት እንደ ግስረጃ ሊሰተባበል ስለሚችል ሲል ገልጸናል ። ስለሆነም አስተያየት እነዚህ ግስረጃ ሆኖ የተከፈለው በ1ኛ ደረጃ በሚገባ ስለሚያረጋግጥ ቢሆን ከዕዳዋ ሊቀን ወሰነናል ። ከእርሷም ዕዳ

በግብርና ተርጓሚ ስነ-ምግባር ክፍል ስም በግን ለንደተረፈው የሚጠቀም አንድ ዓቅም ፍንጭ የለም፤ በተረፈው ስነ-ምግባር ባለሙያ የተደረገ ፈርማ የለም። እዲተር ችግሩ ለ1ኛ ይግባኝ ባይ ሳይከላት የተረፈው ለ2ኛው ይግባኝ ባይ ማወራረጃ ሆኖ ስለተረፈው ሆኖም ግን የተጠቀሰው የገንዘብ ልክ ከባንክ ወጭ የተደረገ መሆኑን የአቃቤ ሕግ ማስረጃ ስለሚገልጽና ሁለተኛው የይግባኝ ባይ ሥራ የፅቃ ግድ አላፊነት ሲሆን የ2ኛ ይግባኝ ባይ ግን ገንዘብ ያዥና የሽያጭ ክፍል ኃላፊ በመሆኑ ሌላ ተጨባጭ ማስረጃ በማይቀርብበት ጊዜ ሥራው የሚመለከተው ከተው ኃላፊ ተግባሩን በሚመለከት ሂሳብ በግን ለማወራረድ የሚያቀርበው ማስረጃ የማይመለከተው ሰው ከሚያቀርበው ማስረጃ የበለጠ ግምት የሚሰጠው መሆኑን በመገንዘብ ይኸው ሂሳብ ከ1ኛ ይግባኝ ባይ ፅዳ ላይ እንዲቀነስ ወስነናል። በዚህም መሠረት የ1ኛ ይግባኝ ባይ ፅዳ ወደ ብር 9004.52 ዝቅ ይላል።

6- በደረሰኝ ቁጥር 138928 የተደረገውን ክፍያ በሚመለከት ግድ የተከናወነበት ደረሰኝ ፎቶ ኮፒ ቀርቦ ከመዝገቡ ጋር እንዲያያዝ ተደርጓል። ይህን ስነ-ምግባር ለው በ13/2/81 ማይልክና ሴላክስ የሚባሉ የዱቄት ወተቶች ከአገር ውስጥ ማከፋፈያ ድርጅት በብር 6474.60 የተገዛበት ሲሆን በግርጌው የተረካቢው ስምና ፈርማ በሚለው ሥር የ2ኛ ይግባኝ ባይ ፈርማ ስፍር ይገኛል። ስለዚህም የእጅ በእጅ ሽያጭ ተክቲር በመሆኑና ቀደም ሲልም በገለጽ ነው ምክንያት ይህን የመሰለው የጽሑፍ ማስረጃ ወሳኝነት ስላለው ሂሳብ በወጭነት ሊያዝ የሚገባው ለ2ኛው ይግባኝ ባይ በመሆኑ የ1ኛን ይግባኝ ባይ ጥያቄ አልተቀበለ ነውም።

ለግጥሙ ስላል ያህል በ1ኛ ይግባኝ ባይ ለዚህ ፍርድ ቤት የተረፈው ከርክሮችና ማስረጃዎች ውጤት ከላይ በሰፊው የገለጽነውን ሲመስል በዚህም መሠረት ከይግባኝ ባይ ባይ የሚፈለገው ፅዳ ከብር 59,462.53 ወደ ብር 9004.52 ዝቅ ብሏል።

ይግባኝ ባይ በተከሰሰበት በተሻሻለው ልዩ ወንጀልኛ መቅጫ ሕግ አዋጅ ቁጥር 214 /1974 በአንቀጽ 13/3/ መሠረት ይህን ገንዘብ በሥራ ላይ ለማዋል ማስረጃ ማቅረብ ይኖርባታል። ይህንንም ልታደርግ ባለመቻሏ ከተከሰሰበት ክስ ነገ ልትሆን አትችልም። ሆኖም ግን፡

- 1- መሥሪያ ቤቱ አንዳችም ዓይነት የሥራ መመሪያ የሌለው በመሆኑና ከዚህም የተነሳ ሂሳብ ሊያታታ የሚችል መሆኑን በመገንዘብ፤
- 2- አብዮቱ ከባድ ፈተና ላይ በነበረበት ወቅት ለሰፊው ሕዝብ መሠረታዊ ፅቃዎች ለማቅረብ በተደረገው ርብርብ ተሳታፊ በመሆን ያበረከተችውን እስተዋጽኦ ከግምት ውስጥ በማስገባት፤
- 3- ይግባኝ ባይም ሆነ ሌሎች ሠራተኞች ሂሳብ እንዲመረመርላቸው በየጊዜው ያሳስቡ የነበረ መሆኑን በመገንዘብ፤
- 4- ባበረከተችው የሥራ ድርጅት ልድርጅቱ ሽልማት አስገኝታ ገንዘቡን በድርጅቱ ስም ባንክ ገቢ ማድረጓን የሚያሳይና ለዚህም ከአጠቃላይ ኩነት-የቋሚ ኩሚቱ ምስጋና የተላለፈላት መሆኑን የሚያሳይ ማስረጃ በመቅረቡ ይህን በመገንዘብ፤
- 5- በአንድ ወቅት በሰሕተት በእላፊ የመጡ ከብር 600 በላይ ግምት ያላቸውን ሸቀጦች ለአገሪቱ ሲደር በእምነት የመለሰች መሆኑን በመገንዘብ፤
- 6- ድርጅቱ ከብር 6 ሚሊዮን በላይ ያን ቀላቅስ እንደነበረ የተገለፀውን በመረዳት፤

በነዚህ ሁሉ ምክንያቶች በይግባኝ ባይ ላይ የሚጣለውን ትግት በወንጀልኛ መቅጫ ሕግ ቁጥር 79 እና 183 መሠረት ከመነሻው ዝቅ አድርገን በአንድ ዓመት ተኩል ጽኑ እሥራትና በብር 100 መቀጮ እንድትቀጣ ወስነናል። የጉደለውንም ብር 9004.52 ክሱ ከተረበበት ቀን ጀምሮ ከሚታሰብ ሕጋዊ ወለድ ጋር ትክፈል ብለናል።

2ኛ- ይግባኝ ባይ

በ2ኛ ይግባኝ ባይ ላይ ሁን በፊት በዝርዝር መሪያው ደረጃ ፍርድ ጥፋተኛ በግድረግ ይውን ተከማቸ ያጉደሉት እንዲተኩ በጋራ ኃላፊነት ወስኗል። ፍርድ ተከማቸ ጥፋተኛ ልግንያት በዝርዝር ሊታይ ነው።

« 1- አቶ አሥራት ወኪልነት ሥራ ልውስጥ መጠኑ ያልተመረጠ በሆኑ ሁኔታዎች ይሰበሰብ እንደነበረ ሥራውን ለቀ ሕግ ምዝ ቤት ኃላፊነት በርክክብ ሥርዓት ያ ተገቢና እስተባለመፈጸሙ ወደ ኃላፊ የተላለፈው ወቅት ካለመቻሉም ቁጥጥር ኮሚቴ ማበድርጅቱ ገምጃ ቀጠራ ባደረገ ጊዜ ሞቶ በነፍስ ወከት ትረባቸው አሠራር መሆኑ በመረጋገጡ ውን ወሰን ወይም መቻሉ፤

2- አቶ አሥራት ወኪል የተከናወኑትን የደቶ ለምርጫ ለሁ በግለት በዚህ መሠረት በክፈል ሙሉ በትክክል መቻሉ፤

3- አቶ በቀለ ማዕዘን ረባቸውን የሸያጭ በሙሉ በትክክል ሊያቀርብ ያልቻለ

በባቸው ክስ ከሚያዝያ ወር 1969 ጀምሮ እስከ ሚያዝያ 21 ተን 1974 ድረስ ሲሠሩ የሕዝብ ንጉዝ ለጉድለዋል የሚል ቢሆንም አቶ በቀለ ጣሰው በድርጅቱ ውስጥ ተቀጥሮ ሥራ የጀመረው ከጥቅምት ወር 1971 ጀምሮ መሆኑን ለመረዳት ችሏል። ሁለተኛው በዚህ በአንድ ወቅት ሌላም አቶ አየናቸው እንደሻው የተባለ ሰው እንደ ተከማቸው ሁሉ ዕቃ ይረከብ እንደነበረ የቀረቡትን አንዳንድ የዕቃ መረከቢያ ሰነዶች ተመልክቶ አረጋግጧል። እነዚህም ከመዝገቡ ጋር እንዲያያዙ ተደርጓል።

የመጀመሪያው ደረጃ ፍርድ ቤት የሰነዝ ረውን ትችትና ይህን ከላይ የተገለፀውን ሁኔታ ስንመረምረው አንድ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ጥያቄ የሚያሰነሳ ሆኖ አግኝተነዋል። ይኸውም 2ኛና ሦስተኛ ተከማቾች በቀረበባቸው ወንጀል በግብረ አባርነት ሊከሰቱ ይችላሉን? የሚለው ጥያቄ ነው።

በወንጀለኛ መቅጫ ሕግ ቁጥር 32 መሠረት ወንጀል እንደተፈፀመ ተቆጥሮ አድራጊው በዚሁ የሚቀጣው፡

ሀ/ በቀጥታ ወይም በእጅ አዙር በተለይም በእንስሳ ወይም በተፈጥሮ ወይም ይህን በመሳሰለ መሣሪያ አግካይነት በእርግጥ የወንጀልን ተግባር የፈጸመ ሲሆን፤

ለ/ ግንኙ ሰው ወንጀሉን እርሱ ራሱ በቀጥታ ባይሠራውም እንኳ በመላ አሳቡና አድራጉት በወንጀሉ ሥራና በሚሰጠው ውጤት ሙሉ ተካፋይ በመሆን ተግባሩን የራሱ ያደረገ ሲሆን፤

ሐ/ ወንጀልን ለመሥራት ወይም ሌላ ሰው እንዲሠራ አውቆ በማስገደድ በሰውም ሆነ በእንስሳ ወይም በግዙፋዊ ኃይል አግካይነት አእምሮ የሌለውን አላዋቂ መሣሪያ በማድረግ ወንጀል የሠራ ሰው ሲሆን ነው።

በሌላ እነጋገር አንድ ወንጀል አድራጊ በሁለት ደረጃ መከፈል ይቻላል። ይኸውም በሕግ በተለያዩ ጥቅሪያዎች አረጋገጥና ምራል አረጋገጥ እየተባለ የሚጠራው ነው። ጥቅሪያዎች አረጋገጥ እየተባለ የሚጠራው ወንጀሉን ራሱ በቀጥታ የሚፈጽመው ሰው ሲሆን ምራል አረጋገጥ እየተባለ የሚጠራው ደግሞ ራሱ የወንጀሉን ተግባር ባይፈጽም ሙሉ በሙሉ ለወንጀሉ መሳካትና ለተፈለገው ውጤት በሕሳብ የረዳ ነው። ስለዚህ በአጭር አገላለጽ ለማስቀመጥ በዚህ አንቀጽ መሠረት ወንጀለኛ ለመሆን አንድም የወንጀሉ ጠንሳሽ መሆንን አንድም አድራጊ አንድም ሆነ ብሎ ለውጤቱ መግካት ጉልህ አስተዋጽኦ ማድረግን የሚጠይቅ ነው። (ጃን ግራቤን 93—97 ይመለከታል።)

ጥያቄውን ከቀረበልን ጉዳይ ጋር አያይዘን ስንመረምረው አቶ በቀለ ጣሰው ግብረ አባር ተብሎ ጥፋተኛ የተባለውና በጋራ እንዲከፍል የተወሰነበት ጨርሶ ሥራ ላይ ባልነበረ ጊዜ ጠፍቶ ሊሆን በሚችል ንጉዝ ነው። በዚሁ ወቅት በጠፋው ንጉዝ እንግዲህ ምን ላይ ነው ተከማቾችን ጥቅሪያዎች አረጋገጥና ወይም ምራል አረጋገጥ፣ ግለትም ጉልህ ተባባሪ ነው ለማለት የሚቻለው? ይህን ማድረጉም የሕጉን ትርጉም በመለጠጥ ሌላ ሰው በፈፀመው ጥፋት ንፁሕ የሆነውን ሰው አብሮ ባልነበረበት ሥፍራ በማያውቀው የወንጀል ድርጊት ዕዳ ከሚዳ፣ ወንጀሉን ከፈጸመው ሌላ ሰው ጋር አብሮ እንደመቅጣት የሚቆጠር ይሆናል።

ይህ አባባል ተፈጻሚ የሚሆነው ለ3ኛው ተከማቾች ብቻ ሳይሆን ለሁለተኛ ተከማቾች ለአቶ አሥራት ቢወጣም ጭምር ነው። ምክንያቱም ንጉዝ የጠፋበት ጊዜ ተለይቶ ካልታወቀ ማነው ዋናው ወንጀል አድራጊው! ማንስ ነው ግብረ አባር? ሁለቱም በአንድ ደረጃ ሊታዩ ይገባቸዋል? ለሚለው ጥያቄ

የሚሰጠው መልስ አጠራራ ነው። በመሆኑም እንደ ክስ ለቱ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በግብረ አባርነት ወንጀል በአቃቤ ሕግ ማስረጃ አልተረጋገጠ ፍርድ ቤት አስተያየት ይገኛል። ነጥብ እንደመሆኑና ጉዳዩን ልፍ በመሆኑ መነሳት የነበረ ማመልከቻው እንደተረበ ወቅት ነበር። ይህ ባለሙያ ሥረ ነገሮች ላይ እንዲያተኩሱ ውስብስብ እንዲሆን አድርጎ

ስለሆነም በሁለቱ ተከማቾች ባቸው ክስ በወንጀለኛ መቅጫ 32 ትርጉም ስለማይሸፈን እብቱ ለሚፈቅድለት ፍርድ ቤት ሐር ክስ ለማቅረብ ያለውን ቀን 2ኛው ይግባኝ ባይ አቶ እድሰታ ከቀረበበት የወንጀል ፍል ብለን በአንድ ድምፅ ፈጽሞ ሰማሳይ ባይ በዛሬው ቀን እንዲል አበባ ወሀኒ ቤት ትእዛዝ ይደረጋል።

II

በተለያዩ የሕግ ቅርንጫፎች የተደነገጉ ሕጎችን የማገናዘብ አስፈላጊነት - የመሸሸግ ወንጀል።

በየሰዓቱ ገብረ እግዚአብሔር ።

በወንጀል ምርመራ ተግባር የሚሰግራ ባለሙያ የፍትሕ ብሔር ሕግ ዕውቀት እንዲኖረው አያስፈልገውም የሚል አመለካከት ሊኖር ይችላል ። እንደዚህ ዓይነት አመለካከት ትክክል ሊሆን ይችላል ወይ? የሚለው ጥያቄ መሠረታዊ ይመስለን ይሆናል ።

ሆኖም የሕግ ሙያ በአጠቃላይ ሲታይ ከግናቸውም ሙያ የተለየ ሙያ ነው ስንት የሚያስደፍር ክስተት ባለሙያና በሕግ ሊኖር የሚገባ የተለየ የሙያ ዕውቀትን በሚመለከት፣ በግናቸውም የሙያ ክፍል ልዩ ዕውቀት ከመገኘቱ በፊት ስለ ሙያው በተወሰነ ደረጃ መሠረታዊ የሆነ ዕውቀት እንደሚያስፈልግ ሁሉ በሕግም ግስፈለጉ የታወቀ ነው ። ለምሳሌ፤ እንደ ሰው በፊዚክስ ልዩ ዕውቀት ከግግኝቱ በፊት ስለተፈጥሮ ሳይንስ መሠረታዊ የሆነ ዕውቀት ሊኖረው እንደሚገባ ሁሉ ሕግን በሚመለከትም ቢሆን እንደ ሰው በወንጀል ሕግ ልዩ ዕውቀት ከግግኝቱ በፊት ስለ ሶሻል ሳይንስ እና ስለ ሕግ መሠረታዊ የሆነ ጠቅላላ ዕውቀት ሊኖረው እንደሚገባ አያከራክርም ። ልንመረምረው የሚገባን ጥያቄ በመጀመሪያ ያስቀመጥነው ሳይሆን የሚከተለው ይህንን ግንዛቤ ሊሆን ይችላል ።

የሕግ ሙያ ከሌሎች ሙያዎች ጋር በማመሳሰል ጥያቄውን ስንመረምረው እንደ ሰው በኬሚስትሪ ልዩ ዕውቀት እንዲኖረው በተወሰነ ደረጃ መሠረታዊ የሆነ የሳይንስ ዕውቀት ሊኖረው እንደሚገባ ሁሉ ሕግን በሚመለከትም እንደ ሰው በወንጀል ሕግ ልዩ ዕውቀት እንዲኖረው በተወሰነ ደረጃ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ጠቅላላ ዕውቀት ሊኖረው እንደሚገባ ግልጽ በመሆኑ ልንመረምረው የተነሳንበት ጥያቄ ከዚህ ባሻገር ከሆነ ደግሞ የሚመሳሰለው እንደ ሰው በፊዚክስ ልዩ ዕውቀት እንዲኖረው በኬሚስትሪም ጥልቅ የሆነ ዕውቀት ሊኖረው ይገባል ወይ? ከሚለው ጥያቄ ጋር ነው ።

በሌላ አነጋገር የሕግ ሙያ እንዳለ ሁሉ የሳይንስ ሙያም አለ ። የሕግ ሙያ እና የሳይንስ ሙያ በእኩል ደረጃ ብናስቀምጣቸው፤ ሳይንስን በአጠቃላይ መልኩ ስናየው በፊዚክስ፤ በኬሚስትሪ እና በባዮሎጂ እንደሚከፋፈል ሁሉ ሕግም እንደዚሁ በወንጀል ሕግ፤ በፍትሕብሔር ሕግ፤ ወዘተ- ይከፋፈላል ። የወንጀል ሕግን ለማስፈጸም የተጻፉት አካላት ሊያከናውኑላቸው ከሚገባ የተቀናጁ ተግባራት የመጀመሪያውንና እንዲያገለትም የወንጀል ምርመራን ተግባር የሚያከናውን ሞያተኛ የፍትሕብሔር ሕግን በሚመለከት ሊኖረው የሚገባ ዕውቀት ሊኖረው ከሚገባ የተወሰነ እና መሠረታዊ የሆነ የሕግ ዕውቀት ሊቀስመው የሚገባ ዕውቀት ነው ካልን፤ በሕግም በሌሎች ሊኖር የሚገባ ልዩ ዕውቀት ለመቅሰም ከሚያስፈልጉት መሠረታዊ አጠቃላይ ግንዛቤዎች የተለየ ዕውቀት ስለማያስፈልግ ሕግም ቢሆን በዚህ በልዩ ዕውቀት አንፃር ሲታይ እንደሌሎች ሙያዎች መሆኑ ነው ። ጥያቄውን በመመርመር የምንደርስበት ግንዛቤ የወንጀል ሕግን ለማስፈጸም የሚያስፈልግ ልዩ ዕውቀት ጥልቅ የሆነ የፍትሕብሔር ሕግ ዕውቀት ነው የሚል ከሆነ ግን ለምን ሕግ በዚህ አንፃር ሲታይ ከሌሎች ሙያዎች የተለየ ሆነ? የሚለውን ጥያቄ ያስከትላል ።

ጥያቄውን ለመመርመር
ጀል ምርመራ የተሰገራ ሕግ
«ዕቃው የተገኘው ባንድ ጉ
ሆኖ ይህን በወንጀል የተገኘ
ተቀብሏል ወይም «በግናቸው
በታል፤ ወዘተ- እሚለው
ዕውቀት አንድ ።

ይህን በምናይበትም ጊዜ
ሕግ ቁ/647 የሚገኘው ደንብ
2፤ «በተገናኝታል ሀብት ላይ
ነው ። የዚሁ ምዕራፍ 2 ፤
የዚህ ክፍል ርዕስ «በግናቸው
ገኘዋለን ። የወንጀልኛ ሙያ
ገኝበት ክፍል ርዕስ «ወይ
ሙያ ሕግ 649 የሚጀምረው
የሚል ሆኖ እናገኘዋለን ። ምን
አንድ ርዕስ የምናየው ቃል
የው ቃል ግን «ንብረት» ይ
ቀመ? የሚል ጥያቄ የሚያገኝ
ገኘው ቃል ግን (Property)
ሥር የሚገኙት ደንታዊዎች
ረት ላይ ወንጀል እንዳይፈጸም
ደሆኑ በርዝር በግሳወት እያ
በመሆኑ፤ «ሀብት» እና ውጤ
ንቃቱ ጉድለት የተፈጠረ እን

ከዚህ ከወንጀልኛ ሙያው
ረን የሚገባ ግንዛቤ በወንጀል
ሙያና ነው ። ከዚህ ባሻገር
ረት ምን ግለት ነው? ለሚ
ሌለ፤ ሌሎችን ሕጎች ሙያ

የፍትሕ ብሔር ሕጎችን
ንቀጽ 6 እስከ አንቀጽ 10 ድረስ
እናገኛለን ። የዚህ ሙያ
ታና» የሚል ሲሆን፤ የሕግ
በጠቅላላው» የሚል ሆኖ፤
አከፋፈል» በሚል ርዕስ «ግን
የግዴታ ባላቸው ናቸው ። የሕግ
ግለትም ከቁ/1127-1130፤
ንብረት ደግሞ ምን እንደሆነ

* «ና» ከሚተላለፍ
ይመስላል ።

ቁ/647 የተደነገገውን በመተላለፍ የተፈጸመ ወንጀልን ለግጣራት ምርመራ የሚያከናውን ባለሙያ ከዚህ ቁጥር ሥር የሚጠበቀው ንብረት ምን እንደሆነ በሚገባ ለመገንዘብ በፍትሕ ብሔር ሕግ ተደንግገው የምናገኛቸውን የሚንቀሳቀስ ንብረት ምንነትን የሚመለከቱትን ሕግጋት ይዘት በሚገባ ማወቅ ይኖርበታል ።

መርማሪው የሚንቀሳቀስ ንብረት ምንነትን ከተገንዘበ በኋላ የቁ/647/1 ን ይዘት በሚመለከት በሚገባ ማወቅ የሚገባው «ባንድ ንብረት ላይ በተፈጸመ ወንጀል» የሚለውን ሐረግ ይዘት ምንነት ነው ። የዚህን ሐረግ የወንጀል ሕግ ይዘት በሚመለከት መርማሪው ያለው ዕውቀት የወንጀል ሕግ ዕውቀት ብቻ ቢሆንም ትርጉሙ አንድ «ሰው» በሌላ «ሰው» ንብረት ላይ ማናቸውንም ዓይነት ወንጀል በመፈጸም ያገኘው ንብረት ማለት እንደሆነ ይገነዘባል ። በሌላ አነጋገር አንድ ሰው ንብረቱን ያገኘው ፣ ሰርቆትን ፣ ወንበደነትን ፣ እምነት ማጉደልን ፣ ወይም ከመሳሰሉት በሚንቀሳቀስ ንብረት ላይ ሊፈጸሙ ከሚችሉት ወንጀሎች ቢያንስ አንዱን በመፈጸም መሆን እንዳለበት ሊኖረው ከሚገባ ከወንጀል ሕግ ዕውቀቱ ብቻ ሊገነዘብ ይችላል ። «ሰው» የሚለውን ቃል በምናይበት ጊዜ ግን በሕግ «ሰው» ማለት በተፈጥሮ ሰውን ወይም እንደሁኔታው በሕግ የሰውነት መብት የተሰጠውን፣ በትልቁ ደረጃ ሲታይ መንግሥትን እና ከዚያም ባሻገር የኢኮኖሚ ተቋማትንና የመሳሰሉትን ሌሎች አስፈላጊ በመሆናቸው ሕጋዊ ሕልውና የተሰጣቸው ተቋማትን እንደሚመለከት መገንዘብ እንዳለበት ግልጽ ነው ። በሕግ ሰውነት የተሰጣቸውን የተንቀሳቃሽ ንብረት ባለቤቶች ሊሆኑ የሚችሉትን የተለያዩ ተቋማትን የሚመለከቱ ሕግጋት የሚገኙት በወንጀል ሕግ ላይሆን በሌሎች ሕጎች በመሆኑም መርማሪው ለዚሁ ለሚያስፈልገው ግን ሃቢ አግባብ ያላቸውን ሌሎችን ሕጎች ማወቅ አለበት ።

«ባንድ ንብረት ላይ በተፈጸመ ወንጀል» የሚለውን በቁ/647 (1) የሚገኘውን ሐረግ ከዚህ በላይ እንደመረመርነው «በሌላ ሰው ተንቀሳቃሽ ንብረት ላይ በተፈጸመ ወንጀል» በሚለው ትርጉሙ በመተካት የድንጋጌውን ይዘት እንደገና ስናጠነው መርማሪው ቀጥሎ ሊኖረው የሚገባ ዕውቀት ፣ «በሌላ ሰው ተንቀሳቃሽ ንብረት ላይ በተፈጸመ ወንጀል ምክንያት መሆኑን... ማወቅ የሚገባው ሆኖ» የሚለውን ሐረግ ትክክለኛ ፍቺ ነው ።

የወንጀልኛ መቅጫ ሕግ ቁ/ 647 (1)ን በመተላለፍ ስለሚፈጸሙ ወንጀሎች ትክክለኛ ምርመራ ለማከናወን የሚንቀሳቀስ ንብረት ማለት ምን ማለት እንደሆነ መገንዘብ አስፈላጊ በመሆኑ ግንዛቤው እንዲኖረው መርማሪው ባለሙያ የፍትሕ ብሔር ሕግ ዕውቀት እንደሚያስፈልገው ከዚህ በላይ እንደተረዳነው ሁሉ ፣ «በሌላ ሰው ተንቀሳቃሽ ንብረት ላይ በተፈጸመ ወንጀል» የሚለውን ሐረግ ይዘት በአግባቡ በማወቅ ትክክለኛ ምርመራ ለማከናወን እንዲችል አንድ ሰው «የተንቀሳቃሽ ንብረት ባለቤት» እንዲሆን የሚያስችሉትን ሕጋዊ መራሀያን ይዘት ምንነት ማወቅ ይኖርበታል ። መርማሪው እነዚህን መራሀያን ማወቅ አለበት የምንልበት ምክንያትም ፣ መርማሪው የእነዚህን መራሀያን ምንነት ካላወቀ አንድ ሰው «ዕቃው የተገኘው ባንድ ንብረት ላይ በተፈጸመ ወንጀል መሆኑን... ማወቅ የሚገባው ሆኖ ይህን በወንጀል የተገኘውን ዕቃ በመግዛትም ሆነ በተውሰበበው ቦታ ፣ በመያዣ» ተቀብሏል ወይም « በማናቸውም ይህን በመሳሰለ ሌላ አኳኋን» ወስዷል ፣ ተገልግሎበታል ፣ ወዘተ- እሚለው ውሳኔ ላይ ለመድረስ እንደማይችል ግልጽ በመሆኑ ነው ።

አንድን ሰው «የተንቀሳቃሽ ንብረት ባለቤት» ለማድረግ የሚያስችሉትን ከዚህ በላይ በተጠቀሰው የፍትሕ ብሔር ሕግ ሦስተኛ መጽሐፍ ውስጥ የተደነገጉትን መራሀያን ስንመረምር በተለይ ለመሸሸግ ወንጀል ተግባራዊነት «ሀብት ስለሚገኝበት ሁኔታ» በሚል፣

ርዕስ በዚህ በፍትሕ ነገው ክፍል ውስጥ በንዑስ ክፍል 2 ሥርዐት ተደንግጦ እና ይዘታነት» መርህ ገንዘብ ለሌላ ሰው ወን ለመቀበል ይወጣል ሌላው ሰው የውሉን ከተዋለበት ድረስ «በትን ልዩ ሥር በሚገኙት ደንቃሽ ዕቃው ባለቤት ከገኘው ሰው መውሰድ ዕቃው «... የተሰራተገበውን ሕጋዊ ጥያቄ ሰው ንብረቱን ያጣጥጥን» የግብረቱን ባለቤትነት ረት ባለቤት የሚሆን ዕቃ በመስጠት ዕቃው የመሳሰሉትን ነገሮች ራጅ በሚሸጥበት ዘመን ባለቤት ለሆነው ሰው ሰቀረት መብት እንደሌለ

በእነዚህ በፍትሕ ባለቤትነት እንደሚገኝ እንደሚኖር ማወቅ የተገኘው «በሌላ ሰው ወይም አልነበረበት ነት ሚና አላቸው» ምንም ይቻላል ።

አቶ ዘለቀ ረዳ ረዳዮ የመሸጥ ሕጋዊ የቤት ቁጥር 0003 ፣ የናቸውን እንዲመረጥ በኋላም ተጠግኖ እንደሚገኝ በርብር ረዳዮውን እንዲሸጡላቸው ወይም አቶ ሸባባው ይህች ረጃ ከሌለ በቀር ፣ በመሆናቸው አቶ ሸባባው ባለቤትነት ሊያስተላልፍ ነው ።

ወገን ለገዢው የሚገኝ የገንዘብ ምንጭ ነው።

የገንዘብ ምንጭ ለገዢው የሚገኝ የገንዘብ ምንጭ ነው።

የገንዘብ ምንጭ ለገዢው የሚገኝ የገንዘብ ምንጭ ነው።

የገንዘብ ምንጭ ለገዢው የሚገኝ የገንዘብ ምንጭ ነው።

የገንዘብ ምንጭ ለገዢው የሚገኝ የገንዘብ ምንጭ ነው።

የገንዘብ ምንጭ ለገዢው የሚገኝ የገንዘብ ምንጭ ነው።

ወገን ለገዢው የሚገኝ የገንዘብ ምንጭ ነው።

ወገን ለገዢው የሚገኝ የገንዘብ ምንጭ ነው።

ወገን ለገዢው የሚገኝ የገንዘብ ምንጭ ነው።

ነገር ግን ፤ ምንም እንኳን አቶ ሺባባው የገዙት ይህ ራዲዮ በቁ/ 647 (1) አገላለጽ «... የተገኘው ባንድ ንብረት ላይ በተፈጸመ ወንጀል ምክንያት...» መሆኑን ብንረዳም ፤ አቶ ሺባባው በፍትሕ ብሔር ሕግ ቁ/ 1162 (1) አገላለጽ ራዲዮውን ከአቶ አምበርብር በመግዛት የተረከቡት አቶ አምበርብር የራዲዮው «ባለመብት» ማለትም ባለንብረት ናቸው ብለው በማመን ተዋውለው በመሆኑ ፤ በተከታዩ ቁ/ 1163 (2) አገላለጽም አቶ ሺባባው ራዲዮውን በይዞታቸው ሥር ካደረጉ በኋላ አቶ አምበርብር የራዲዮውን ባለቤትነት ለማስተላለፍ መብት ያልነበራቸው መሆኑን ቢያውቁም ልዩነት ስለማያመጣ ፤ አቶ ሺባባው በእምነት ማጉደል ወንጀል የተገኘ ራዲዮ ገዛቸው ቢገኙም በወንጀለኛ መቅጫ ሕግ በቁ/ 647 ተጠያቂ አይሆኑም ።

የምሳሌውን ፍሬ ነገር እንደሚከተለው በመለወጥ ጉዳዩን እንመረምራለን ። አቶ አምበርብር ራዲዮኑን ከአቶ ዘለቀ ሰርቀው በመውሰድ ለአቶ ሺባባው ቢሸጡላቸው ፤ የአቶ አምበርብር የኑሮ ሁኔታ ሲታይም እንኳን ከአቶ ዘለቀ የሰረቁትን ራዲዮ ይቅርና ሌላ ከራዲዮው ይበልጥ ውድ የሆነ ዕቃ ሊኖራቸው ይችላሉ የሚያስኝ ቢሆን ፤ አቶ ሺባባው አቶ አምበርብር የራዲዮው ባለቤት ላይሆኑ ይችላሉ ብለው መጠራጠር ነበረባቸው የሚያስኝ ሁኔታ አይኖርም ። ስለዚህም ፤ ምንም እንኳን አቶ ዘለቀ በፍትሕ ብሔር ሕግ ቁ/ 1165 መሠረት ራዲዮው ከተሰረቀባቸው አንስቶ በእምነት ዓመት ጊዜ ውስጥ እስከሆነ ድረስ ራዲዮናቸውን ከአቶ ሺባባው ለመጠየቅ ቢችሉም ፤ አሁንም ቢሆን አቶ ሺባባው በወ. መ. ሕግ በቁ/ 647 መሠረት በወንጀል ተጠያቂ ሊሆኑ አይገባም ።

አቶ አምበርብር ራዲዮውን ከአቶ ዘለቀ ሰርቀው በመውሰድ ለአቶ ሺባባው ሲሸጡላቸው ፤ ራዲዮውን በሸጡላቸው ጊዜ የነበረው የአቶ አምበርብር ሁኔታ ከአለባበስ ሁኔታቸው ጭምር ፤ ሲታይም እንኳን ራዲዮ ይቅርና አዲስ ኮት ለመግዛትም አይችሉም የሚያስኝ ቢሆን ፤ አቶ ሺባባው አቶ አምበርብር የራዲዮው ባለቤት መሆናቸውን ሊጠራጠሩ ይገባቸው ነበር ለማለት ይቻላል ። ይህ የቻለው የአቶ አምበርብር ሁኔታ አቶ አምበርብር የራዲዮው ባለንብረት መሆናቸውን ሊያጠራጥር ስለሚገባ እና በመሠረቱም አንድ ሰው ተወክሎ ካልሆነ በተር የራሱ ያልሆነ ንብረት በመሸጥ ለገዥው የዕቃውን ባለቤትነት ሊያስተላለፍ እንደማይችል የታወቀ በመሆኑ ፤ አቶ ሺባባው ሊጠራጠሩ ሲገባቸው ባለመጠራጠራቸው ተፈላጊው ቅን ልቡና ስለማይኖራቸው የራዲዮውን ባለቤትነት በሕግ አያገኙም ። ስለዚህም አቶ ዘለቀ ራዲዮናቸውን ከአቶ ሺባባው ለመጠየቅ ይችላሉ ። ነገር ግን በዚህ ምሳሌም ቢሆን ማለት የሚቻለው አቶ አምበርብር የራዲዮው ባለቤት መሆን አለመሆናቸውን አቶ ሺባባው መጠራጠር ነበረባቸው ነው ። አቶ አምበርብር የራዲዮው ባለቤት ባለመሆናቸው አቶ አምበርብር ራዲዮውን ያገኙት በንብረት በተፈጸመ ወንጀል መሆኑን ማወቅ ነበረባቸው ለማለት ግን የሚቻል አይመስልም ።

ሌላ ምሳሌ በመውሰድ ጉዳዩን እንደሚከተለው እንመርምረው ። አቶ አምበርብር ራዲዮውን ለአቶ ሺባባው ከመሸጣቸው በፊት በስርቆት እምነት ጊዜ የተፈረደባቸው ደጋጋሚ ሌባ መሆናቸውን እና በእምነተኛው ጊዜ በተፈረደባቸው የስርቆት ወንጀል የተወሰነባቸውን የኢሥራት ቅጣት ጨርሰው የተፈቱት ከአቶ ዘለቀ የሰረቁትን ራዲዮ ከሸጡላቸው ከስድስት ወር በፊት መሆኑን እያወቁ ፤ ይህን ራዲዮ ያገኙት ግን በንብረት ላይ በፈጸሙት ወንጀል መሆኑን የማያውቁ ቢሆኑ ፤ አቶ አምበርብር እንደተፈቱ ለመጀመሪያዎቹ እምነት ወርቅ በወር ብር 400 ደመወዝ ተቀጥረው ሲሠሩ መቆየታቸውን እና ለዜናና ለመዜቃ ከፍተኛ ፍቅር ያላቸው መሆኑንም ቢያውቁ ፤ አቶ ሺባባው ከዚህ ሁኔታ ሲያድርባቸው የሚገባ እምነት አቶ አምበርብር ደጋጋሚ ሌባ በመሆናቸው ራዲዮውን ያገኙት በፈጸሙት የስርቆት ወንጀል መሆን አለበት የሚል ወይም ባላቸው ዜናና መዜቃ

የማድመጥ ፍቅር ምክንያት ከሚገባ ሁለት እርሱን ይችላል የሚል ጥርጣሬ የራዲዮውን ሌላ ልቡና ባለይዞታነት የራዲዮውን ቅጣት የምናገኘው ነገር መሆኑን... ግን በቸልተኝነት የሚፈጸም ባለቤትነት ከማጣታቸው ምናልባት ይህን ራዲዮ ደርጉት ይገባ የነበረ ፈጸመ የመሸሸግ ወንጀል ተኝነትን አይመለከትም ነት» አለማግኘት በግድ ላል ። በዚህ መሠረት ግድቅ የሚገባው ሆኖ ፤ ልናነሳው የሚገባ ጥያቄ

አንድ ሰው አንድን እንዲያውቀው ያስገድዳል ለምሳሌ ኩምሳ የሰው ሰዱ እንደማይሰማቸው ገባው ይሆናል ። ኩምሳ አንድን በሽተኛ መርምሎ በመዳን ፈንታ በረጋገጥ ፤ ኩምሳ በሰማገደል በው. መ. ሕግ ቁ/ 522 እስከ 524 ኩምሳን ባንዳንድ ሰዎች ላይ ሰው ሊሞት እንደሚችል ለማለት ፈጽሞ አይቻል ወንጀል ባነሰ ቅጣት እሰብ በመፈጸማቸው ካልከፍል ከደነገጋቸው በተ

በወንጀል ሕግ የሚጀለኛው የአደገኛነት ወንጀል መሆኑን እያውቀው በው. መ. ሕ. ቁ/ 647 (1) ጸመ ሰው ባነሰ ሊቀጣ

ቁ/ 647 (1) ቸልተኝ ሕግ እንደሚያስቀጣል ከፍል በቁ/ 59/ (2) «በተ

ደርሰ በሚችለው አደጋ ገምት መጠን በሕጉ (በልዩ ክፍል) ላይ በተለይ እንደወገኛል ተቆጥሮ ካልተደነገገ በተር በቸልተኝነት የተሠራ ሥራ አያስቀጣም ተብሎ የተደነገገውን መርህ መገረር ስለሚሆን ፡

ሐረጉ በቸልተኝነት የተፈጸመ የመሸሸግ ወንጀል እንደሚያስቀጣ ለማመልከት የገባው ለማለት አስቸጋሪ ሆኖ እናገኘዋለን ፡ ይህ አስቸጋሪ ሁኔታ ስለሚያስገድድንም የቁ/ 647 (1)ን የእንግሊዝኛ ቅጂ ስናይ «... ግወቅ የሚገባው ሆኖ...» በሚለው ሐረግ ምትክ የምናገኘው «... has reasons to believe » የሚል ሐረግ ነው ፡ የዚህ የእንግሊዝኛውን ሐረግ ይዘት በትክክል የሚያስተጋባ የአግርኛ ሐረግም «... የሚያሳምኑት ምክንያቶች አጋጥመውት እያለ...» የሚል ወይም የዚህ ሐረግ ተመሳሳይ እንጂ በአግርኛው ቅጂ የምናገኘው ከላይ የተነተነው ሐረግ ሊሆን አይችልም ፡ አንድ ሰው አንድ ንብረት የተገኘው በሌላ ሰው ንብረት በተፈጸመ ወንጀል መሆኑን የሚያሳምኑት ምክንያቶች አጋጥመውት እያለ ንብረቱን የገዛ ፡ በመያዣነት የተቀበለ ወይም ሌሎችን በውሙ ሕግ ቁ- 647 (1) የተከለከሉትን ድርጊቶች ከፈጸመ ግን ንብረቱ የተገኘው በወንጀል መሆኑን እያወቀ ከፈጸመ ሰው ጋር ከሚኖረው ጥፋት ያነሰ ጥፋት ነው ያጠፋው ማለት አይቻልም ፡ ምክንያቱም በቁ/ 647 (1) አባባል አለበ የመሸሸግ ወንጀል ለመፈጸም የሚበቃው ዕውቀት ወንጀሉ ሲፈጸም በማየት ወይም በትክክልኛ ምንጭ በመረዳት የሚገኘው ዕውቀት ብቻ ሳይሆን ፡ ይህን ዕውቀት ለማስገኘት የሚያስችሉ ጠቋሚ የአካባቢ ሁኔታዎችን በመገምገም የሚደረሰበት ዕውቀት ጭምርም ነው ፡ ስለዚህም «... ግወቅ የሚገባው ሆኖ...» የሚለው የአግርኛው ቅጂ ሐረግ «... ለማመን የሚያስቁት ምክንያቶች እያሉት...» በሚል ሐረግ መተካት አለበት ፡ ስለዚህ ፡ በ«ቅን ልቡና» አለመኖር ምክንያት በ«ቅን ልቡና ባለይዞታነት» መርህ የአንድ ተንቀሳቃሽ ንብረት ባለቤት አለመሆን መረጋገጥ በውሙ ሕ- ቁ- 647 (1) መሠረት በመሸሸግ ወንጀል ተጠያቂ መሆኑን የገድ ያስከትላል ማለት አይቻልም ፡ የመሸሸግ ወንጀልን ተፈጻሚነት ወሰን በሚገባ በመገንዘብ በዚህ ወንጀል ተጠያቂ ሊሆን የሚገባውን ሰው በሙሉ የተገቢውን የወንጀል ምርመራ ለማከናወን በ«ቅን ልቡና ባለይዞታነት» መርህ ባለቤት የመሆን ምንነት ግወቅ አስፈላጊነት ከላይ ከተዘረዘሩት ምክንያቶች በሚገባ መረዳት ይቻላል ፡

ይህ የመሸሸግ ወንጀልን በሚመለከት ከዚህ በላይ የተሰጠው ሕጋዊ ትንተና በተለያዩ የሕግ ቅርንጫፎች የተደነገጉ ሕጋዊነትን ማገናዘብ አስፈላጊነትን በሚመለከት በቂ ምሳሌ ነው ብለን እናምናለን ፡ ምናልባት ሌሎች የሕግ ቅርንጫፎችን በትክክል በሥራ ላይ ለማዋል በተለያዩ የሕግ ቅርንጫፎች የተደነገጉትን ሕጋዊነት ግወቂ ይህን ያህል አስፈላጊ መሆኑ ያከራክራል የሚል አስተያየት ቢኖርም የወንጀልኛ መቅጫ ሕግን በትክክል ሥራ ላይ ማዋልን በሚመለከት ግን የወንጀልኛ መቅጫ ሕግ ይዘት ሲገመገም አጠቃላይ ገጽታው በሌሎች የሕግ ቅርንጫፎች የተደነገጉትን ግዴታዎች ባለግክበር የሌሎች ሰዎች መብቶችን በመጣስ ሆነ ለንብረተሰቡ አጠቃላይ ደህንነት ሲባል ሊደረጉ የማይገባቸውን ድርጊቶች ወይም ግድፈቶች በመፈጸም በሚደርሱት ጉዳቶች ምክንያት ቅጣት እንደሚኖር በማሳወቅ ጉዳት መከላከል በመሆኑ ፡ የማገናዘቡ አስፈላጊነት አከራካሪ ሊሆን የሚችል አይመስለም ፡

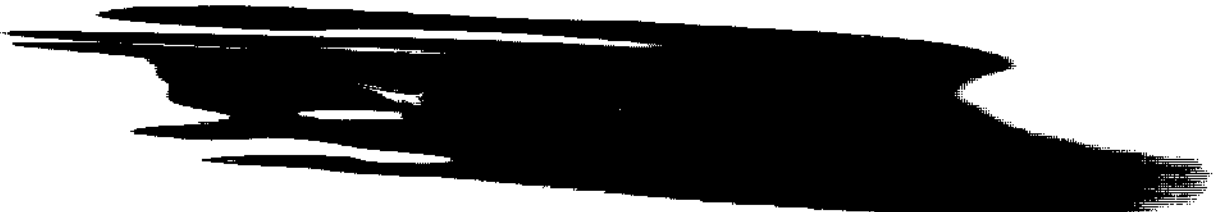
የግገናዘቡ አስፈላጊነት ቢያንስ የወንጀልኛ መቅጫ ሕግን በትክክል ሥራ ላይ ለማዋል አከራካሪ አለመሆኑን ካየን የዕውቀቱ ደረጃ በግናቸውም ተመሳሳይ የዕውቀት ደረጃ በሚገኝ የዋያ ቅርንጫፍ የተለየ ዕውቀት ለማግኘት በምያው የተወሰነ ጠቅላላ ዕውቀት እንደሚያስፈልግ ሁሉ የሕግ ጠቅላላ ዕውቀት ማግኘቱ ይበቃል ወይስ በቅርንጫፍ ሙያዎችም ጠለት ያለ ዕውቀት ያስፈልጋል የሚለውን ከግባቸውን በፊት ለመሆኑ በ«ቅን ልቡና ይዞታ» መርህ ባለቤት እንዲኩን አድርጎ በሕግ መደንገጥ ለምን አስፈለገ የሚለውን ሊነሳ የሚገባውን ጥያቄ መመርመሩ ተገቢ ይመስላል ፡

ይህን ጥያቄ ለመመለስ ተገቢ ፍንጭ የሚሰጠንም መርሁ በተንቀሳቃሽ ንብረቶች ላይ ብቻ መወሰኑ እና በውሉ የዋጋ መከፈል ግዴታ አስፈላጊነት ነው ፡ በሌላ አነጋገር

ምንም እንኳን ውሉ የተረፈ ንብረትነቱ የሕግ ንብረትነቱ የሕግ ንብረት ነው በሚል ጉም ፡ የከፈሉት የፈጽድኖው ባለቤት አይሆኑ ከምናገኘው የገናው ልባለቤትነት የሚረጋገጠው የተመዘገበ የባለቤትነት ስለማይመዘገብ የባለቤትነት ተሳታፊ ንብረት አላቂ ሲባል ምዝገባውን ተገቢ በጣም ጥቂት ከሆኑት መመዘገብ ከሚገባቸው ይመዘገብ ከሆነም ፡ የሀሳብ ንብረቱ ባለይዞታ ነው ፡ ከዚህም የተነሳ ደንጋጋሚዎች በሚገባ ስም እንደያዘውና የዚህ ብሔር ሕግ በቁ/ 1193 እንደ ባለንብረት ከቀጠለ ያላጋጠመው ሰውም ባልእንጂ ፡ በ«ክፋ ልቡና» ንቀሳቃሽ ንብረቱን የጋ ይሆናል ማለት ነው ፡ የባለቤትነቱ ቀሪ ይሆናል የእምነት አጉዳይ ፡ የልብ ባለመሆኑና ሊሆንም ስልገዴታ ከወንጀልኛው የገራሱ ነው በሚል እምነት ወይም በወንጀል ሰው የተረከበ ሌላ ሦስት ባለቤትነት ሊያገኝ እንደ

በተለይ በተንቀሳቃሽ እና የንብረተኛ መልክና ባለንብረቱን ከባለይዞታው ጨግሮ ስናመዛገብ ፡ የሀሳብነትን በይበልጥ እንገ

የተነሳሁበትን የተሰጠ የሚለውን ጥያቄ በሚመዘገቡ ከተገነዘብኩ ልጉም እንደምትመልሱት ብጋቢ ሆኖ አላገኘሁትም

III

በ1977 የወጡ አዋጆች፣ የሕግ ክፍል ማስታወቂያዎችና የመንግሥት ማስታወቂያዎች ። አዋጆች ።

1

የብሔራዊ ውትድርና አገልግሎት ግዴታዎች አዋጅ ማሻሻያ አዋጅ 1

አዋጅ ቁጥር 268/1977 ።

ኃ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 1

የብሔራዊ ውትድርና አገልግሎት ግዴታ ያለበት ሰው ፤

ሀ/ የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ አንቀጽ 296 (1) 297 (1) 298 (1) ወይም (2) ወይም 299 (1)ን በመተላለፍ የሚፈጽመው ወንጀል በወረዳ ፍርድ ቤት እንዲታይ ፤

ለ/ የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ አንቀጽ 296 (2) 297 (2) ወይም 299 (2)ን በመተላለፍ የሚፈጽመው ወንጀል በአውራጃ ፍርድ ቤት እንዲታይ ፤

ሐ/ የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ አንቀጽ 298 (3)ን በመተላለፍ የሚፈጽመው ወንጀል በዘፍተኛ ፍርድ ቤት እንዲታይ ፤

በዚህ አዋጅ ተወስኗል ።

አዋጁ ከነሐሴ 16 ቀን 1976 ጀምሮ የጸና ይሆናል ።
የወጣበት ቀን ፤ መስከረም 18 ቀን 1977

2

የግብርና ምርት ማሳደጊያዎች አቅራቢ ድርጅትን ለማቋቋም የወጣ አዋጅ ።

አዋጅ ቁጥር 269/1977

ኃ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 2 ።

በአንድ ዋና ሥራ አስኪያጅ ሥራ አስፈጻሚነት የሚመራና የሚተዳደር ተጠሪነቱ ለግብርና ሚኒስቴር የሆነ የግብርና ምርት ማሳደጊያዎች አቅራቢ ድርጅት የተባለ ራሱን የቻለና የሕግ ሰውነት ያለው ኃላፊነቱ በንብረቱ ልክ የተወሰነ የመንግሥት መሥሪያ ቤት በዚህ አዋጅ ተቋቁሟል ። የድርጅቱ መነሻ ካፒታል ብር 10,000,000 (አሥር ሚሊዮን ብር) ሲሆን ከዚህ ውስጥ ብር 7,000,000 (ሰባት ሚሊዮን ብር) በጥሬ ገንዘብና በዓይነት መከፋፈሉ በአዋጁ ላይ ተገልጧል ።

የድርጅቱ ዓላማ የግብርና ምርትን ከፍ ለማድረግና ጥራቱንም ለማሻሻል የግብርና ምርት ማሳደጊያዎችን ለሰፊው አርሶ አደር ማቅረብ ነው ። የድርጅቱ ተግባር የግብርናን ምርት ማሳደጊያዎች ከውጭ አገርና ከአገር ውስጥ መግዛትና መሸጥን እንደሚጨምር አዋጁ ይደነግጋል ።

የወጣበት ቀን ፤ መስከረም 25 ቀን 1977 ።

የኢኮኖሚ ወታደራዊ አስተዳደር
አንደኛው

የቋሚ ተጠሪ የሥራ ውስጥ እንደአስፈላጊነቱ ለሚኒስትሩ በማይገኝበት ጊዜ የመስጠቱ ተግባር በምክትል

የተሻረ ሕግ ፤ የጊዜያዊ

ሥልጣንና ኃ

ቀጽ 20 ። አገ

የወጣበት ቀን ፤ ታላቁ

ብሔራዊ

በአንድ ዋና ሥራ ለጤና ጥበቃ ሚኒስትር የቻለና የሕግ ሰውነት ያለው

ኢንሰኒትዩቱ ከጤና ይንስ ተቋሞች የተውጣጡ ጭም ጤናን በሚመለከት ጨት ፤ የሚመሩለትን የሕላት የጤናማነት ቁጥጥር ግረጋገጥ ናቸው ።

ከኢንሰኒትዩቱ ተግባር ለማወቅና እንዲሁም እነዚህ ምርና ጥናት ግብርና ግብርና ያስፈልጉ ንጥረ ነገሮች ፤ ፖሊሲና ሳይንሳዊ መመሪያ ለጤና ምርመራ ሆነ ፤ የሚጠበቅባቸውን ጥራት ፤ ግራም ግክፄድ ጥና ጥናት

የወጣበት ቀን ፤ ጥር

በድርጅት የተገኙትን ለመርዳትና ለማቋቋም የሚውል ልዩ መዋጮ ለመስጠት የወጣ አዋጅ፡

አዋጅ ቁጥር 272/1977

ኃ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 6

ይህ አዋጅ ፤

- ሀ/ እያንዳንዱ ተቀጣሪ ኢትዮጵያዊ ፤
- ለ/ የወር አበሉ ክብር 50 በላይ የሆነ ባለጡረታ ፤
- ሐ/ እያንዳንዱ ገበሬ ፤
- መ/ አክሲዮን ወይም ኃላፊነት የተወሰነ የግል ማገበር ፤
- ሠ/ በገገድ ሥራ የተሰማራ የግል ድርጅት ወይም ገለበብ ፤
- ረ/ የአምራቾች የጎብረት ሥራ ማገበር አባል ፤
- ሰ/ ከሉተሪ ገቢ የሚያገኝ ማንኛውም ሰው ፤
- ሸ/ ከአክሲዮን ክፍያ ገቢ የሚያገኝ ሰው ፤

ልዩ መዋጮ እንዲከፍል ይወስናል ።

ሕጉ በተለይ ተቀጣሪዎችና ጡረተኞች የአንድ ወር የተጣራ ገቢያቸውን ከየካቲት 1977 ጀምሮ በዓመት ውስጥ እንዲከፍሉ ሲወስን ግዴታው የሚመለከታቸው ሌሎች ግለ ሰቦችና ድርጅቶች የሚከፍሉትንም የመዋጮ ልክ ይዘረዝራል ። አዋጁን ለማስፈጸም ከአ ገር አቀፍ እስከ ወረዳ በተዋረድ የተዋቀሩና ከመንግሥት መ/ቤቶችና ከሕዝባዊ ድርጅ ቶች የተውጣጡ አባላት የሚገኙባቸው ኮሚቴዎች በአዋጁ ተቋቁመዋል ።

ከየካቲት ወር 1977 በኋላ የሚቀጠሩ ሰዎች ከተቀጠሩበት የመጀመሪያ ወር አንስቶ መዋጮውን መክፈል እንዳለባቸው ሕጉ ሲወስን አሠሪዎችም መዋጮውን እየቆረጡ የማ ስገባት ግዴታ እንዳለባቸው በሕጉ ላይ ተመልክቷል ።

የተሻሩ ሕጎች ፤ የድርጅት ቀበሌዎችን ለመርዳትና ለማቋቋም በገቢ ላይ የሚከፈል ጊዜያዊ ተጨማሪ (ሱር) ታክስ አዋጅ ቁጥር 24/1967 እና የድርጅት ቀበሌዎችን ለመር ዳትና ለማቋቋም በገቢ ላይ የሚከፈል ጊዜያዊ ተጨማሪ (ሱር) ታክስ ደንብ ቁጥር 4/1967 በዚህ አዋጅ ተሸረዋል ።

የወጣበት ቀን ፤ የካቲት 4 ቀን 1977 ።

ስድስተኛውን የትምህርት ፕሮጀክት ማስፈጸሚያ እንዲረዳ ከዓለም አቀፍ የልማት ማኅ

በር የተገኘውን የብድር ስምምነት ማጽደቂያ አዋጅ ።

አዋጅ ቁጥር 273/1977

ኃ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 7

የገንዘብ ሚኒስትር በብድሩ ስምምነት የተገኘውን ገንዘብ በልዩ ልዩ ገንዘብ ሆኖ ጠቅላላ ድምሩ ስድሳ ሰባት ሚሊዮን ሦስት መቶ ሺህ ስፔሻል ድርዌንግ ራይትስ (ኤስ ዲ- አር 67,300,000) የሆነውን በስምምነቱ በተመለከቱት ሁኔታዎች መሠረት በሥራ ላይ እንዲውል የማድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶታል ።

የወጣበት ቀን ፤ የካታት 11 ቀን 1977 ።

ስድስተኛውን የት

ግት ግንባር

የገንዘብ ሚኒስትር

ድምሩ ሠላሳ ስምንት

38,700,000) የሆነውን

እንዲውል የማድረግ

የወጣበት ቀን ፤

ለእርሻ ያርያር

የተ

የገንዘብ ሚኒስትር

ድምሩ ሐያ አንድ ሚ

21,100,000) የሆነውን

እንዲውል የማድረግ

የወጣበት ቀን ፤

ለቴክኒክ ርዳታ ፕ

ገኘውን የብድር ስምም

የገንዘብ ሚኒስትር

ድምሩ ሦስት ሚሊዮን

3,900,000) የሆነውን

እንዲውል የማድረግ

የወጣበት ቀን ፤

የወጣበት ቀን ፡ የካቲት 11 ቀን ፡
እንዲሁም የግድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶታል ፡
3,900,000) የሆነውን ገንዘብ በሰዎች በተመለከተ ዕቅዶች መሠረት በሥራ ላይ
ደምሩ ሦስት ሚሊዮን ዘጠኝ መቶ ሺህ በ፲፱፻፳፯ ደርዳሪን ራይትብ (አስ ዲ-ኦር
የገንዘብ ሚኒስትር በብድር ሰዎችን የተገኘውን በልዩ ልዩ ገንዘብ ሆኖ ጠቅላላ
ኃ. ም. 44ኛ ዓመት ቁጥር 7
አዋጅ ቁጥር 276/1977
ገኘውን የብድር ሰዎችን ግጽጽቲያ አዋጅ ፡
ለተከሰተ ርዳታ ፕሮጀክት ግብአዊያ እንዲረዳ ከዓለም አቀፍ የልማት ግንባር የተ

6

የወጣበት ቀን ፡ የካቲት 11 ቀን 1977
እንዲሁም የግድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶታል ፡
21,100,000) የሆነውን ገንዘብ በሰዎች በተመለከተ ዕቅዶች መሠረት በሥራ ላይ
ደምሩ ሐያ አንድ ሚሊዮን አንድ መቶ ሺህ በ፲፱፻፳፯ ደርዳሪን ራይትብ (አስ ዲ-ኦር
የገንዘብ ሚኒስትር በብድር ሰዎችን የተገኘውን በልዩ ልዩ ገንዘብ ሆኖ ጠቅላላ
ኃ. ም. 44ኛ ዓመት ቁጥር 7
አዋጅ ቁጥር 275/1977
የተገኘው የብድር ሰዎችን ግጽጽቲያ አዋጅ ፡
ለአርፕ ምርምር ፕሮጀክት ግብአዊያ እንዲረዳ ከዓለም አቀፍ የልማት ግንባር

8

የወጣበት ቀን ፡ የካቲት 11 ቀን 1977 ፡
እንዲሁም የግድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶታል ፡
38,700,000) የሆነውን ገንዘብ በሰዎች በተመለከተ ዕቅዶች መሠረት በሥራ ላይ
ደምሩ ሠላሳ ሰዎችን ሚሊዮን ሰባት መቶ ሺህ በ፲፱፻፳፯ ደርዳሪን ራይትብ (አስ ዲ-ኦር-
የገንዘብ ሚኒስትር በብድር ሰዎችን የተገኘውን በልዩ ልዩ ገንዘብ ሆኖ ጠቅላላ
ኃ. ም. 44ኛ ዓመት ቁጥር 7
አዋጅ ቁጥር 274/1977
ግት ግንባር የተገኘውን የብድር ሰዎችን ግጽጽቲያ አዋጅ ፡
በደብተኛውን የተለከሙትን ፕሮጀክት ግብአዊያ እንዲረዳ ከዓለም አቀፍ የል

7

የወጣበት ቀን ፡ የካቲት 11 ቀን ፡
እንዲሁም የግድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶታል ፡
3,900,000) የሆነውን ገንዘብ በሰዎች በተመለከተ ዕቅዶች መሠረት በሥራ ላይ
ደምሩ ሦስት ሚሊዮን ዘጠኝ መቶ ሺህ በ፲፱፻፳፯ ደርዳሪን ራይትብ (አስ ዲ-ኦር
የገንዘብ ሚኒስትር በብድር ሰዎችን የተገኘውን በልዩ ልዩ ገንዘብ ሆኖ ጠቅላላ
ኃ. ም. 44ኛ ዓመት ቁጥር 7
አዋጅ ቁጥር 276/1977
ገኘውን የብድር ሰዎችን ግጽጽቲያ አዋጅ ፡
ለተከሰተ ርዳታ ፕሮጀክት ግብአዊያ እንዲረዳ ከዓለም አቀፍ የልማት ግንባር የተ

አቀፍ የልማት ግን

የወጣበት ቀን ፡ የካቲት 11 ቀን 1967
ኃ. ም. 44ኛ ዓመት ቁጥር 7
አዋጅ ቁጥር 275/1977
የተገኘው የብድር ሰዎችን ግጽጽቲያ አዋጅ ፡
ለአርፕ ምርምር ፕሮጀክት ግብአዊያ እንዲረዳ ከዓለም አቀፍ የልማት ግንባር

የወጣበት ቀን ፡ የካቲት 11 ቀን ፡

የተሸከርካሪ ገዢና አጠቃቀም አዋጅ ፡

አዋጅ ቁጥር 277/1977

ኃ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 8

ግናቸውም ወደ ኢትዮጵያ የሚገባ ወይም በኢትዮጵያ ውስጥ የሚመረት ተሸከርካሪ የትራንስፖርትና መገናኛ ሚኒስቴር በመመሪያ የሚያወጣውን መመዘኛ (ስፔሲፊኬሽን) ግንኙነት እንዳለበት በዚህ አዋጅ ተወስኗል፤ ከዚህ ጋርም በመንግሥት በሚወጣ መመሪያ መሠረት ካልሆነ በስተቀር ግንኙነት ሰው የግል ተሸከርካሪ ወደ አገር ውስጥ ግስገባት እንደማይችል በአዋጁ ላይ ተመልክቷል። የዲፕሎማቲክ ሚሲዮኖች፣ ዓለም አቀፍ ድርጅቶች እና ሠራተኞቻቸው ተሸከርካሪዎችን ወደ አገር ውስጥ የሚያስገቡበት፣ የሚያስወጡበትና ለሌላ ወገን የሚያስተላልፉበት ሁኔታ በሚኒስትሩ በሚወጣ መመሪያ እንደሚወሰን አዋጁ ይገልጻል።

ከዚህ ውጭ ያሉ ተሸከርካሪዎች የአገሪቱን የኢኮኖሚ ልማት ለማፋጠንና ለስፈላጊ ለሆኑ ማህበራዊ አገልግሎቶች እንደሚውሉ አዋጁ አመልክቶ የመንግሥትና የሕዝባዊ ድርጅቶች ተሸከርካሪዎች የሚገዙበትና የሚሸጡበት ሁኔታ መንግሥት በሚያወጣው መመሪያ እንደሚወሰን ይደነግጋል። የመንግሥትና የሕዝባዊ ድርጅቶች ተሸከርካሪዎችም የትራንስፖርትና መገናኛ ሚኒስትሩ በሚያወጣው መመሪያ መሠረት በጥቅም ላይ ይውላሉ ሲል አዋጁ ይወስናል።

ከዚህ ጋርም የንግድ ተሸከርካሪዎችና የመለዋወጫ ዕቃዎች ወደ አገር ውስጥ ስለሚገቡበት ሁኔታ፣ ስለታከሰ ፈቃድና ስምሪት፣ እንደዚሁም በስምሪት ረገድ የሚነሳ ክርክር ስለሚወሰንበት ሁኔታ፣ እና ስለጋራዦች ፈቃድ አሰጣጥና አመዳደብ አዋጁ ዝርዝር መመሪያ ይሰጣል።

የወጣበት ቀን ፡ መጋቢት 15 ቀን 1977 ።

የኢትዮጵያ የሥራ አመራር ኢንስቲትዩት ማቋቋሚያ አዋጅ ፡

አዋጅ ቁጥር 278/1977

ኃ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 9

በአንድ ዋና ሥራ አስኪያጅ ሥራ አስፈጻሚነት የሚመራና ተጠሪነቱ ለሚኒስትሮች ምክር ቤት ስብሰባ ጽ/ቤት የሆነ «የኢትዮጵያ የሥራ አመራር ኢንስቲትዩት» እየተባለ የሚጠራ ራሱን የቻለና የሕግ ሰውነት ያለው የመንግሥት መሥሪያ ቤት በዚህ አዋጅ ተቋቁሟል።

ኢንስቲትዩቱ ከሚኒስቴር መ/ቤቶችና አግባብ ካላቸው ከሌሎች የመንግሥት መሥሪያ ቤቶች የተውጣጡ አባላት የሚገኙበት የመማከርት ገባኤ ያለው ሲሆን ዓላማዎቹም ስለመንግሥት ተቋሞች አመራርና አስተዳደር ለመንግሥት ምክር መስጠት፣ ሠራተኞችን በሥራ አመራርና በተዛማጅ መስኮች ማሠልጠን፣ የሥራ አመራር ሙያ ማሠልጠኛ

ለካሉችን ግስተባበርና ምር ግድረገና በውጭ መስጠት ናቸው።

ከኢንስቲትዩቱ ተገንጦት ማትረብ፣ ሲረገጡ ተቋሞች የሥራ አሰሪዎች ማሠልጠኛ ለካሉት የሚሰጡትን የምስክር ዓበር መወሰን፣ የሥራ በቃቸውን ማረጋገጥ፣ የትምህርት ፕሮግራሞች የተሻሩ ሕጎች፤

1. የሥራ አስኪያጅ
2. የፕብሊክ ሊድ
3. የመንግሥት ሙያ ተቋሞች ትልቁ
4. የመንግሥት 269/1955 እንደ የወጣበት ቀን ፡

ለገላና መስና ዝርዝር

የገንዘብ ሚኒስትር ድምሩ እንደ ሚሊዮን እየገደበለጥ ገንዘብ በሕግ የግድረገ ሥልጣን በዚህ የወጣበት ቀን ፡

ለቴሌኮሙኒኬሽን ገንዘብ

የገንዘብ ሚኒስትር ድምሩ ከሐያ ለራት ሚሊዮን

የገንዘብ ሚኒስትር በብድር በምምነት የተገኘውን በላይ ላይ የገንዘብ ሆኖ ጠቅላላ ድምሩ ከሐያ አራት ሚሊዮን ሠላሳ ሺህ ዩኒትስ ኦፍ ኦክውንት (ቁ. 24,030,000) የግ

ዓ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 10
አዋጅ ቁጥር 280/1977
ውጪ ገቢድ ግጽደታ አዋጅ 1

ለተለከውኒኪሽን ፕሮጀክት ግብአዊ ለገደው-አ ከአፍሪካ የላግት ባንክ የተገ

13

የገንዘብ ሚኒስትር በብድር በምምነት የተገኘውን በላይ ላይ የገንዘብ ሆኖ ጠቅላላ ድምሩ ከሐያ አራት ሚሊዮን ሠላሳ ሺህ ዩኒትስ ኦፍ ኦክውንት (ቁ. 1,540,000) የግ
የገንዘብ ሚኒስትር በተመለከተው ሁኔታዎች መሠረት በ/ሥራ ላይ እንዲውል
የግጽራግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶልኋል ።
የወጣበት ቀን 1 መጋቢት 25 ቀን 1977 ።

ዓ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 10
አዋጅ ቁጥር 279/1977
የተገኘውን ገቢድ ግጽደታ አዋጅ 1

ለገላፍ መሰና ዝርዝር ጥናትና ዲዛይን ግሥፊያ እንዲውል ከአፍሪካ የላግት ሊንድ

12

- የወጣበት ቀን 1 መጋቢት 20 ቀን 1978 ።
1. የሥራ አስኪያጃት ግሥልጠኛ ድርጅት የተቋቋመበት ትዕዛዝ ቁጥር 581/1961
 2. የፕብሊክ ኦዲዲዲዲዲ ሊንገቲቲቲቲ ሊንገቲቲቲ ትዕዛዝ ቁጥር 73/1964
 3. የመንግሥት ሠራተኞች ግብአዊ ጥያቄ ጠቅላይ መሥሪያ ቤትና የመንግሥት ሠራተኞች ትዕዛዝ ቁጥር 23/1954 የአንቀጽ 16 ሁለተኛው ዓረፍት ነገር
 4. የመንግሥት ሠራተኞች ደንብ ቁጥር 1 የሐግ ክፍል ግብአዊ ቁጥር 269/1955 አንቀጽ 25/(2) እና (3) አንቀጽ 27/(1) ።

የተዘጋጁ ሕጎች 1

የትምህርት ፕሮግራማቸውንም ግጽደታ እንዲሚገኙበት አዋጁ ያመለክታል ።
በቀቸውን ግራጋገጥ 1 የሥራ አመራር መ.ያ ግሥልጠኛ አካሎችን ግጽደታ ግብአዊ ጥያቄ መወሰን ፣ የሥራ አመራር መ.ያ ግሥልጠኛ አካሎች የተወሰነላቸውን ደረጃ መስጠት የሚሰጡትን የምስክር ወረቀት ዓይነትና ደረጃ አግባብ ካለው መሥሪያ ቤት ጋር በመተመያ ግሥልጠኛ አካሎችን ዓይነትና ደረጃ እንዲሁም የሥርዓት ትምህርታቸውን ያዘጋጁ ሥልጠና ፕሮግራሞችን ግክሄድ ፣ ለሠልጣኞችም ግብረጃ መስጠት ፣ የሥራ አመራር ሥነ ተቋማት የሥራ አመራር ልምዶችን እንዲለቀው ግብረታታት ፣ የሥራ አመራር ግንኙነት ግብረት ፣ ሲረድሩ በሥራ ላይ መቀላት መከታተልና መቆጣጠር ፣ የመንግሥት አገልግሎት ተግባር መከከል የመ.ያ ግጽደታ ሥልጠና ፖሊሲ አጠጋጅተ ለመመስጠት ናቸው ።
የድረገፍ በውጤቱም ላይ ተመሥርተ ለመንግሥት ተቋማት የምክር አገልግሎት አካሎችን ግብአዊ ጥያቄ ለገደው ለሥራ አመራር መስክ ተግባራዊ ምር ግጽራግና በውጤቱም ላይ ተመሥርተ ለመንግሥት ተቋማት የምክር አገልግሎት

ይበልጥ ገንዘብ በብድር ስምምነት በተመለከቱት ሁኔታዎች መሠረት በሥራ ላይ እንዲውል የማድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶታል ።
የወጣበት ቀን ፡ መጋቢት 25 ቀን 1977 ።

14

ለወተት ሀብት ልማት ማጠናከሪያና ማልሚያ እንዲውል ከአፍሪካ የልማት ፈንድ የተገኘውን ብድር ማጽደቂያ አዋጅ ፤

አዋጅ ቁጥር 281/1977

ኃ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 11

የገንዘብ ሚኒስትር በብድር ስምምነት የተገኘውን በልዩ ልዩ ገንዘብ ሆኖ ጠቅላላ ድምሩ ከሐያ ሁለት ሚሊዮን አንድ መቶ ሰባ ሺህ ዩኒትስ አፍሪካውንት (፳፮,170,000 የማይበልጥ ገንዘብ በስምምነቱ በተመለከቱት ሁኔታዎች መሠረት በሥራ ላይ እንዲውል የማድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶታል ።

የወጣበት ቀን ፡ ሚያዝያ 15 ቀን 1977።

15

የ1977 የበጀት አዋጅ ።

አዋጅ ቁጥር 282/1977

ኃ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 12

ከሐምሌ 1/1977 ጀምሮ እስከ ሰኔ 30/1977 በሚፈጸመው አንድ የበጀት ዓመት ጊዜ ውስጥ በአዋጁ በሚገኘው ሠንጠረዥ ውስጥ ለተጠቀሱት ሥራዎችና አገልግሎቶች 3,983,015.133 (ሦስት ቢሊዮን ዘጠኝ መቶ ስማንያ ሦስት ሚሊዮን አሥራ አምስት ሺህ አንድ መቶ ሠላሳ ሦስት ብር) ወጭ ሆኖ እንዲከፈል በዚህ አዋጅ ተፈደቅል ።

የወጣበት ቀን ፡ ሚያዝያ 16 ቀን 1977 ።

16

የኢትዮጵያ ቲሌኮሙኒኬሽን ቦርድ የተቋቋመበት አዋጅ ማሻሻያ

አዋጅ ፤

አዋጅ ቁጥር 283/1977

ኃ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 13

የኢትዮጵያ ቲሌኮሙኒኬሽን ቦርድ የተቋቋመበት አዋጅ (አዋጅ ቁጥር 131/1945 እንደተሻሻለ) በዚህ አዋጅ ተሻሻሎ የተፈቀደለት የቦርዱ ዋና ገንዘብ (ካፒታል) መቶ ሚሊዮን ብር (ብር 100 ሚሊዮን) እንዲሆን ተደርጓል ። ድልድሉም እያንዳንዱ ድርሻ አንድ ሺህ ብር (ብር 1000) ሆኖ በሙሉ በመንግሥት በሚያዝ በመቶ ሺህ (100 ሺህ) ድርሻዎች እንዲከፋፈል በዚህ አዋጅ ተደንግጓል ።

ዋጋው ስድሳ ሚሊዮን ለው የኢትዮጵያ መንግሥት በቦርዱ ሂሳብ ውስጥ ይልቅ ጥቶ እንደሆነ በአዋጁ ተ

የተሻሻሉ ሕጎች ፤

የኢትዮጵያ
እንደተቋቋመ

ሀ/ አንቀጽ 1

ለ/ አንቀጽ 17

የወጣበት ቀን ፡ ፌ

የዓለም አቀፍ

የገንዘብ ሚኒስትር ድምሩ ሠላሳ አንድ ሚሊዮን 31,300,000) የሆነውን ገንዘብ እንዲውል የማድረግ ሥልጣን

የወጣበት ቀን ፡ ፌ

ለእርሻ ኢንዱስትሪና ጽሚያ ከኢጣሊያ ሪፐብሊክ

የገንዘብ ሚኒስትር የን ስድስት መቶ ስልሳ ገንዘብ በስምምነቱ በተሰጠ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተ

የወጣበት ቀን ፡ ነ

የገንዘብ ሚኒስትር በብድሩ ስምምነት የተገኘውን መጠን አንድ መቶ ሃምሳ ሚሊዮን ስድስት መቶ ስልሳ ሺህ የአሜሪካን ዶላር (የአሜሪካን ዶላር 150,660,000) የሆነውን የገንዘብ በስምምነት በተመለከተ ሁኔታዎች መሠረት በሥራ ላይ እንዲውል የማድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶልል።

የመግቢት ቀን ፡ ነሐሴ 7 ቀን 1977 ።

አዋጅ ቁጥር 285/1977

ኃ.ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 14

አንርፕ ኢንዱስትሪና ለኃይል ማመንጫ ዕድገት ፕሮጀክቶችና ፕሮግራሞች ማሰራጀት ሥልጣን ሲሰጥላቸው የተገኘውን ብድር ማጽደቅ አዋጅ።

18

የገንዘብ ሚኒስትር በብድሩ ስምምነት የተገኘውን በልዩ ልዩ የገንዘብ ሆኖ ጠቅላላ ድምር ሠላሳ አንድ ሚሊዮን ሦስት መቶ ሺህ በፒሮግራም ድርጅታትባ (ኢ.ባ.ዲ. አር 31,300,000) የሆነውን የገንዘብ በስምምነት በተመለከተ ሁኔታዎች መሠረት በሥራ ላይ እንዲውል የማድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶልል።

የመግቢት ቀን ፡ ሐምሌ 15 ቀን 1977 ።

አዋጅ ቁጥር 284/1977

ኃ.ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 13

የዓለም አቀፍ የልማት ማኅበር የሰጠውን ብድር ማጽደቅ አዋጅ።

17

የመግቢት ቀን ፡ ሐምሌ 15 ቀን 1977 ።

ሀ/ አንቀጽ 17 (ሀ) ።

ሀ/ አንቀጽ 16 ።

የኢትዮጵያ ኮሚውኒስቲክ ፖርቲ የተቋቋመበት አዋጅ ቁጥር 131/1945 እንደተሻሻለ ፤

የተሻሻሉ ሕጎች ፤

ቀጋው ስድሳ ሚሊዮን ብር (ብር 60,000,000) የሆነውን የገንዘብ (ካፒታል) የሚከፍ ለው የኢትዮጵያ መንግሥት ሆኖ ይኸውም የሚሰጠበው እ. ኤ. ኤ. በ1983 መደረግ በበርዶ ሂሳብ ውስጥ በሰጠታ ርዕስ ካለውና ከበርዶ ጠቅላላ መጠበቂያ ሂሳብ ተውጣ ጥቶ እንደሆነ በአዋጁ ተወስኗል።

የገንዘብ ሚኒስትር በብድሩ ስምምነት የተገኘውን መጠን አንድ መቶ ሃምሳ ሚሊዮን ስድስት መቶ ስልሳ ሺህ የአሜሪካን ዶላር (የአሜሪካን ዶላር 150,660,000) የሆነውን የገንዘብ በስምምነት በተመለከተ ሁኔታዎች መሠረት በሥራ ላይ እንዲውል የማድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶልል።

የመግቢት ቀን ፡ ነሐሴ 7 ቀን 1977 ።

የገንዘብ ሚኒስትር በብድሩ ስምምነት የተገኘውን በልዩ ልዩ የገንዘብ ሆኖ ጠቅላላ ድምር ሠላሳ አንድ ሚሊዮን ሦስት መቶ ሺህ በፒሮግራም ድርጅታትባ (ኢ.ባ.ዲ. አር 31,300,000) የሆነውን የገንዘብ በስምምነት በተመለከተ ሁኔታዎች መሠረት በሥራ ላይ እንዲውል የማድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶልል።

የገንዘብ ሚኒስትር በብድሩ ስምምነት የተገኘውን በልዩ ልዩ የገንዘብ ሆኖ ጠቅላላ ድምር ሠላሳ አንድ ሚሊዮን ሦስት መቶ ሺህ በፒሮግራም ድርጅታትባ (ኢ.ባ.ዲ. አር 31,300,000) የሆነውን የገንዘብ በስምምነት በተመለከተ ሁኔታዎች መሠረት በሥራ ላይ እንዲውል የማድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶልል።

የገንዘብ ሚኒስትር በብድሩ ስምምነት የተገኘውን በልዩ ልዩ የገንዘብ ሆኖ ጠቅላላ ድምር ሠላሳ አንድ ሚሊዮን ሦስት መቶ ሺህ በፒሮግራም ድርጅታትባ (ኢ.ባ.ዲ. አር 31,300,000) የሆነውን የገንዘብ በስምምነት በተመለከተ ሁኔታዎች መሠረት በሥራ ላይ እንዲውል የማድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶልል።

የገንዘብ ሚኒስትር በብድሩ ስምምነት የተገኘውን በልዩ ልዩ የገንዘብ ሆኖ ጠቅላላ ድምር ሠላሳ አንድ ሚሊዮን ሦስት መቶ ሺህ በፒሮግራም ድርጅታትባ (ኢ.ባ.ዲ. አር 31,300,000) የሆነውን የገንዘብ በስምምነት በተመለከተ ሁኔታዎች መሠረት በሥራ ላይ እንዲውል የማድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶልል።

ለሁለት መርከቦች መገንጠያ እንዲውል ከኢጣሊያ ሪፐብሊክ መንግሥት የተገኘውን

ብድር ግጽደቂያ አዋጅ ፡

አዋጅ ቁጥር 286/1977

ኃ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 14

የገንዘብ ሚኒስትር በብድሩ ስምምነት የተገኘውን መጠኑ ወላባ ሁለት ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር (የአሜሪካን ዶላር 32,000,000) የሆነውን ገንዘብ በስምምነቱ በተመለከቱት ሁኔታዎች መሠረት በሥራ ላይ እንዲውል የግድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶታል ፡
የወጣበት ቀን ፡ ነሐሴ 7 ቀን 1977 ፡

20

ለሰድስተኛው የቲሌኮሙኒኬሽን ፕሮጀክት ግብረጸግሪያ እንዲረገጥ ከኢጣሊያ ሪፐብሊክ መንግሥት የተገኘውን ብድር ግጽደቂያ አዋጅ ፡

አዋጅ ቁጥር 287/1977

ኃ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 14

የገንዘብ ሚኒስትር በብድሩ ስምምነት የተገኘውን መጠኑ ሐያ አምስት ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር (የአሜሪካን ዶላር 25,000,000) የሆነውን ገንዘብ በስምምነቱ በተመለከቱት ሁኔታዎች መሠረት በሥራ ላይ እንዲውል የግድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶታል ፡
የወጣበት ቀን ፡ ነሐሴ 7 ቀን 1977፡

21

ለሰድስት የገጠር ከተሞች የመጠጥ ውሃ የግዳረስ ፕሮጀክት ግብረጸግሪያ እንዲረገጥ ከጀርመን ፌዴራል ሪፐብሊክ መንግሥት የተገኘውን ተጨማሪ ብድር ግጽደቂያ አዋጅ፡

አዋጅ ቁጥር 288/1977

ኃ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 14 ፡

የገንዘብ ሚኒስትር በብድር የተገኘውን ዘጠኝ ሚሊዮን ዘጠኝ መቶ ሺህ ዶላር ግርዝ (9,900,000) በስምምነቱ ውስጥ በተመለከቱት ሁኔታዎች መሠረት በሥራ ላይ እንዲውል የግድረግ ሥልጣን በዚህ አዋጅ ተሰጥቶታል ፡

የወጣበት ቀን ፡ ነሐሴ 7 ቀን 1977 ፡

የሕግ ክፍል

በሐረግ

በአንድ ዋና ሥራ
ኮሚሽን ተቆጣጣሪነት ሥራ
በሕግ የሰውነት መብት
ግሥት የልግነት ሥራ ደር
የድርጅቱ ዓላማ የሆነ
የህቴል አገልግሎት ግዴታ
አንዱ መሆኑን ደንቡ ያውቃል
ለድርጅቱ የተፈቀደው
ብር 27,597,151 (ሐያ ስድስት
አንድ) የሆነ መንገድ ካፒታል
የተሻረ ደንብ ፡ የሕግ
21/1967 ፡
አውጭ ባለሥልጣን
ደንቡ ከገንዘብ
የወጣበት ቀን ፡ ታሪክ

የብሔራዊ አድራሻ

በአንድ ዋና ሥራ
ኮሚሽን ተቆጣጣሪነት ሥራ
በሕግ የሰውነት መብት
ባለ የሚጠራ የመንግሥት
የድርጅቱ ዓላማ ተፈጻሚ
ባሩም ተራሮችን ተቀብሎ
ፋሪ አገልግሎት ሥራዎችን
ጧል ፡
የድርጅቱ ካፒታል
በሙሉ ተከፍቷል ፡
አውጭ
ደንቡ
የወጣበት ቀን ፡ ታሪክ

3

የኢትዮጵያ ንግድ ሥራ ድርጅት ማቋቋሚያ ደንብ ፡

ደንብ ቁጥር 90 /1977

ኑ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 4

በአንድ ዋና ሥራ አስኪያጅ ሥራ አስፈጻሚነት የሚመራና በኢትዮጵያ ቱሪዝም ኮሚሽን ተቆጣጣሪነት ሥር የሚተዳደር ኃላፊነቱ ከንብረቱ በላይ የማይሆን ፣ በሕግ የሰውነት መብት የተሰጠው «የኢትዮጵያ ቱሪስት ንግድ ሥራ ድርጅት» እየተባለ የሚጠራ የመንግሥት የልማት ሥራ ድርጅት በዚህ ደንብ ተቋቁሟል ፡

የድርጅቱ ዓላማ ለቱሪስቶች የሚሆኑ ዕቃዎችን መሸጥ ሲሆን ፣ ከተግባሮቹም መካከል ለቱሪስቶች የሚሆኑ የመታሰቢያ ዕቃዎችን ማምረት ፣ የመታሰቢያ ዕቃና ከተረጉ ነፃ የሆኑ ዕቃዎች መሸጫ ሱቆችን ማቋቋም ፣ ማደራጀት ፣ ማካሄድና ማስፋፋት ፣ የመሳሰሉ ይገኙበታል ፡

የድርጅቱ ካፒታል ብር 2,753,000 (ሁለት ሚሊዮን ሰባት መቶ ሃምሳ ሦስት ሺህ) መሆኑንና ይህም በሙሉ መከፈሉን ደንቡ ይገልጣል ፡

አውጭው ባለሥልጣን ፣ የኢትዮጵያ ቱሪዝም ኮሚሽን ፣

ደንቡ ከገንቦት 6 ቀን 1977 ጀምሮ የጸና ይሆናል ፡
የወጣበት ቀን ፣ ታኅሣሥ 24 ቀን 1977 ፡

4

የኮንስትራክሽን ዲዛይን ድርጅት ማቋቋሚያ ደንብ ፡

ደንብ ቁጥር 91/1977

ኑ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 10

ዓላማው በሚኒስቴሩ የሥራ ኃላፊነት ክልል ውስጥ የዲዛይን ሥራ መሥራት ፣ ማንኛውም የኮንስትራክሽን ሥራ በዲዛይን መሠረት መከናወኑን መቆጣጠር የሆነ የገንዘብ እንቅስቃሴውን በሚመለከት በአዋጅ ቁጥር 163/1971 መሠረት የሚተዳደር «የኮንስትራክሽን ዲዛይን ድርጅት» በመባል የሚታወቅ መሥሪያ ቤት በዚህ ደንብ ተቋቁሟል ፡

ለድርጅቱ የተፈቀደው ካፒታል ብር 15,000,000 (አሥራ አምስት ሚሊዮን) ሲሆን ከዚህ ውስጥ ብር 6,000,000 (ስድስት ሚሊዮን) በጥሬ ገንዘብና በዓይነት ተከፍጓል ፡

አውጭው ባለሥልጣን ፣ የኮንስትራክሽን ሚኒስትር ፣

የወጣበት ቀን ፣ መጋቢት 25 ቀን 1977 ፡

5

የመንግሥት ማስታወቂያ

ቁጥር 25/1977 ፣

ኑ. ጋ. 44ኛ ዓመት ቁጥር 15

ሹመት ፡

አውጭው ባለሥልጣን ፣ የጊዜያዊ ወታደራዊ አስተዳደር ደርግ ፡